

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Gülçe ÇAKIR

YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİ VE YAKIN PARTNER
ŞİDDETİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE ÖFKE İFADE TARZI VE ÖFKE
KONTROLÜNÜN ARACI ROLÜ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Sapancı

İSTANBUL, Mayıs 2024

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Gülçe ÇAKIR
212005034

YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİ VE YAKIN PARTNER
ŞİDDETİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE ÖFKE İFADE TARZI VE ÖFKE
KONTROLÜNÜN ARACI ROLÜ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Sapancı

İSTANBUL, Mayıs 2024

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Gülçe ÇAKIR

**YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİ VE YAKIN PARTNER
ŞİDDETİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE ÖFKE İFADE TARZI VE ÖFKE
KONTROLÜNÜN ARACI ROLÜ**

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih:

Tezin Savunulduğu Tarih :

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Sapanıcı _____

Diğer Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Arif Haldun Soygür _____

Dr. Öğr. Üyesi Kader Bahayi _____

İSTANBUL, Mayıs 2024

ÖNSÖZ

Öncelikle bu tez sürecinde yanımda olan arkadaşım ve yoldaşım Gülgün Ağyol'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Bu dönemde yanımda olan ve desteğini esirgemeyen babam Mustafa Çakır'a da sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Son olarak değerli tez hocam Dr. Ahmet Sapancı'ya ve bu yolda bana destek olan bütün hocalarıma saygılarım ve şükranlarımı sunuyorum.

Mayıs, 2024

Gülçe Çakır

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET	v
SUMMARY	vii
TABLO LİSTESİ	ix
ŞEKİL LİSTESİ	x
BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
1.1. PROBLEM TANIMI	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
1.4. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	5
1.5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	5
1.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	5
BÖLÜM 2. KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. BAĞLANMA.....	6
2.1.1. İçsel çalışan modelin gelişimi.....	7
2.1.2. Bağlanma Stillerinin Gelişimi	9
2.1.3. Yetişkinlerde Bağlanma	10
2.1.3.1. Yetişkin Bağlanma Görüşmesi (Adult Attachment Interview).....	11
2.1.3.1.1. Güvenli Bağlanma	12
2.1.3.1.2. Kaçınan Bağlanma	12
2.1.3.1.3. Kaygılı / Kararsız Bağlanma	12
2.1.3.2. Bartholomew ve Horowitz'in Dört Kategorili Modeli	12
2.1.3.2.1. Güvenli Bağlanma	13
2.1.3.2.2. Saplantılı Bağlanma	13
2.1.3.2.3. Kaygılı Bağlanma	14
2.1.3.2.4. Kayıtsız Bağlanma	14
2.1.3.3. Bağlanma ve Yakın Partner Şiddeti	15
2.2. YAKIN PARTNER ŞİDDETİNİN TANIMI VE TÜRLERİ.....	16

2.2.1. Yakın Partner Şiddetinin Yaygınlığı.....	18
2.3. ÖFKENİN TANIMLARI.....	19
2.3.1. Öfkenin Kültürel Açıdan Değerlendirilmesi.....	28
2.3.2. Öfkenin Sosyal statü açısından değerlendirilmesi	29
2.3.3. Öfkenin eğitim açısından değerlendirilmesi	29
2.3.4. Öfkenin cinsiyet açısından değerlendirilmesi	30
BÖLÜM 3. YÖNTEM	31
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	31
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	33
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	35
3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu.....	35
3.3.2. Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği	35
3.3.3. Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği	36
3.3.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II	37
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI.....	38
3.5. İSTATİSTİKSEL ANALİZ YÖNTEMLERİ.....	38
BÖLÜM 4. BULGULAR.....	40
4.1. ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	40
4.1.1. Birinci hipoteze ilişkin bulgular	40
4.1.2. İkinci hipoteze ilişkin bulgular	56
4.1.3. Üçüncü hipoteze ilişkin bulgular	57
4.1.4. Dördüncü hipoteze ilişkin bulgular	59
BÖLÜM 5. TARTIŞMA.....	61
5.1. BİRİNCİ HİPOTEZE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI.....	61
5.2. İKİNCİ HİPOTEZE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI	83
5.3. ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ HİPOTEZE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI.....	86
BÖLÜM 6. SONUÇ VE ÖNERİLER	89
6.1. SONUÇ	89
6.2. ÖNERİLER.....	92
6.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	92
6.2.2. Klinisyenlere Yönelik Öneriler.....	94
KAYNAKLAR.....	94
EKLER	118

EK A. SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU.....	118
EK B. SÜREKLİ ÖFKE-ÖFKE TARZ ÖLÇEĞİ (SÖÖTÖ).....	120
EK C. ÇATIŞMALARIN ÇÖZÜMÜNE YAKLAŞIM ÖLÇEĞİ (ÇÇYÖ).....	122
EK D. YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ II (YİYE-II)	125

ÖZET

YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİ VE YAKIN PARTNER ŞİDDETİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE ÖFKE İFADE TARZI VE ÖFKE KONTROLÜNÜN ARACI ROLÜ

Bu çalışma 18-65 yaş arası yetişkinlik çağındaki bireylerin bağlanma stilleri ve yakın partner şiddeti arasındaki ilişkide öfke ifade tarzı ve öfke kontrolünün aracı rolünü incelemiştir. Katılımcılara sosyo-demografik bilgi formu, çatışmaların çözümüne yaklaşım ölçeği, sürekli öfke-öfke tarz ölçeği ve yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri II uygulanmıştır.

Araştırma veri seti normal dağıldığı için istatistiksel analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Bağlanma tarzlarının, sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının ve yakın partneri şiddete maruz bırakma düzeyinin iki düzeyli sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek için bağımsız t-testi kullanılmıştır. Araştırma değişkenlerinin birbirleriyle olan ilişkisini incelemek için Pearson korelasyon analizi, ölçek puanlarının en az üç düzeyli kategorik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Tek yönlü ANOVA uygulandıktan sonra farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için post-hoc testi (Scheffe) uygulanmıştır. Ayrıca aracılık analizi PROCESS eklentisi ile 5000 Bootstrap örnekleminde Hayes Model 4 esas alınarak uygulanmıştır. Analiz sonuçları doğrultusunda elde edilen bulgulara göre bağlanma kaygısı, sürekli öfke, öfke içte, öfke dışı ve yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerini pozitif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır. Ayrıca bağlanma kaygısı değişkeninin öfke kontrolünü negatif yönde ve anlamlı şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde kaçınmacı bağlanma için elde edilen bulgulara göre kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke, öfke içte, öfke dışı ve yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerini pozitif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır. Ayrıca kaçınmacı bağlanma değişkeninin öfke kontrolünü negatif yönde ve anlamlı şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aracılık etkilerine bakıldığında bağlanma kaygısı ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenleri arasındaki ilişkide öfke içte ve öfke dışa değişkenlerinin anlamlı ve kısmi aracılık etkilerinin olduğu gözükmemektedir. Sürekli öfke ve öfke kontrol değişkenlerinin ise bağlanma kaygısı ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenleri arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde kaçınmacı bağlanma ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenleri arasındaki ilişkide ise öfke içte ve öfke dışa değişkenlerinin anlamlı ve kısmi aracılık etkilerinin olduğu gözükmemektedir. Sürekli öfke ve öfke kontrol değişkenlerinin ise kaçınmacı bağlanma ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenleri arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bağlanma stilleri, öfke ifade tarzı ve öfke kontrolü ve yakın partner şiddeti değişkenlerinin de sosyodemografik değişkenlere göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: öfke, öfke ifade tarzı, öfke kontrolü, bağlanma stilleri, yakın partner şiddeti

Tarih:

SUMMARY

ANGER EXPRESSION AND ANGER CONTROL AS A MEDIATOR IN THE RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT STYLES AND INTIMATE PARTNER VIOLENCE IN ADULTS

This study was conducted to evaluate the mediating role of anger expression style and anger control in the relationship between attachment styles and intimate partner violence of adult individuals between the ages of 18-65. A socio-demographic information form, The Revised Conflict Tactics Scales (CTS 2), State-Trait Anger Expression Inventory, and The Experiences in Close Relationship Scale (ECR)-short form were administered to the participants.

Since the research data set was normally distributed, parametric tests were used in statistical analyses. Independent t-test was used to examine whether attachment styles, trait anger and anger expression styles, and the level of exposure to violence by an intimate partner differed according to two-level socio-demographic variables. Pearson correlation analysis was used to examine the relationship between the research variables, and one-way ANOVA was used to examine whether the scale scores differed according to at least three-level categorical variables. After applying one-way ANOVA, post-hoc test (Scheffe) was applied to test which groups the differences were between. Additionally, mediation analysis was applied based on Hayes Model 4 on a 5000 Bootstrap sample with the PROCESS plugin. According to the findings obtained in line with the analysis results, attachment anxiety positively and significantly predicts the variables of trait anger, anger-in, anger-out and perpetrating violence against an intimate partner. Additionally, it was concluded that the attachment anxiety variable negatively and significantly predicted anger control. Similarly, according to the findings obtained for avoidant attachment, avoidant attachment positively and significantly predicts the variables of trait anger, anger-in, anger-out, and perpetrating violence against an

intimate partner. Additionally, it was concluded that the avoidant attachment variable negatively and significantly predicted anger control.

When looking at the mediation analysis, it appears that anger-in and anger-out variables have significant and partial mediating effects in the relationship between attachment anxiety and the variable of perpetrating violence against an intimate partner. It was concluded that the trait anger and anger control variables did not have a significant mediating effect on the relationship between attachment anxiety and perpetrating violence against an intimate partner. Similarly, it appears that the anger-in and anger-out variables have significant and partial mediating effects in the relationship between avoidant attachment and perpetrating violence against an intimate partner. It was concluded that trait anger and anger control variables did not have a significant mediating effect on the relationship between avoidant attachment and perpetrating violence against an intimate partner. It has been determined that attachment styles, anger expression and anger management, and intimate partner violence variables differ according to sociodemographic variables. The findings were discussed in the light of the literature.

Keywords: anger, anger expression, anger control, attachment styles, intimate partner violence

Date:

TABLO LİSTESİ

Tablo 3. 1. Katılımcıların Sosyodemografik Bilgileri	33
Tablo 3. 2. Normallik Dağılımı Tablosu	39
Tablo 4. 1. Araştırma Değişkenleri ve Cinsiyet Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Analizi Bulguları	40
Tablo 4. 2. Araştırma Değişkenleri ve Çocuk Durumu Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Analizi Bulguları	41
Tablo 4. 3. Araştırma Değişkenleri ve Kronik Rahatsızlık Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Analizi Bulguları	42
Tablo 4. 4. Araştırma Değişkenleri ve Psikolojik Tanı Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Analizi Bulguları	44
Tablo 4. 5. Araştırma Değişkenleri ve Çalışma Durumu Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Analizi Bulguları	45
Tablo 4. 6. Araştırma Değişkenleri ve Eğitim Durumu Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları	46
Tablo 4. 7. Araştırma Değişkenleri ve Yerleşim Yeri Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları	48
Tablo 4. 8. Araştırma Değişkenleri ve Medeni Durum Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları	50
Tablo 4. 9. Araştırma Değişkenleri ve Gelir Düzeyi Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları	52
Tablo 4. 10. Araştırma Değişkenleri ve Birlikte Yaşama Durumu Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları	54
Tablo 4. 11. Korelasyon Analizi Bulguları	56
Tablo 4. 12. Birinci Hipotetik Modele İlişkin Aracılık Analizi Bulguları	57
Tablo 4. 13. İkinci Hipotetik Modele İlişkin Aracılık Analizi Bulguları.....	59

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3. 1. Araştırmanın Birinci Hipotetik Modeli.....	32
Şekil 3. 2. Araştırmanın İkinci Hipotetik Modeli	32
Şekil 4. 1. Birinci Hipotetik Modele İlişkin Standardize Katsayı Değerleri	59
Şekil 4. 2. İkinci Hipotetik Modele İlişkin Standardize Katsayı Değerleri	60

BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ

1.1. PROBLEM TANIMI

Yetişkin bağlanma stillerine ilişkin araştırmalar (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Holtzworth-Munroe vd., 1997) Bowlby'nin bağlanma teorisinden büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu teorisinde ebeveyn ile çocuk arasındaki bağlanma çocuğun güvenliğini garantileyen bir kontrol mekanizması olarak kavramsallaştırılmıştır. Bowlby (1988), öfke davranışlarının bebeklerin bağlanma sistemlerinin aktive olduğu (örn. ayrılık, acı, yorgunluk) ve ihtiyaçlarının karşılanmadığı durumlarda ebeveynleri ile iletişim kurma yolları olduğunu öne sürmüştür. Buna “fonksiyonel öfke” adı verilmektedir ve ebeveynlerin çocukların bağlanma ihtiyaçlarına karşılık vermesini sağlar. Bağlanma sistemleri kişilerin yaşamı boyunca önemli bir rol oynar (Bowlby, 1977).

Öfke, bir romantik partner ile olan ilişki tehlikeye girdiğinde de ortaya çıkabilmektedir (Bowlby, 1988). Örneğin, bir kişinin eşi eve geç kalacağını haber vermeden geç geldiğinde, kişi eşinin bir kaza geçirmiş olabileceğini düşünerek öfkelenebilir. Bu öfke kişi güvenli bağlanma stiline sahip olsa dahi gerçekleşebilir. Özetle, öfke güvenli bağlanmanın olduğu ilişkilerde anlamlı bir role sahip olabilir, çünkü öfkeli olan kişi için anlamlı bir ilişkiyi korumaya yönelik hizmet eder. Ancak öfke her zaman işlevsel değildir. Bakım verenlerle tekrar eden erken güvensiz davranış etkileşimlerinin (örn. eğer bakım verenler çocuğun ihtiyaçlarını kolayca algılayamıyor, doğru şekilde yorumlayamıyor ve uygun şekilde yanıtlayamıyorsa) bir sonucu olarak çocuk kendi ve ötekini içeren bağlanma deneyimlerinde kalıcı olarak negatif içsel çalışan modeller geliştirebilir (Bowlby, 1988).

Bakım verenlerle olan devamlı ve tutarlı bir güvensiz bağlanma deneyimi öyküsü, bu doğrultuda çocuğun işlevsel öfkesini agresif davranışa dönüştürebilir. Yapılan deneysel araştırmalar da şiddet davranışı ile (örn. akranlara ve bakım verenlere karşı saldırgan ve karşıt davranış, yıkıcı davranış bozuklukları, başkalarıyla kontrolcü etkileşimler) çocukların güvensiz bağlanması arasındaki ilişkiyi doğrulamaktadır (Solomon vd., 1991; Greenberg vd., 1997; Lyons-Ruth vd., 1993). İlk bağlanma deneyiminde geliştirilen içsel çalışan modellerin zaman içinde istikrarlı oldukları varsayıldığından dolayı, güvensiz bağlanma, işlevsel olmayan öfke ve yakın partner

şiddeti arasında benzer bir ilişki öne sürülebilir. Dutton (1999) tarafından öne sürülen bir teoride şiddete meyilli bir bireyin öfkesi, güvensiz bağlanmadan doğmaktadır. Daha spesifik olarak, terk edilme kaygısı ve yakınlıktan kaçmak kavramlarının her ikisinin de öfkeye ve yakın partner şiddetine yol açmasının muhtemel olduğu bilinmektedir (Mayseless, 1991).

Öfke, bağlanma stilleri ve yakın partner şiddeti arasında bir aracı rol olarak kavramsallaştırıldığında, güvensiz bağlanan insanlar, tehlikede olan bir romantik ilişkiyi sürdürmenin bir yolu olarak önce öfkelenip daha sonra şiddete başvururlar (Lafontaine ve Lussier, 2005). Kaygılı bağlanan bireyler, yakın ilişkilerde reddedilme ve terk edilme üzerine olan kronik anksiyetelerinden dolayı öfkelerini işlevsel olmayan bir biçimde dışa vurmaya ve dolayısıyla yakın partner şiddetine daha yatkındırlar. Bu olumsuz duygu ve davranışsal sonuçlar, partnerlerle yakınlığı onarmak gibi güvenli bir ilişkiyi yeniden kurma girişimindeki uygunsuz tepkiler olarak görülmektedir (Bowlby, 1988). Bir başka deyişle, romantik bir partner tarafından reddedilmekten endişe duyan bireyler, bağlanma ihtiyaçlarının karşılanmadığını hissettiklerinde daha fazla öfke ile tepki verirler. Bu da partnerlerini ilişkide tutabilmek için onlara karşı şiddet göstermelerine sebep olur. Kaçınan bireyler söz konusu olduğunda ise, şiddet kendini daha çok pasif-agresif bir örüntüde dışa vurabilir. Bu sebeple öfke ve şiddeti açıkça ifade etme olasılıkları daha düşüktür (Mayseless, 1991). Fakat kaçınan bireyler öfke ve şiddeti, onları tolere edebileceklerinden daha fazla yakınlığa zorlayan bir partnere net sınırlar çizmek için de kullanabilirler.

AAI (Adult attachment interview) prosedürünü kullanan bazı çalışmalar şiddete eğilimi olan erkeklerin şiddete eğilimi olmayanlara göre, güvensiz bağlanmanın alt grupları olan “sınıflandırılmayan” (kayıtsız ve kaygılı örüntülerin bir kombinasyonu), “kaygılı”, ve “kayıtsız” gruplarına atanma ihtimallerinin çok daha yüksek olduğu bulunmuştur (Babcock vd., 2000; Holtzworth-Munroe vd., 1997). Benzer bir şekilde AAI kullanılarak ölçülmüş, kaygılı grupta olan bireylerin romantik partnerlerine en çok duygusal şiddeti uygulayan grup olduğu bulunmuştur (Babcock vd., 2000). Ek olarak, Relationship Questionnaire (Bartholomew ve Horowitz, 1991) ölçeğini kullanan bir araştırmada, araştırmacılar erkek fiziksel şiddet eğiliminin güvensiz, kaygılı ve korkulu bağlanma ile direkt olarak ilişkili olduğunu bulmuştur (Bookwala ve Zdaniuk, 1998; Kesner ve McKenry, 1998). Dahası, Holtzworth-Munroe ve diğerleri (1997) tarafından

Adult Attachment Scale (AAS) (Collins ve Read, 1990) ölçeğini kullanılarak yapılmış bir çalışmada fiziksel şiddete meyilli erkeklerin, şiddete meyilli olmayan erkeklerle kıyasla potansiyel bir terk edilme durumuna karşı çok daha fazla anksiyete yaşadıkları bulunmuştur. Relationship Styles Questionnaire (Griffin & Bartholomew, 1994) ölçeğini kullanarak yapılmış birtakım çalışmalar kaygılı, korkulu ve saplantılı (preoccupied) bağlanma stillerinin kadın ve erkeklerin partnerlerine psikolojik ve fiziksel şiddet uygulamasıyla ilişkili olduğu saptanmıştır (Dutton vd., 1994, 1996; Holtzworth-Munroe vd., 1997).

Farklı bağlanma ölçekleri kullanan araştırmaların ve örneklemelerin aynı sonuç örüntülerine ulaşıyor olması güvensiz bağlanma ve yakın partner şiddeti arasında güçlü bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Spesifik olarak terk edilme anksiyetesinin, yakınlıktan kaçınma davranışına göre çok daha güçlü ve tutarlı bir şekilde şiddet ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Saplantılı (preoccupied) ve korkulu bağlanma stillerinin her ikisi de terk edilme anksiyetesi ve sevgiye layık olmama algısı ile karakterize edilmektedir. Mikulincer (1998) tarafından, Adult Attachment Questionnaire (Hazan ve Shaver, 1987) ölçeği kullanılarak yapılmış kapsamlı bir çalışmada ise güvensiz bağlanma ile işlevsel olmayan öfke arasında bir ilişki bulunmuştur. Araştırmanın sonuçları güvenli bağlanmanın güvensiz bağlanmaya kıyasla daha düşük öfke yatkınlığı, daha yapıcı öfke amaçları, öfke krizlerinde daha uygun tepkiler ve pozitif duygular, daha düşük şiddet eğilimi ve daha pozitif beklentiler ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Ancak hala romantik bağlanma ve öfke arasındaki ilişkiye dair kanıt olarak gösterilebilecek görece az deneysel çalışma mevcuttur.

Bu çerçeveden yola çıkarak bu çalışmada Bağlanma stilleri ve Yakın Partner Şiddeti arasındaki ilişkide Öfke İfade Tarzı ve Öfke Kontrolünün aracı rolünün incelenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma bağlanma stilleri ve yakın partner şiddeti arasındaki ilişkide öfke ifade tarzı ve öfke kontrolünün aracı rolünün incelenmesini ve bu ilişkilerin anlaşılmasını amaçlamaktadır. Araştırmanın alt amaçlarında ise bağlanma stillerinin, öfke ifade tarzı ve öfke kontrolünün ve yakın partner şiddetinin sosyo-demografik özellikler (cinsiyet, yaş , eğitim düzeyi, çalışma durumu, yerleşim yeri, gelir düzeyi,

psikolojik tanı, kronik rahatsızlık) açısından farklılık gösterip göstermediğini saptamaktır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bağlanma teorisi (Bowlby, 1973), romantik ilişkilerde öfke deneyimini ve ifadesini kavramsallaştırmak için yararlı bir çerçeve sağlamaktadır. Bu teoride birincil bakım verenlerle olan erken dönemdeki etkileşimlerin sonuçlarının kişinin belleğinde kendi ve ötekini içeren çalışan modeller olarak yer edindiği öne sürülmektedir. Bu modeller daha sonra çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinde de devam ederek kişinin bağlanma stilini oluştururlar.

İnsanların öfkesinin tipik hedefi genelde bir arkadaş veya sevdikleri biridir ve insanlar diğer duygulara kıyasla öfkeyi ilişkileri üzerinde daha büyük bir olumsuz etkisi olan bir duygu olarak tanımlamaktadırlar (Averill, 1983). Öfke, yakın ilişkilerde algılanan incinme, ihanet, reddedilme ve sınır ihlallerine tepki olarak ortaya çıkar. (Buss, 1989). Öfkenin genellikle olumsuz sonuçları olsa da uygun şekilde kontrol ve ifade edildiğinde kişisel ve kişilerarası hedeflere ulaşmak konusunda kullanışlı olabilmektedir. (Tangney vd., 1996). Öte yandan şiddet, ilkel bir duygu olan öfke ile bağlantılı önemli bir toplumsal problemdir. Öfke duygusunun kökleri insan türünün temel evrimsel güdüsü olan hayatta kalma iç güdüsüne dayanmaktadır. Uzmanlar öfkenin çeşitli temel adaptif fonksiyonlara hizmet ettiği görüşünde hemfikirdir. Öfke, insanları potansiyel dış tehditlere karşı hızlıca yanıt vermeye hazırlaması gibi evrimsel bir işleve sahip olsa bile, günümüz toplumunda önemli sorunlar doğurabilmektedir. (Camras, 1992; Izard, 1991).

Öfke ve yakın partner şiddeti arasındaki ilişkiyi anlamaya yönelik birçok teorik model ve çalışma mevcut olmasına rağmen bu modelleri destekleyen ampirik kanıtlar ve onları takiben bu konuya dair nasıl bir müdahale yapılabileceği konusu eksik kalmaktadır. Bu araştırmada öfke ve şiddet arasındaki ilişkiyi daha iyi anlayabilmek, kavramsallaştırabilmek ve etkili müdahale yöntemlerine daha fazla odaklanan çalışmalara ışık tutabilmek adına bağlanma stillerinin ve yakın partner şiddetinin cinsel, psikolojik ve fiziksel olmak üzere üç alt başlığının da göz önüne alınması ile, öfke ifade tarzı ve öfke kontrolü aracı bir değişken olarak merkeze alınacaktır. Bu doğrultuda araştırmacılara gerekli müdahale için verimli yollar açılmasına yardımcı olunabileceği

ve öfke, yakın partner şiddeti ve bağlanma stilleri arasındaki karmaşık ilişki aydınlatılarak literatüre katkıda bulunulacağına inanılmaktadır.

1.4. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

H1: Bağlanma stilleri, öfke ifade tarzı ve öfke kontrolü ve yakın partner şiddeti değişkenleri, demografik değişkenlere göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H2: Bağlanma stilleri, öfke ifade tarzı ve öfke kontrolü ve yakın partner şiddeti değişkenleri arasında anlamlı düzeyde ilişkiler vardır.

H3: Bağlanma kaygısı ile yakın partner şiddeti arasındaki ilişkide sürekli öfke ve öfke ifade tarzının aracı bir rolü vardır.

H4: Kaçınmacı bağlanma ile yakın partner şiddeti arasındaki ilişkide sürekli öfke ve öfke ifade tarzının aracı bir rolü vardır.

1.5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

1. Araştırmaya katılım gösteren bireylerin soruları içtenlik ve doğrulukla cevaplayacakları varsayılmıştır.

1.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

1. Araştırmanın bulguları çatışmaların çözümüne yaklaşım ölçeği, sürekli öfke-öfke tarz ölçeği ve yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri II'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

2. Araştırmanın örneklemini 18 ve 65 yaş okuma yazma bilen kadın ve erkek katılımcılara ulaşılacak şekilde sınırlandırılmıştır.

3. Veri toplama yönteminin online platformlar üzerinden olması, katılımcıların davranış, duygusal süreç ve tutumlarının gözlemlenemeyeceğinden bu durumun bir sınırlılık olduğu düşünülmektedir.

4. Araştırma 2024 yılında yapıldığı için toplanan veriler de bu yıl ile sınırlı olmaktadır.

5. Araştırmaya 211'i kadın, 201'i erkek olmak üzere toplam 412 kişi katılmıştır. Araştırmanın örneklemini 412 kişi ile sınırlı kalmaktadır.

BÖLÜM 2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde Bağlanma Stilleri, Yakın Partner Şiddeti, Öfke İfade Tarzı ve Öfke Kontrolü değişkenleri ile ilgili literatür bilgileri yer almaktadır.

2.1. BAĞLANMA

Bağlanma Teorisinin kökenleri Maslow'un hiyerarşisine dayanan "sevgi ve ait olma ihtiyacı", benliğin farkına varmanın vazgeçilmez aşamasıdır. Sevildiğini ve ait olduğunu hissetmek için tanınmaya ve yakınlaşmaya ihtiyaç vardır ve bu ihtiyaçlar sosyal bağ kurmanın en önemli nedenleridir. Bowlby (1969, 1973) insanların sosyal bağlanma ihtiyacını temel alarak bağlanma teorisini geliştirmiştir (Baumeister ve Leary, 1995). Bağlanmayı güvenlik, rahatlık ve desteği içeren bir "duygusal bağ" olarak tanımlamıştır. Bowlby'ye göre sosyal ve duygusal bağlanmanın gelişimi insan doğası için temeldir ve bebeklik ve çocuklukta birincil bakım verenle başlar. Ergenlik ve yetişkinlik döneminde bu bağlanma gelişmeye devam eder ve bu figürler arkadaşlar ve romantik partnerler olmak üzere çeşitlenir (Bowlby, 1988). Bir diğer tanımda ise bağlanma, bebek ile bakım vereni arasında gelişen ve bebeğin ilişki geliştirmesinde ve yakınlık arayışında kendini gösteren örüntülerdir (Pehlivan Türk, 2004). Bağlanma teorisi temel olarak bebeğin birincil bakım verenle duygusal bağının nasıl geliştiğine ve bebeğin bakım verenden ayrıldığında duygusal strese nasıl tepki verdiğine dayanmaktadır (Simpson, 1990). Bağlanma teorisini geliştirirken Bowlby'nin, Harlow'un çalışmalarından (1959) etkilendiği görülmektedir. Harlow, anne ile çocuk arasındaki bağın, annenin çocuğun açlık, susuzluk gibi temel ihtiyaçlarını karşılamasıyla oluştuğunu varsaymaktadır (Harlow, 1959).

Harlow'un maymunlar üzerinden gerçekleştirdiği araştırmasında biri telden, biri kumaş kaplı olmak üzere fizyolojik olarak eşdeğer iki maymun anne figürü ve iki yavru maymun grubu yer almaktaydı. Her iki gruptaki yavru maymunlar aynı miktarda beslenmiş ve aynı miktarda kilo almış olmalarına rağmen her iki gruptaki yavruların, kumaşla kaplı anneye tırmanmak için daha fazla zaman harcadığı, sadece beslenmek için tel anne figürüne gittikleri ve sonra kumaşla kaplı anneye geri döndükleri gözlemlenmişti (Harlow, 1959). Bu neticede annenin sadece temel ihtiyaçları

karşılamadığı, aynı zamanda sıcaklık, rahatlık ve yakınlık da sağladığı varsayımı çıkarılmıştı. Harlow'un bu çalışması Bowlby'nin yakınlık arayışı kavramını ortaya atmasının temelini oluşturmuştu (Harlow, 1959). Bowlby bağlanma davranışının temel amacının bireyi tehditlerden koruyan “yakınlık arayışı” olduğunu öne sürmektedir (Mikulincer vd., 2003).

Bebeklik döneminde bağlanma figürü, bebeği kucaklayarak tehlikelerden koruyan kişi olarak kavramsallaştırılmıştır. Bebek ağladığında ya da bir ihtiyacını dışa vurduğunda bakım veren, ona gülümseyerek ve onunla göz teması kurarak bebeğin kendisini rahat ve güvende hissetmesini sağlar. Bakım veren, bebeğin ihtiyaçlarına uygun şekilde yanıt verirse ve bebeğin kendini güvende hissetmesini sağlarsa, bebek de kendini güvende ve rahat hissedecek ve çevresini keşfetmeye motive olacaktır. Bu, bakım verenin bebek için "güvenli bir temel" sağladığı anlamına gelir. Bu sayede bebek, bakım vereniyle kurduğu güvenli temeli çevresine yansıtabilir ve çevresiyle "güvenli bağlanma" geliştirebilir. Ancak bakım veren kişi bebeğin ihtiyaçlarına yeterince cevap vermiyorsa, bebeği ağlatıyorsa, aşırı öfke tepkileri gösteriyorsa ve genellikle korku dolu davranışlar sergiliyorsa bebek çevresinden korkmayı öğrenecektir. Bir başka deyişle bebek dünyayla ve insanlarla ilk iletişimini bakım veren aracılığıyla kurar ve bu iletişim aracılığıyla zihninde dünyaya dair temsiller oluşturur (Hazan ve Shaver, 1987). Collins ve Laursen (2004), bakım veren ile bebek arasında kurulan bağın çok önemli olduğunu ve burada bebeğin zihninde gelişen temsilin ergenlik ve yetişkinlik ilişkilerine yansıdığını belirtmiştir. Böylece bireyler diğer ilişkilerini de bu temsile göre şekillendirmektedir (Lerner ve Steinberg, 2004).

2.1.1. İçsel çalışan modelin gelişimi

Literatürde, erken anne-bebek etkileşimi, bebeğin "içsel çalışan modelinin" gelişiminde önemli bir parça olarak ele alınmaktadır. Bowlby'nin bağlanma teorisinin temelinde içsel çalışan modeller yatmaktadır. Bowlby'ye göre bağlanma figürünün bakımı ve bebeğin ihtiyaçlarına verdiği yanıtlar bebeğin içsel çalışma örüntülerini oluşturmaktadır (Morsünbül ve Çok, 2011). İçsel çalışan model, “benlik modeli” ve “başkaları modeli” olmak üzere iki bileşenden oluşur. “benlik modeli” bakım verenler tarafından sevilmeye ve desteklenmeye değer olup olmadığına ilişkin inançları

içermektedir. "başkaları modeli" bağlanma figürünün veya diğer kişilerin ulaşılabilir, güvenilir ve kabul edilebilir olup olmadığına ilişkin beklenti veya inançları içermektedir (Cassidy, 1999).

Bakım verenlerin bebeğin sıkıntı sinyallerine tekrar tekrar verdiği tepkiler, bebeğin kendisine ve dünyaya ilişkin bazı beklenti ve davranışlar geliştirmesine yol açmaktadır. Bakım veren sürekli olarak bebeğin ihtiyaçlarına yanıt verdiğinde bebek "benliği" ve "başkaları" hakkında sağlıklı düşünce yapıları geliştirir. Başka bir deyişle bebek ne kadar duyarlı bir çevreye sahip olursa o kadar olumlu temsiller geliştirecektir (Cassidy, 1989; Hazan ve Shaver, 1994). Bebek, bakıcısının ihtiyaçlarına olumlu yanıt verdiğini gördüğünde kendisi hakkında "değerli" ve "sevilen" gibi düşünce yapıları geliştirir. Bakım verenin bebeğin ihtiyaçlarına cevap vermemesi durumunda ise bebek kendisine ilişkin "değersiz" ve "sevilmez" gibi düşünce yapıları geliştirir (Morsünbül ve Çok, 2011). Bowlby (1980) içsel çalışma modellerinin bilinçli farkındalıkla geliştirildiğini ve değişime dirençli olduğunu vurgulamıştır. Bu yapılar, çocuğun zihninde kodlanan bilişsel şemalardır ve çocuğun ebeveynle etkileşim kurma girişimlerine göre kodlanırlar.

Çocuğun bakım verenle olan etkileşiminin geçmişi, çocuğun gelecekteki ilişkileri için en önemli kaynak olarak ele alınmaktadır. Doğumdan itibaren, kurulan tüm ilişkilerde yansımaları görülmeye ve deneyimlenmeye başlar ve kişi büyüdükçe bu süreç genişlemeye devam eder (Bretherton, 1985; Main vd., 1985). Waters ve diğerleri (2000) tarafından yürütülen çalışmada, bebeklik döneminde bağlanma stilleri belirlenen katılımcıların bağlanma stilleri 20 yıl sonra test-tekrar test yöntemiyle yeniden ölçülmüştür. Bu bireylerin bağlanma stillerinin bebeklik döneminde tanımlanan bağlanma stilleri ile yüzde 72 oranında aynı olduğu bulunmuştur (Waters vd., 2000). Kısacası bağlanma stilleri bebeklik döneminde oluşur ve genellikle kalıcıdır. Kişi, olumlu ya da olumsuz içsel çalışan modellere sahip olarak, başkaları için değerli olmanın, yakın ilişkiye güvenmenin, dünyayı güvenli olarak algılamının ne kadar mümkün olduğunu değerlendirir (Pietromonaco ve Barrett, 2000).

2.1.2. Bağlanma Stillerinin Gelişimi

Bowlby'nin içsel çalışan modellerin diğer ilişkilere de yayılması kuramına dayanarak, çocuklukta kurulan ilişki modellerinin yetişkinlikte de devam edebileceği hipotezi ortaya atılmıştır (Hazan ve Shaver, 1987). İnsanların birincil bakım verenleriyle geliştirdikleri ilişki modeli, romantik partnerleriyle olan ilişkileriyle pek çok benzerliği paylaşmaktadır. Çocuklukta ki süreç benzer bir şekilde, bir yetişkinin de onun ihtiyaçlarına duyarlı ve güvenlik duygusu sağlayan romantik bir partnere sahip olması, onun için “güvenli bir temel” oluşmasına katkı sağlamaktadır (Taşkıran ve Özmete, 2019). şüphesiz Mary Ainsworth'un gözlemsel çalışması "Yabancı Ortam Deneyi" bağlanma stillerini anlamının en önemli adımlarından biridir (Ainsworth vd., 1978). Yabancı ortam deneyi, 12-18 aylık birkaç bebeğin, bağlanma figürlerinden ayrılarak bir süre sonra yeniden bir araya getirilmesini temel alır. Bu deneyin temel amacı bebeklerin bu duruma tepkilerini gözlemlemektir. Bebeklerin bakım verenlerinden kısa bir ayrılık ve yeniden bir araya gelme karşısında verdikleri tepkileri üç ana kategoriye gösterilmektedir. İlk kategori “Güvenli”dir; burada bebek ayrılıktan sonra ebeveyni özler ve ağlayabilir, ancak bakım veren geri döndüğünde bebek ebeveyni selamlayabilir ve oynadığı oyuna geri dönebilir (Ainsworth vd., 1978).

Güvenli bağlanan bebeklerde, bakım veren bebeğe "güvenli" bir ortam sağlamıştır ve bu güvenlik duygusu sayesinde bebek dünyayı özgürce ve rahatça keşfedebilmektedir (Ainsworth vd., 1978). Bu bebekler annelerinin yanında çevreyi keşfedebilirler, bir yabancı geldiğinde ise tedirgin olurlar ve ondan kaçarlar. Anneleri kısa bir süreliğine odadan çıktığında üzülp ağlasalar da geri döndüğünde onunla fiziksel temasa geçerek çevreyi keşfetmeye devam edebilmişlerdir (Fonagy, 1999). Ainsworth ve diğerleri (1978), güvenli bağlanan bebeklerin bakım verenlerinin genellikle bebeklerin ihtiyaçlarına karşı duyarlı, bebeğin ağlamasına karşı hassas ve onu çabuk güldürebilen kişiler olduğunu bulmuşlardır.

Diğer kategori olan “Kaçınan”, bebeğin ebeveynden ayrıldığında çok az sıkıntı gösterdiği ve ebeveynle yeniden birleşmekten aktif olarak kaçındığı ve direndiği kategoridir. Anneyle fiziksel temas kurma isteğinde olmadıkları bir tablo mevcuttur. Geçmişte anneleri bu bebeklerin yakınlık ve korunma isteklerini reddettiği için bebek

hayal kırıklığı yaşamakta ve anneye olan ihtiyacını bastırmaktadır (Ainsworth vd., 1978).

Üçüncü kategori olan “Kaygılı-Kararsız”, bebeğin ayrılıktan dolayı yüksek düzeyde sıkıntı gösterdiği ancak ebeveyn geldiğinde sakinleşemediği kategori olarak tanımlanmaktadır. Bebek bir yandan ağlayıp annesine sarılmak isterken diğer yandan birden sinirlenip onu reddetmektedir (Greenberg vd.,1993). Annelerinin onları sakinleştirmeye çalıştığı durumda bile ağlamakta ve sinirlenmektedirler. Bu bebekler sürekli annelerinin nerede olduğunu kontrol etmek durumunda hissettikleri için çevreyi keşfedemezler (Fonagy, 1999). Kaygılı-kararsız bağlanan bebeklerin anneleri genellikle çocuklarına bakım konusunda tutarsızdır. Kaçınan bağlanma stiline sahip bebeklerin bakım verenlerinin mesafeli, genellikle fiziksel teması reddeden, duygusal açıdan ulaşılması zor ve ihmalkâr oldukları tespit edilmiştir (Tüzün ve Sayar, 2006). Ancak birincil bakım verenin bebeğe karşı tutarsız davranışlar sergilediği ve onun ihtiyaçlarına cevap vermediği durumda kaygılı bağlanma stili geliştirilir ve bebek bakım vereniyle yakınlığı sürdürmek için güçlü girişimlerde bulunur (Cassidy ve Berlin, 1994).

2.1.3. Yetişkinlerde Bağlanma

Bowlby'ye (1977) göre bağlanma biçimi "beşikten mezara kadar" devam etmektedir. İlişkiler ne kadar yakınsa, ortaya çıkma olasılıklarının da o kadar yüksek olduğunu öne sürmektedir. Çoğu yakın ilişkinin yetişkinlik döneminde kurulduğunu vurgulamıştır. Bebeklik ve yetişkinlik döneminde bağlanma, bağlanma figürü seçimi ve bağlanma figürüyle ilişki açısından birbirine benzemektedir. Başka bir deyişle yetişkinler, çocukluklarındaki bağlanma figürüne duygusal ve deneyimsel açıdan benzeyen partnerleri seçmektedir (Hamarta, 2004). Yetişkinlik döneminde kurulan aşk ilişkisi ile ebeveyn-bebek ilişkisi önemli benzerlikler taşımaktadır. Örneğin, ayrılık ve kayıp kaygısı hem yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerde hem de ebeveyn-çocuk arasındaki ilk yıllarda görülmektedir. Çocuklar oyuncaklarını ve günlük aktivitelerini ebeveynleriyle paylaşırlarken, yetişkinler de sevgilerini ve yaşam deneyimlerini partnerleriyle paylaşırlar (Crowell vd.,1999).

Ayrıca çocuklar çocukluklarındaki ebeveyn figürlerinin bağlanma ilişkilerini de gözlemler ve bunu ilişkilerine yansıtma eğilimindedirler. Çocukluğunda anne ve

babasının boşanmasına maruz kalan kişilerin, yaşadıkları olumsuz çocukluk deneyimleri nedeniyle partnerleriyle bağlantı kurmakta zorlandıkları bilinmektedir (Wallerstein ve Blakeslee, 2004). Bağlanma kuramına ilişkin ilk çalışmalar bebeklik ve erken çocukluk dönemiyle sınırlıydı. 1980'li yıllardan sonra bağlanma stillerinin yaşam boyu süren bir kavram olduğunun anlaşılmasıyla birlikte yetişkinlikte bağlanma stilleri üzerine çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Yetişkinlerde bağlanma konusunda yapılan ilk çalışmalardan biri 1987'de Main ve diğerleri ve Hazan ile Shaver tarafından gerçekleştirilen "Adult Attachment Interview" olarak bilinmektedir (Hamarta, 2004).

2.1.3.1. Yetişkin Bağlanma Görüşmesi (Adult Attachment Interview)

Main, çocukluktaki bağlanmanın yetişkinlikte nasıl temsil edildiğini araştıran bir "Yetişkin Bağlanma Görüşmesini" geliştirdi. Bu değerlendirme sonucunda yetişkin bağlanma stillerinin güvenli, kayıtsız (kaçıngan), saplantılı (kaygılı-kararsız) ve dağınık/yönü belirsiz olarak sınıflandırması olmak üzere dört kategorisi ortaya çıkmıştır (Main vd., 1985). Kobak ve Sceery (1988), genç yetişkinlerin "benlik" ve "başkaları" temsillerini anlamak için Yetişkin Bağlanma Görüşmesini kullanmıştır. Güvenli bağlanan kişiler kendilerini endişesiz ve başkalarını destekleyici olarak algıladıklarını rapor etmişlerdir. Kayıtsız (kaçıngan) kişiler kendilerini endişeli, diğerlerini ise desteksiz olarak görürken, saplantılı (kaygılı – kararsız) kişiler kendilerini endişeli, diğerlerini ise destekleyici olarak algılamaktadırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Hazan ve Shaver (1987) ile Bartholomew ve Horowitz (1991), bağlanma stillerinin yetişkinler arasında nasıl geliştiğini ve sınıflandırıldığını derinlemesine anlamak için çeşitli çalışmalar yürütmüşlerdir. Daha önce de belirtildiği gibi, Yabancı Ortam Deneyi, Hazan ve Shaver'ın üç bağlanma stilini yetişkinlerin romantik ilişkilerine uyarlayabilecekleri hipotezini kurmalarına yol açmıştır. Hazan ve Shaver'a (1987) göre, bebeklik ve çocukluk döneminde kurulan bağlanma, yetişkinlikteki romantik ilişkileri kritik biçimde etkilemektedir. Sonraki bölümde Hazan ve Shaver'ın çalışmaları ışığında üç tip yetişkin bağlanma stili anlatılmaktadır.

2.1.3.1.1. Güvenli Bağlanma

Güvenli bağlanma stiline sahip kişiler hem çocukluk dönemindeki ebeveynleriyle hem de romantik partnerleriyle güvenli ve olumlu deneyimler yaşadıklarını bildirmektedir. Ayrıca güvenli bağlanan kişiler bağlanma figürlerine ilişkin iyi bir imaja sahiptirler ve terk edilmekten korkmazlar. Araştırma sonuçları, güvenli bağlanmanın romantik bir ilişkide hissedilen güven ve yakınlık ile pozitif, kıskançlık ile ise negatif ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu kişilerin kendilerine ve başkalarına karşı özgüvenleri ve öz saygıları yüksektir (Hazan ve Shaver, 1987).

2.1.3.1.2. Kaçınan Bağlanma

Kaçınan bağlanan kişiler başkalarına güvenmekte zorluk çekerler, romantik ilişkilere ilişkin olumsuz beklentilere sahiptirler ve başkalarıyla yakın ilişkiler kurmaktan kaçınırlar. Benzer şekilde bir ilişkiye girdiklerinde partnerlerine yakın olmakta zorluk çekmektedirler (Sümer ve Güngör, 1999).

2.1.3.1.3. Kaygılı / Kararsız Bağlanma

Kaygılı/kararsız bağlanan kişilerin özgüvenleri düşük, kıskançlıkları yüksektir ve yoğun terk edilme korkusu yaşamaktadırlar. Ayrıca bir ilişkiye girerken tutarsız davranışlara sahiptirler ve duygusal dengesizlikleri de vardır. Bu nedenle bir ilişkiye girdiklerinde ilişkiyi sürdürmede zorluklar yaşamaktadırlar (Cooper vd., 1998).

2.1.3.2. Bartholomew ve Horowitz'in Dört Kategorili Modeli

Bartholomew ve Horowitz (1991) de yetişkin bağlanma literatürüne katkıda bulunan diğer önemli öncülerdendir. Yetişkin bağlanmasını tanımlayacak dört kategorili bir model geliştirmek için Hazan ve Shaver'ın (1987) çalışmasının ışığında çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Araştırmalarında kaçınmacı bağlanmanın iki farklı boyutunun olduğunu ileri sürmüşlerdir. Kaçınan bağlanmayı "kaygılı-kaçınan" ve "kayıtsız-kaçınan" bağlanma olmak üzere iki kategoriye ayırmışlardır. Kaygılı-kaçınan kişiler, birlikte oldukları kişi tarafından incinmekten veya reddedilmekten korktukları için ilişkilerden kaçınırlar. Ayrıca kayıtsız-kaçınan kişilerin savunma mekanizmalarını, özgüvenlerini ve bağımsızlıklarını korumak için ilişkilerden kaçındıklarını saptamışlardır.

Bu ayrıma dayanarak Bartholomew ve Horowitz (1991), yetişkinlerin bağlanma ilişkilerinde bireysel farklılıklar olabileceğini ve bunların dört farklı kategoride ele alınabileceğini öne sürmüşlerdir (Hamarta, 2004). Temel olarak Bowlby'nin "benlik modeli" ve "başkaları modeli"ni dört kategoride birleştirmişlerdir ve bu kategoriler, kişinin "benlik" ve "başkaları" algısının hem olumlu hem de olumsuz yönlerini içermektedir. Kişinin bağlanma stili, benlik imajının olumlu ya da olumsuz olup olmadığına (Kişinin kendisini “sevgiye ve desteğe layık” görüp görmediğine) ve “başkaları” algısına (Kişinin başkalarını “güvenilir ve ulaşılabilir” olarak görmesi veya “güvenilmez ve reddedici” olarak algılamasına) bağlı olarak kavramsallaştırılabilir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Modelde dört farklı bağlanma stilini içeren dört hücre bulunmaktadır ve hücrelerin her biri hem "benlik" hem de "başkaları" modellerinden olumlu veya olumsuz parçaların (veya her ikisi de düşük/negatif) bir kombinasyonunu içermektedir (Hamarta, 2004). Modelin ilk hücresi “güvenli”, ikincisi “saplantılı”, üçüncüsü “kaygılı” ve sonuncusu da “kayıtsız” olarak etiketlenmiştir. Aşağıdaki bölümde hücrelerin her biri açıklanacaktır.

2.1.3.2.1. Güvenli Bağlanma

Güvenli bağlanmada kişiler hem "kendine" hem de "başkalarına" ilişkin olumlu bir algıya sahiptirler. “Benlik” modeline göre düşük kaygıya ve “başkaları” modeline göre düşük kaçınmaya sahiptirler. Bu kişilerin benlik saygısının ve özerklik duygusunun yüksek olduğu, kolay ve rahat bir şekilde yakınlık kurabildikleri belirtilmektedir. Kendilerini değerli ve sevilen biri olarak algırlar. Diğer insanlarla etkileşimlerinde, başkalarının genellikle kabul edici ve duyarlı olacağını beklerler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu benlik saygısı ve özerklik duygusunun oluşmasının nedeninin, bu kişilerin çocukluklarında da tutarlı ve duyarlı bir ebeveyn tutumuyla büyümelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Yüksek düzeyde özerklik becerileri ve yakın ilişkiler kurma yetenekleri, onları başkalarından kolaylıkla yardım ve destek alabilen kişiler haline getirmektedir (Bartholomew, 1997).

2.1.3.2.2. Saplantılı Bağlanma

Saplantılı bağlanan kişiler "benlik" hakkında olumsuz, "başkaları" hakkında ise olumlu görüşe sahiptirler (Bartholomew ve Shaver, 1998). "benliğe" yönelik kaygıları yüksek, "başkalarına" yönelik kaçınmaları ise düşüktür. Bu bireyler kendilerini

“değersiz” ve “sevilmez” hissederler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Başkalarından kabul edici ve duyarlı bir tutum beklerler çünkü ancak başkaları tarafından kabul edildiklerinde değerli ve güvende olabileceklerine inanırlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). Bu kişilerin yoğun kabul arayışının altında yatan nedenin tutarsız ve yetersiz ebeveynlik olabileceği düşünülmektedir. Tutarsız ebeveynlik anlayışına maruz kalan çocuklar, en ufak hatalardan bile kendilerini sorumlu tutar ve sevmeye layık olmadıklarını düşünürler. Bu nedenle bu boşluğu doldurmak için ilişkilerinde kaygıyla kabul ve onay ararlar ve başkaları tarafından reddedilme endişesi yaşarlar (Bartholomew, 1997). Romantik bir ilişki içindeyken, partnerlerinin kendilerine karşı son derece duyarlı ve güvenilir olmalarını beklerler. Ancak partnerlerinin kendileriyle yakın bir ilişki yaşamak istemediğine inanırlar (Brennan vd., 1998). Saplantılı bağlanan çiftler, partnerlerini takıntılı bir şekilde kontrol etme eğilimindedirler, bu nedenle ilişkide çok fazla çatışma yaşayabilirler (Mikulincer vd., 2003).

2.1.3.2.3. Kaygılı Bağlanma

Hem kendilerine hem de başkalarına karşı olumsuz bir bakış açısına sahiptirler. Güçlü bir değersizlik ve sevillemezlik duygusuna sahiptirler. (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Ayrıca birey, başkalarının da güvenilmez ve reddedici olacağını düşünmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Hamarta, 2004). Bu insanlar başkalarıyla yakın ilişkiler kurmak isterler. Ancak başkalarına güvenmedikleri için onlara yaklaşımdan kaçınırlar. İç seslerinde aşırı bir reddedilme korkusu vardır (Mikulincer vd., 2003). Kaygılı bağlanma ve saplantılı bağlanma yaşayan bireylerin ikisi de özünde başkalarının kabulüne derinden bağımlıdır. Ancak destek için başkalarına yaklaşma istekleri farklılık göstermektedir. Aralarındaki fark, saplantılı bağlanan kişilerin endişeyle başkalarından kabul ve destek aramaları, kaygılı bağlananların ise reddedilmemek için yakın temastan kaçınmalarıdır. Bu ayrımın temel nedeni, saplantılı kişinin diğerlerini olumlu görmesi, kaygılı kişinin ise diğerlerini olumsuz ve reddedici olarak görmesidir (Bartholomew, 1997).

2.1.3.2.4. Kayıtsız Bağlanma

Bu kişiler kendilerini değerli, başkalarını ise “değersiz” görürler. Başkalarıyla yakınlaşmaktan kaçınırlar çünkü başkalarından daima olumsuz beklentiler içindedirler (Bartholomew ve Shaver, 1998). "Benliğe" yönelik kaygıları düşüktür, "başkalarına"

karşı ise yüksek düzeyde kaçınmaları vardır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Duygusal bağ kurma yetenekleri sınırlıdır ve bağımsızlıklarına düşkünlükler (Sümer ve Güngör, 1999). Ayrıca diğer insanlardan uzaklaşarak yüksek özgüvenlerinin zarar görmesini engellerler (Bartholomew, 1997). Kayıtsız ve kaygılı bağlanma stilleri başkalarıyla yakınlıktan kaçınma açısından benzerdir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Ancak bu kaçınmanın amacı konusunda farklılık gösterirler. Kaygılı bağlanmaya sahip kişiler, kendi değerlerini belirlerken başkaları tarafından reddedilmemeye şiddetle ihtiyaç duyarken, kayıtsız bağlanmaya sahip kişiler, başkalarından beklentileri her zaman olumsuz ve zarar verici olduğundan, başkalarıyla yakınlık kurmaktan kaçınırlar ve savunmacı bir şekilde reddederler (Bartholomew, 1997).

2.1.3.3. Bağlanma ve Yakın Partner Şiddeti

Literatürde yetişkinlerde bağlanmaya ilişkin pek çok model öne sürülmüş olsa da (Bartholomew, 1990; Brennan vd., 1998; Hazan ve Shaver, 1987), yakın partner şiddetine ilişkin çalışmalarda yaygın olarak kullanılan model Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından önerilen bu dört kategorili modeldir. Bağlanma teorisi perspektifinden bakıldığında, yakın partner şiddeti, ilişkide bir düzeyde kişisel güvenlik oluşturma veya sürdürme girişimi olarak görülebilir. Bağlanma ilişkisine yönelik bir tehdit veya bozulma algılandığında bireyler alarma geçer ve ortaya çıkan kaygı, bağlanma sistemini korumaya yönelik tepkilerin verilmesine yol açar (Bowlby, 1984).

Her ne kadar yakın partner şiddeti çeşitli teorik perspektifler açısından incelenmiş olsa da bağlanma teorisi yakın zamanda şiddete yönelik çeşitli psikososyal risk faktörlerini entegre etmenin bir yolu olarak tanımlanmış, böylece yakın partner şiddetine potansiyel olarak birleştirici bir teorik bakış açısı sağlamıştır (Mahalik vd., 2005). Ek olarak bağlanma teorisi aynı ilişki içinde şiddet ve yakınlığın kafa karıştırıcı bir şekilde birlikte ortaya çıkmasını anlamak için yararlı bir model sağlar (Mayseless, 1991). Bu çerçevede şiddet, ilişkideki partnerler arasındaki yakınlığı ve mesafeyi düzenlemenin bir yolu olarak şiddeti tanımlayan bir sistemler perspektifinden incelenmektedir (Pistole, 1994). Spesifik olarak, yakınlık tercihleri arasındaki farklılıklar ve partnerler arasındaki “sosyo-duygusal mesafe” deki değişiklikler, yakın partner şiddetine katalizör olarak hizmet edebilir (Dutton, 1988).

2.2. YAKIN PARTNER ŞİDDETİNİN TANIMI VE TÜRLERİ

Yakın partner şiddeti, kişinin ilişkide olduğu partneri tarafından uygulanan fiziksel eylemler, cinsel hakaretler, ekonomik baskılar ve duygusal istismarlar olarak tanımlanabilmektedir (Mansley, 2009). Her ne kadar yakın partner şiddeti ve aile içi şiddet günlük dilde aynı şekilde kullanılsa da aslında anlam bakımından farklılaşmaktadırlar. Yakın partner şiddetinin aksine, aile içi şiddet sadece bir eşten diğerine değil, bir aile üyesinden diğerine uygulanan istismarları içerir (APA, 1997). Yakın partner şiddeti tanımı her iki cinsiyeti de kapsıyor olsa da araştırmalar, erkeklerin kadınlara uyguladığı partner şiddetinin, kadınların erkeğe uyguladığı partner şiddeti ile karşılaştırıldığında beş kat daha fazla olduğunu göstermiştir (Venis ve Horton, 2002). Mevcut literatürde fiziksel şiddet, cinsel şiddet, duygusal veya psikolojik şiddet ve ekonomik şiddet olmak üzere yakın partnerden şiddetin dört alt türü tanımlanmıştır. Fiziksel şiddet, kabaca fiziksel acı vermeyi ve yaralamayı amaçlayan eylemler olarak tanımlanabilir (Abraham, 1999). Hacettepe Üniversitesi tarafından yürütülen Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırmasına (2015) göre; tekmeleme, tokat atma, yumruklama, itme, yakma, keskin nesneler veya ateşli silah kullanma veya kullanmayla tehdit etme, boğma gibi davranışları içermektedir (Kaptanoğlu vd., 2015). Cinsel şiddet Watts ve Zimmerman (2002) tarafından partnerin cinsel tacizine maruz kalmak; istemeden cinsel ilişkiye zorlanmak, cinselliğin kullanılmasıyla tehdit edilmek ve tecavüz gibi davranışlar olarak tanımlanmıştır. Cinsel şiddet, yalnızca cinsel ilişkiye zorlama değil aynı zamanda istenmeyen gebelik, istenmeyen kürtaj, uygunsuz tıbbi muayeneye zorlama ve üst araması gibi her türlü uygunsuz saldırı olarak da tanımlanmaktadır (Grey, 2014).

Duygusal şiddet ise; aşağılama, küçük düşürme, zorbalık ve korkutma gibi eylemleri içermektedir (Kaptanoğlu vd., 2015). Mağdurun ruhsal refahını hedeflemeyi amaçlar ve fiziksel şiddetin yordayıcısı olarak görülmektedir. (Karakurt ve Silver, 2013). Son olarak ekonomik şiddet, partnerin para ve diğer ekonomik kaynaklar üzerindeki kontrolü olarak tanımlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'ne (Krug, 2002) göre ekonomik şiddet, geliri olmayan kadının temel ihtiyaçlarını karşılamak için olan bütçenin kısıtlanması, çalıştırılmaması, daha fazla para kazanmaya zorlanması,

çalışmaya zorlanması, evin gelir ve giderleri hakkında bilgi verilmemesi, evin ekonomik konularında görüşlerinin alınmaması ve harcamalara kısıtlamalar getirilmesi gibi farklı şekillerde kendini gösterebilmektedir.

Feministlerin kadına yönelik erkek şiddetinin yaygınlığını belgelemeye başladığından bu yana, cinsiyetin kadına yönelik şiddeti anlamak için temel bir açıklayıcı değişken mi olduğu, yoksa daha kısıtlanmış bir terimle "aile içi şiddet" mi olduğu konusunda tartışmalar ortaya çıkmıştır. Tartışmanın temeli olarak, yakın partner şiddetinin en iyi feminist açıdan mı yoksa daha genelleştirilmiş bir "hümanist" perspektiften mi anlaşıldığı tartışmalara yol açmıştır. Aile içi şiddetin bir insanlık sorun olduğuna inananlar, argümanlarını genellikle kadınların da şiddete başvurduğunu ya da erkeklerin de mağdur olduğunu gösteren etkileyici ve ikna edici istatistikler dizisine dayandırmaktadırlar ve bu da kimin daha şiddetli olduğuna dair popüler ama bir o kadar da alakasız bir tartışmaya yol açmaktadır. Bunun mantığı, eğer kadınların da erkekler kadar şiddete başvurduğu kanıtlanabilirse, cinsiyetin güçlü bir açıklayıcı yapı olmayacağı olarak kavramsallaştırılabilir. Ancak kadınların ve erkeklerin eşit şiddete sahip olsa da olmasa da cinsiyetin çok önemli bir açıklayıcı değişken olarak hariç tutulmaması gerektiği açık olarak görülmektedir. Mevcut yöntemlerin sıklıkla nominal verileri bir araya getirerek önemli ayrımların kaybolmasına neden olduğu ve bu da erkeklerin ve kadınların eşit şiddete sahip olduğu yönünde hatalı sonuçlara yol açtığı bulunmuştur (Yllö ve Bograd, 1990).

Ayrıca, popüler ölçeklerin sonuçlarında ortaya çıkan şiddet ve yaralanma oranlarının, kişinin amaçlarını (kadının kendini korumaya çalışıp çalışmadığı) olaya neyin yol açtığını ve sonrasında fiziksel olarak ne olduğunu ölçmediği öne sürülmektedir. Kadınların ise kendi saldırgan eylemlerini gereğinden fazla bildirme eğilimindeyken, erkeklerin kendi saldırgan eylemlerini eksik bildirme eğiliminde olduğu öne sürülmektedir. Bu doğrultuda feminist modeller detaylandırıldıkça, kadınların olduğu kadar erkeklerin de hayatlarındaki ikilemlerin aydınlatılmasına olanak sağlayacağı öngörülmektedir. Bu kavramsallaştırmaya toplumsal cinsiyetin dahil edilmesinin insanlığı dışlamayacağı gibi her iki cinsiyeti de insanlaştıracak da ortaya atılan görüşler arasındadır. Yakın partner şiddetine iki bakış açısını -feminist ve

"hümanist"- karşıt olarak belirlemek, yanlış bir ikilem yaratabilmektedir (Yllö ve Bograd, 1990).

2.2.1. Yakın Partner Şiddetinin Yaygınlığı

Yakın partner şiddeti tüm dünyada yaygın bir sorun olarak görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO, 2012) yakın partner şiddetini on farklı ülkede (Bangladeş, Brezilya, Etiyopya, Japonya, Namibya, Peru, Samoa, Sırbistan-Karadağ, Tayland ve Birleşik Tanzania Cumhuriyeti) incelediği çalışmasına göre kadın nüfusun %13 ila %61'inin partnerinden fiziksel şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. En yüksek oran Peru'ya, en düşük oran ise Japonya'ya ait olarak bulunmuştur. Buna ek olarak kadınların %6 ila %59'unun partnerleri tarafından cinsel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır. En sık görülen ülke Etiyopya, en az görülen ülke ise Japonya, Karadağ ve Sırbistan olarak belirlenmiştir. Ayrıca Ulusal Yakın Partner ve Cinsel Şiddet Araştırması'na göre Amerika Birleşik Devletleri'nde kadınların yüzde 37,3'ü süregelen cinsel ya da fiziksel şiddete maruz kalırken, kadınların yüzde 6,6'sı son 12 ay içinde cinsel ya da fiziksel şiddete maruz kalmıştır (Smith vd., 2017). Bunlara ek olarak Reichel'in (2017) çalışması, Avrupa Birliği'ne üye 28 ülkede kadınlar arasındaki yakın partner şiddetini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçları, kadınların %7,8'inin mevcut partnerleri tarafından uygulanan fiziksel veya cinsel şiddet mağduru olduğunu ve bu oranların Avusturya'da %2,9 ile Romanya'da %14,1 arasında değiştiğini göstermiştir (Reichel, 2017).

Ataerkil bir toplum olarak Türkiye'de de oranlar yüksektir (Savaş ve Ağrıdağ, 2010). Hacettepe Üniversitesi tarafından 2014 yılında yapılan araştırmaya göre evli kadınların %36'sı eşinin uyguladığı fiziksel şiddete, %12'si cinsel şiddete, %44'ü duygusal istismara ve %30'u ekonomik şiddete maruz kalmaktadır. Türkiye'de partner şiddeti sadece evli kadınlar arasında yaygın değildir (Bükecik ve Özkan, 2018). Toplu-Demirtaş ve diğerleri (2013) üniversiteli kadınların %77,4'ünün partnerinden psikolojik şiddet gördüğünü, bunların %29,1'inin cinsel şiddet mağduru olup %39,1'i partnerinin uyguladığı fiziksel şiddet mağduru olduğunu bulmuştur (Toplu-Demirtaş vd., 2013).

Özetle yakın partner şiddetinin yaygınlığı ülkeden ülkeye değişse de yapılan çalışmalar bunun tüm dünyada bir halk sağlığı sorunu olduğunu göstermiştir. Yakın partner şiddetinin bağıntılarını ve nedenlerini anlama girişimleri giderek daha fazla istismarcı erkeğe özgü bireysel faktörlerin rolüne odaklanmaktadır. Literatürdeki çeşitli araştırmalar, erkek yakın partner şiddeti faillerinin çocuklukta öcüllere, toplumsal etkilere ve kişilerarası bağlamlara ek olarak, psikopatolojiyle ilgili sorunlarla (Holtzworth-Munroe ve Stuart, 1994; Kessler vd., 2001), bilişsel çarpıtmalar ve eksikliklerle (Eckhardt ve Dye, 2000) ve sosyal beceri eksiklikleriyle (Anglin ve Holtzworth-Munroe, 1997) karakterize edildiği sonucuna tutarlı bir şekilde varmıştır.

2.3. ÖFKENİN TANIMLARI

Görünüşte rahatsız edici öfke ve düşmanlık, partner şiddeti için bariz risk faktörleri gibi görünmektedir; çünkü bundan saldırgan insanların aynı zamanda öfkeli insanlar olma eğiliminde olduğu sonucu çıkacaktır (Eckhardt ve Norlander, 2005). Öfkeli bir kocanın, eşine yönelik sözel ve fiziksel saldırganlıkla patladığı senaryonun, görünüşte geçerli olduğu ve yakın partnerden kaynaklanan şiddet olaylarına ilişkin medya raporlarında sıklıkla temsil edildiği görülmektedir (Sonkin vd., 1985). Klinik odaklı yazarlar, partnerlerini istismar eden erkekler için öfkeyi azaltan tedavilerin kullanımını geçmişten beri uzun süredir savunmaktadırlar (Deschner vd., 1986; Hamberger, 1997). Benzer şekilde, literatürdeki çalışmaların sonuçlarında elde edilen veriler, öfke artışıyla ilgili sorunların, şiddet uygulayan erkeklerle şiddet uygulamayan erkekler arasında ayırım yapılmasında en azından orta derecede tutarlı olduğunu göstermektedir (Eckhardt vd., 1997; Schumacher vd., 2001). Bununla birlikte hem araştırmacıların hem de uygulayıcıların, öfkenin yakın partner şiddeti için bir risk faktörü olarak statüsüne ilişkin bilgilerini ciddi şekilde sınırlayan çeşitli sorunlar vardır.

Öncelikle, insanın duygusal deneyiminin merkezi bir özelliği olmasına rağmen, depresyon veya anksiyete gibi diğer olumsuz duygularla ilgili birikmiş bilgilere kıyasla öfke yapısı hakkında çok az şey bilinmektedir. Öfke, genel klinik araştırma literatüründe ve özellikle de yakın partner şiddeti araştırmalarında yeterince araştırılmamakta ve nadiren tanımlanmaktadır (DiGiuseppe vd., 1994; Eckhardt vd., 1997). Bu alandaki araştırmalarda, özellikle öfke ve düşmanlık arasındaki kavramsal

ayrılara değinerek yapıların tanımlanması nadiren gerçekleşmektedir, bu da bütünlüşmeye meydan okuyan, gevşek bağlantılı sonuçlardan oluşan bir karmaşayla sonuçlanmaktadır. Ancak yine de araştırmacılar bu kavramlar arasında ayrımları sağlamaya ve açıklamaya yönelik çalışmalarda bulunmuşlardır. Aşağıda bu kavramları detaylı bir şekilde açıklamaya çalışan bilgilere yer verilmiştir.

Tarih boyunca birçok araştırmacı öfkeye ilişkin farklı kavramsallaştırmalar ve tanımlamalar yapmıştır. Öfke kavramı genellikle “hafif bir kızgınlıktan yoğun öfkeye kadar değişen yoğunlukta duygulardan oluşan duygusal bir durumu” ifade etmektedir (Spielberger vd., 1983). Öfke aynı zamanda kişinin acı çektiğini gösteren normal bir duygu olarak kabul edilmektedir. Deneyimsel veya öznel bir bileşen olarak öfkeye genellikle fizyolojik uyarılma, karakteristik yüz ifadesi ve saldırganlığa yönelik eylem eğilimleri veya dürtülerin harekete geçmesi eşlik eder (Lazarus, 1991).

Genel olarak daha yeni tanımlar öfkeyi fizyolojik, bilişsel ve davranışsal değişkenlerden oluşan çok boyutlu bir yapı olarak ele almaktadır. Öfke kavramı literatüründe bu duygusal, bilişsel ve davranışsal özellikler düşmanlık çatısı altında toplanmıştır, ancak; bu kavram çoğunlukla bilişsel faktörleri temsil etmektedir (Casello-Robins vd., 2015). Öfke kavramını kapsamlı bir şekilde anlayabilmek için öfke, düşmanlık ve saldırganlık kavramlarının ilişkisini ve ayrımlarını araştırmak gerekmektedir. Farklı alanlara yönelik daha net bir kavramsallaştırma yapma ihtiyacından dolayı öfke, düşmanlığın duygusal bir yönü olarak tanımlanmıştır ve düşmanlık ek davranışsal ve bilişsel bileşenlerden oluşmaktadır (Casello-Robins vd., 2015). Düşmanlık genellikle yoğun kızgın duyguları içermekte ve kötü niyetli, kinci ve sıklıkla alaycı olmayı içeren karmaşık bir dizi tutum ve davranışı çağrıştırmaktadır (Spielberger, 1985).

Ayrıca birine karşı olumsuz tutum ve inançlar ya da dünyaya alaycı bir şekilde bakma eğilimi olarak da tanımlanmaktadır (Martin vd., 2000). Bunu takiben, Reiser (2001) öfke ve düşmanlığı kişinin bakış açısına etkisi açısından karşılaştırmıştır. Düşmanlık çamur renkli bir gözlük takmak gibiyken, öfkeyi olumsuz duyguları azaltma şansının olduğu bir kavram şeklinde kavramsallaştırmıştır. Yani düşmanlık, birinin düşüşü veya kötü talihi üzerinden intikam almak ve tatmin olmak anlamına gelirken, öfke bazı hayal kırıklıklarının üstesinden gelmek veya bir yanlış anlaşılmayı

düzeltilmekle ilgilidir. Öfke ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi anlamak söz konusu olduğunda, bazı teorisyenler kendi tanımlarını saldırganlığın öfkenin bir parçası olup olmadığına dayandırmaktadır. Örneğin Rotenberg (1971), saldırganlığın öfkenin bir parçası olmadığını ancak öfkenin iletişim sorunlarına, kişilerarası ilişkilerin bozulmasına ve psikosomatik bozukluklara katkıda bulunduğunu ve şiddet içeren davranışları motive etmede kritik öneme sahip olduğunu iddia etmiştir. Aksine Berkowitz (1989), öfke deneyiminin saldırgan eğilimlerle birlikte gittiğini ve saldırganlıkla ilişkili düşüncelerden, anılardan, ifade edici-motor tepkilerden ve bedensel duyumlardan kaynaklandığını ileri sürerek saldırganlığı öfkenin bir parçası olarak tanımlamıştır.

Bandura (1973) saldırganlığın öfkeyle bir bağlantısı olup olmadığı konusunda belirsiz kalmış ve son olarak “insanların genellikle saldırganlıkla ilgili herhangi bir eylemde bulunmadan öfkeyi deneyimlediklerini” ifade ederek bu düşünceye katılmıştır. Bu bağlamda Averill'e (1983) göre insanlar öfkelenediklerinde çoğu zaman saldırganlaşmazlar; bu da çoğunlukla saldırgan tepkinin engellenmesi, dönüştürülmesi, yer değiştirmesi veya yüceltilmesiyle ilgilidir. Rubin (1986), öfkeyi kavramsallaştırmadaki bu farklılığı, saldırganlığın farklı tanımları olarak yorumlamıştır; bu tanımlardan bazıları, gizli saldırganlığı dışlayarak açık saldırganlık olarak sınıflandırılan davranışlarla sınırlıdır.

Bu tanımlar öfke, düşmanlık ve saldırganlığın ilişkili fakat farklı alanları tanımladığını göstermektedir. Ne yazık ki, terimler sıklıkla birbirlerinin yerine ve açık bir kavramsallaştırılma olmaksızın kullanılmaktadır. Bunu takip eden kafa karışıklığı, öfke ve düşmanlığın çeşitli kişisel bildirim ölçümleriyle neyin değerlendirildiğini tam olarak belirlemeyi zorlaştırmaktadır. Örneğin, bazı araştırmacılar tarafından öfke ve düşmanlığın ölçümü olarak tanımlanan anketler (Maiuro vd.,1988; Barefoot, 1992), başkaları tarafından da saldırganlığın ölçümü olarak tanımlanmaktadır (Edmunds ve Kendrick, 1980). Bu yapıları çevreleyen kavramsal belirsizlik öfke, düşmanlık ve saldırganlığın sosyal ve sağlık sonuçları hakkında anlamlı çıkarımlar yapmayı sorunlu hale getirmesinden dolayı, bu çelişkiyi ortadan kaldırmak için yapılan tanımlar hem bu üç terim arasındaki ayrımın netleştirilmesine hem de öfke kavramının ayrıntılı olarak anlaşılmasına olanak sağlamıştır. Martin ve diğerleri (2000) tarafından ileri sürülen ABC modeli, sürekli öfkenin duygusal, davranışsal ve bilişsel olmak üzere üç temel

bileşenden oluştuğunu ileri sürmektedir. Bu modele göre öfke duygulanımlara, saldırganlık davranışa, düşmanlık ise biliş karşılık gelmektedir.

Genel olarak en sık kullanılan öfke tanımları öfke kavramının davranışsal, bilişsel ve duygusal bileşenlerine göre oluşturulmuştur. Bu tanımlardan en kapsamlısı Kassinove (1995) tarafından yapılmıştır: “Öfke, belirli bilişsel ve algısal çarpıklıklar ve öznel etiketleme, fizyolojik değişiklikler ve sosyal olarak yapılandırılmış ve güçlendirilmiş organize davranış senaryolarına katılmaya yönelik eğilimlerdeki eksikliklerle ilişkili olumsuz, fenomenolojik bir duygu durumudur.”(s.179) Novaco'nun (1975) bilişsel-davranışsal kavramsallaştırması Kassinove tarafından öne sürülen fikri desteklemiş ve öfkeyi bilişsel, fizyolojik ve davranışsal olmak üzere üç tepki bileşeni olan bir stres tepkisi olarak tanımlamıştır. Bilişsel-davranışçı yaklaşıma göre bilişsel bileşen, sosyal uyaranların algılanması, sorumlulukla ilgili yüklemeler, kişinin kendini ve durumu değerlendirmesi olarak tanımlanmıştır. Saldırgan bireyler, bilişsel eksiklikler ve çarpıklıkların yanı sıra yüksek duygusal ve fizyolojik uyarılma durumları da sergilemektedirler. Deffenbacher (2011) da bu duygusal, bilişsel ve fizyolojik bileşenlerin bir arada bulunmasını ve bunların birbiriyle hızlı etkileşimini ve birbirlerini etkilemesini tekil bir olgu olarak vurgulamıştır.

Ortak olarak öfke, farklı bakış açılarında, farklı ifadelerle birçok kez tanımlanmış ve bilişsel, duygusal ve fizyolojik bileşenlerle ilişkilendirilen içsel, deneyimsel bir durum olarak değerlendirilmiştir. Ancak kişinin öfkeyi nasıl yaşadığı veya ifade ettiğinden ayırmak gereklidir. Araştırmacılardan bazıları, öfkeyi içsel olarak hissetme eğilimi ile dışa dönük olarak öfkeli veya düşmanca davranmayı birbirinden ayırmıştır (Moscovitch vd., 2008). Freud bu ayrımı açıkça şu ifadeyle belirtmiştir: "Öfke tepkileri bastırılırsa, bunların yerini başka şeyler alacaktır". Psikanalitik teorisyenler insanları öfkelerini özgürce ifade etmeye teşvik etmişlerdir çünkü bastırmanın, somatik bir olguya dönüşecek olan birikmiş enerjiyle sonuçlanacağını öne sürmektedirler.

Ellis (1973) de bu fikri desteklemiş ve "hem bastırılmış hem de açık öfkenin, yüksek tansiyon, kalp sorunları, ülserler ve diğer çeşitli fiziksel durumlar dahil olmak üzere kolayca psikosomatik reaksiyonlara yol açabileceğini" belirtmiştir. Daha kapsamlı bir şekilde, Durumluk-Sürekli Öfke Kuramı'na göre Spielberger (1988), öfke

deneyimini, otonom sinir sisteminin uyarıldığına işaret eden fiziksel reaksiyonların eşlik ettiği, şiddeti hafif bir kızgınlıktan öfkeye kadar değişiklik gösterebilen bir psikobiyolojik duygu olarak tanımlamıştır. Bu anlamda bireyin yoğun öfke duygularına sahip olma eğilimini (yani durumluk öfkeyi), sürekli öfke olarak adlandırılan öfke deneyiminin diğer bileşeni olarak değerlendirmiştir. Öte yandan öfke ifadesinin, ortamdaki birey veya nesnelere karşı şiddet içeren davranışlar şeklinde dışa doğru yöneltebileceği gibi, kaygı ve benzeri kızgın duyguları bastırmaya veya içinde tutmaya çalışmakla içe doğru da yöneltebileceği öne sürülmüştür (Spielberger, 1996; Deffenbacher vd., 1996).

Spielberger'in öfke ifadesi envanterinin geliştirilmesinde öfke ifadeleri "Öfke-Dışta, öfkeyi açıkça, tipik olarak olumsuz, saldırgan yollarla ifade etme eğilimi; Öfke-İçte, pasif-agresif yollarla öfkenin açık ifadesini deneyimleme ancak bastırma eğilimi ve Öfke Kontrolü, sabırlı olma, sakin olma ve öfkenin duygusal ve davranışsal ifadesini düzenleme eğilimi" şeklinde üç farklı biçimle tanımlanmıştır. Öfke-İçte, kin besleme ve eleştirel olma gibi faaliyetler yoluyla yoğun öfke duygusu yaşama ve bilişsel olarak uyarılmış kalma eğilimini tanımlarken, Öfke-Kontrol, uyarılmayı azaltan ve bireyi sakinleştiren, sakinleştirici ve hafifletici faaliyetlerde bulunma eğilimini ifade eder. Öte yandan, Öfke Kontrolü, özellikle bu tür davranışlara işaret eden bilişsel ve duygusal uyarılmayı azaltarak agresif ve diğer işlevsiz tepkilerin azalmasına yol açarken Öfke-İçte, davranışın engellenmesini ve önemli düzeyde bilişsel ve duygusal uyarılmanın sürdürülmesini tanımlamaktadır. (Spielberger, 1988; Spielberger vd., 1985).

Öfkeye dair mevcut literatür incelendiğinde, öne sürülen modellerin neredeyse tümünün bazı benzerliklere sahip olduğu görülmektedir. Çoğu modelin ortak noktası öfke uyarılmasına yönelik iki yollu bir yaklaşımı öne sürmeleridir. Bu modellere göre, hızlı ve neredeyse anlık çağrışımlar bir miktar öfke uyandırmakta ve bu yol etkinleştirildiğinde, üst düzey değerlendirmeler öfke uyarımını yoğunlaştırabilmekte, zayıflatabilmekte veya değiştirebilmektedir. Hızlı çağrışımları ve üst düzey bilişsel süreçleri içeren bu iki yollu yaklaşım, insan öfke deneyimlerinin karmaşıklığını açıklamak için gerekli olabilmektedir. Öfkeyi uyandırmanın ilk adımı, Beck (2000) tarafından bazı bilişsel çarpıtmalarla (felaketleştirme, kınama, kırgınlık vb.) ortaya çıkan bir tür tehdit algısı olarak tanımlanmıştır. Daha sonra Spielberger (1999) ve Deffenbacher ve diğerleri (1996) durumluk-sürekli öfke teorisi üzerinde çalışmıştır. Bu

teoride öfke durumluk öfke ve sürekli öfke olmak üzere iki açıdan ele alınmaktadır. Durumluk öfke, “hafif rahatsızlıktan yoğun öfkeye kadar değişen yoğunlukta öznel duyguları içeren biyo-psikolojik bir durum” olarak tanımlanmaktadır.

Durumluk öfke, doğası gereği geçicidir ve acil bir stres etkenine verilen bir tepkidir. Yani durumluk öfke belirli bir olay karşısında meydana gelir ve dolayısıyla zamana ve farklı durumlara bağlı olarak değişebilmektedir. Öte yandan, sürekli öfke ise kişiliğin görece istikrarlı bir boyutu olarak tanımlanmaktadır. Bu aynı zamanda geniş bir yelpazedeki uyaranları sinir bozucu olarak algılama ve bu tür uyaranlara karşı artan durumsal öfkeyle yanıt verme eğilimindeki bireysel farklılıkları da yansıtmaktadır. Bu teoriye göre, sürekli öfkesi yüksek bireylerin, sürekli öfkesi düşük olanlara göre, daha sık ve yoğun durumluk öfke deneyimleme olasılıkları daha yüksektir (Spielberger vd., 1988).

Deffenbacher ve diğerleri (1996) durumluk-sürekli öfke teorisi üzerinde çalışmıştır. Bu teoride öfke iki açıdan ele alınmaktadır: durumluk öfke ve sürekli öfke. Durumluk öfke, “hafif rahatsızlıktan yoğun öfkeye kadar değişen yoğunlukta öznel duyguları içeren biyo-psikolojik bir durum” olarak tanımlanmaktadır. Durumluk öfke, doğası gereği geçicidir ve acil bir stres etkenine verilen bir tepkidir.” Yani durumluk öfke belirli bir olaya verilen tepkidir ve dolayısıyla; zaman ve farklı durumlar arasındaki yoğunluğa bağlı olarak değişir. Sürekli öfke ise kişiliğin görece istikrarlı bir boyutu olarak tanımlanmaktadır. Bu aynı zamanda geniş bir yelpazedeki uyaranları sinir bozucu olarak algılama eğilimindeki ve bu tür uyaranlara artan durumsal öfkeyle yanıt verme eğilimindeki bireysel farklılıkları da yansıtmaktadır.” Bu teoriye göre, sürekli öfkesi yüksek bireylerin, sürekli öfkesi düşük olanlara göre, sık ve yoğun durumluk öfke deneyimleme olasılıkları daha yüksektir (Spielberger vd., 1988).

Deffenbacher ve diğerleri (1996) durumluk-sürekli teorisini çeşitli hipotezlerle açıklamıştır. Birincisi, ortaya çıkarma hipotezi, sürekli öfke düzeyi yüksek olan bireylerin daha kolay öfkelenme eğiliminde oldukları gerçeğini ifade etmektedir. İkincisi, yoğunluk hipotezi, sürekli öfkesi yüksek olan bireylerin, kısıktıldıklarında daha şiddetli tepki verme olasılıklarının daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Üçüncü hipotez, sürekli öfke düzeyi yüksek olanların, durumluk öfkenin sıklığı ve yoğunluğunun daha fazla olmasına karşın, daha zayıf baş etme becerilerine sahip

olduklarını ifade eden olumsuz ifade olarak adlandırılmaktadır. Dördüncüsü, sürekli öfkesi yüksek olanların, sürekli öfkesi düşük olanlara göre öfkeyle ilişkili sonuçları daha sık ve daha şiddetli yaşama eğiliminde olduklarını belirten olumsuz sonuç hipotezidir. Son olarak, ayrımcılık hipotezi, bir kişilik boyutu olarak sürekli öfkenin, öfkeyle ilişkili olmayan yapılara kıyasla öfkeyle ilişkili yapılarla daha güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu belirtmektedir.

Spielberger (1983), sürekli olanın süreksiz/tepkisel doğasına en açık şekilde dikkat çeken isim olmuştur. Onu bu kavramsallaştırmaya, en azından kısmen, anksiyetenin ezber yaparak öğrenme üzerindeki etkileriyle ilgili bir çalışmanın sonuçlarından elde edilen bir model yönlendirmiştir. Spielberger'e göre, dışa vurulan sürekli kaygı, sürekli bir duygu veya dürtü düzeyinden oluşmuyordu; bunun yerine, stresli durumlara bir kaygı durumuyla tepki verme konusunda istikrarlı bir eğilimden oluşuyordu. Öte yandan Fridhandler (1986), genel olarak kavramsallaştırıldığı haliyle durumluk öfkenin doğrudan tespit edilebileceğini, ancak sürekli öfkenin ancak bir çıkarımının yapılabileceğini iddia etmiştir. Bir durumun varlığı veya aktivasyonu, somut ve belki de gözlemlenebilir, burada ve şimdi olanı ifade eder. Sürekli olan hiçbir zaman durumluk olanın olduğu gibi burada ve şimdi değildir. Durumluk olan somut bir varlık, sürekli olan ise soyut bir varlık olarak adlandırılabilir. (Fridhandler, 1986).

Duygusal durumların yoğunluğunun ve kişilik özelliklerindeki bireysel farklılıkların iki farklı kategoriye ayrılması gerekliliği konusunda durumluk-sürekli ayrımının önemli olduğu görülmüştür. 'Rahatsız edici düşüncelerim var' olgusu, sürekliliği ifade ederken, kaygı ve öfkeyi çağrıştıran bazı spesifik kelimelerin yoğunluğu sabit olmayan (üzüntü veya öfke gibi) geçici durumlara sebebiyet veriyor olması, durumluk-sürekli ayrımını açıkça yansıtmaktadır. Son olarak bu çalışmada önemli bir ifade olarak kabul edilen öfkenin tam tanımı şu şekildedir; “Öfke, yoğunluğu hafif rahatsızlık veya rahatsızlıktan yoğun öfke ve hiddete kadar değişen öznel duygularla işaretlenen psikobiyolojik bir duygusal durum veya durumdur” (Spielberger, vd., 1983). Sonuç olarak, tüm bu öfke teorileri göz önüne alındığında Berkowitz'in teorisinde bilişin önemli bir rolü olduğunu belirtmek gereklidir; öfke birincil bir süreç olmaktan ziyade ikincil bir süreçtir. Terapi odaklı öfke teorileri (Deffenbacher, 2011,

Spielberger, 1988; Novaco, 1997), bilişsel-davranışsal terapötik yaklaşımlarla da tutarlı olarak bilişsel işlemeye daha fazla vurgu yapmaktadır.

Öte yandan Spielberger'in Durumluk-Sürekli Öfke Teorisi, öfke yapısının durumsal bir parçası olan durumluk öfkeye daha fazla odaklanmıştır. Her ne kadar tüm bu teorilerin öfkenin doğasına ilişkin farklı açıklamaları olsa da öfke teorilerinin araştırılması gerçekte öfkenin sebebinin ne olduğunu anlamak açısından önemlidir. Bu bakımdan araştırmacılar sıklıkla öfkeyi ortaya çıkaran ya da motive eden bir şeyin olup olmadığına odaklanmışlardır. Yukarıda belirtildiği gibi, araştırmacılar genellikle öfkenin fiziksel veya psikolojik kısıtlamanın veya bilişsel sürecin eşlik ettiği hedefe yönelik aktiviteye müdahalenin sonucu olduğunu düşünmektedir. Örneğin Neo-davranışçılar, duyguların temel nedeninin, hoş ya da hoş olmayan olayların sona ermesi ve uyaranların ihmal edilmesi ve olaylarla başa çıkma yeteneği gibi bireylerin kaynaklarıyla etkileşimler olduğunu iddia etti. Bu fikirlere bağlı olarak olumlu bir pekiştirecin sona ermesi veya beklenen bir pekiştirecin atlanması sonucu öfke duyguları ortaya çıkar (Lewis, 2009).

Öte yandan hayal kırıklığı-saldırganlık modeline göre, acı, rahatsızlık, hayal kırıklığı veya sosyal stres gibi hoş olmayan herhangi bir durumun savaş - kaç motivasyonu ile ilişkili olumsuz duygulanımı tetiklediği saldırganlığın meydana geldiği ileri sürülmüştür (Berkowitz, 1989). Bu bağlamda Lazarus (1991), öfkenin, tehdit edici uyaranlara verilen uyumsal bir tepki olduğunu, kişiyi tehlide karşı harekete geçmeye motive edebileceğini iddia etmiştir; Bir duygu olarak öfkeyi, kışkırtıcı duruma karşı kendini korumak için ortaya çıkan savaş ya da kaç tepkisinin içerdiği yoğun fizyolojik tepkiler nedeniyle kontrol etmek genellikle zor olmaktadır. Bu görüşe göre bir duruma dair ipuçlarını da içeren bireyin önceki deneyimleri, mevcut olaylara verilen tepkileri doğrudan etkiler. Bu ipuçları kaçma eğilimini ve motivasyonu tetiklediğinde, kaçış sistemi devreye girer ve korku yoluyla kişinin saldırı-agresif motivasyonunu harekete geçirir, daha sonra kişi mücadele sisteminin harekete geçmesiyle çoğunlukla öfke yaşar (Berkowitz, 1989).

Ayrıca değerlendirme yaklaşımlarında öfke, “tehdit değerlendirme ve başa çıkma süreçlerinin birleşimiyle bir veya daha fazla saldırganlık planının ortaya çıkarılması” olarak tanımlanmıştır (Rubin, 1986). Burada “tehdit değerlendirmesi

terimi, kişiyi ne kadar fiziksel veya psikolojik zararın beklediğine dair iç ve dış olayların değerlendirildiği bilişsel süreç olarak açıklanmakta ve başa çıkma süreçleri ise iç ve çevresel olaylardan çıkarımlar yaparak başa çıkma planları üretmek için bilgi alan bileşen olarak tanımlanmaktadır (tehdidi yönetmek, tolere etmek veya azaltmak için olan bilişsel ve davranışsal çabalar). Davranışçı ve bilişsel yaklaşımlar, bir duygunun uyandırdığı süreci ele alma açısından farklılık göstermektedir. Davranışçı teoriye göre, bu durum çevresel olaylarla daha güçlü bir şekilde bağlantılıdır. Tam aksine, Ellis (1973) ve Beck (2000) öfkenin bir şey tarafından ortaya çıkmadığını çünkü tepkilerimizin sabit ve istemsizce gerçekleşen bir donanım şeklinde olmadığını öne sürdüler. Bu anlamda rasyonel-duygusal davranış terapisi ve bilişsel terapi, insanı kızdıracak hiçbir şeyin kendi başına olmadığını, bunun yerine kişinin bir tür gerçeklik inşa edebileceğini ve öfke gibi bir tür duygusal tepkiye sahip olabileceğini öne sürdü.

Bandura (1973) insanı öfkeliendirebilecek bir uyarının var olabileceğini ifade ederek Ellis ve Beck'in fikrine bir ölçüde katılmıştır ancak uyarıcı olayların olmadığı durumlarda dahi, öfkenin yalnızca bu uyarıcı olayları anımsayarak bile ortaya çıkabileceği iddiasını ileri sürmüştür. Örneğin, geçmişteki aşağılayıcı muameleyi düşünen kişi, duygusal tepkiler yatıştıktan çok sonra bile öfke hissedebilir. Farklı bir bakış açısıyla Deffenbacher (2011) da öfkenin bir şey tarafından tetiklendiğini ve öfkeyi uyandıran üç tür uyarının bulunduğunu ileri sürmüştür. Birincisi, tanımlanabilir koşullar, başkalarının davranışları, nesneler ve kişinin kendi davranış ve özellikleri gibi belirli dış olaylar bazen öfkeyi ortaya çıkarabilir. Diğer durumlarda öfke, dış olayların ve öfkeyle ilgili anıların ve bunların ortaya çıkardığı görüntülerin birleşimiyle ortaya çıkar. Son olarak, içsel uyarılar, genellikle düşünceler veya duygular öfkeyi tetikleyebilir.

Öfkenin uyarılma yoluyla ortaya çıkıp çıkmadığı konusundaki tartışmalarda psikodinamik teorisyenler de benzer bir bakış açısı öne sürerek öfke motivasyonunun varlığını kabul etmektedirler. Freud (1959), saldırganlığın doğrudan dış nesnelere karşı ifade edilemediğinde kendiliğe dönüşerek depresyona ve diğer psikosomatik belirtilere yol açması nedeniyle saldırganlığı, öfkeyi ve saldırgan davranışı motive eden içgüdüsel bir dürtü olarak kabul etmiştir. Bu görüşe göre birey, mevcut planlara ilişkin temel duygulardan bilgi alır ve kışkırtıcı durumlara uygun eylem eğilimleri üretir (Mackay vd., 1998).

2.3.1. Öfkenin Kültürel Açıdan Değerlendirilmesi

Öfkeyle ilgili çalışmaların çoğu kültürün öfke deneyimini etkilediğini göstermiştir. Bu açıdan Markus ve Kitayama (1991), bağımsız bir benlik görüşünü destekleyen ve bundan kaynaklanan öfke gibi bazı duyguların, benlikleri bağımlı olanlarda daha az yaygın olabileceğini belirtmiştir. Bazı ampirik çalışmalar bu ifadeyi desteklemiş ve bağımsız kültürlerin veya bireyci kültürlerin, bağımlı veya kolektivist kültürlerle göre daha baskın olarak öfke deneyimlediklerini göstermiştir (Roseman vd., 1995; Bond ve Smith, 1996). Chon ve diğerlerinin (2000) çalışmasında Koreli üniversite öğrencileri Amerikalı üniversite öğrencileriyle karşılaştırılmış ve Amerikalı üniversite öğrencileri Koreli üniversite öğrencilerine göre durumluk öfkede daha yüksek puanlar elde etmişlerdir.

Benzer şekilde Roseman ve diğerleri (1995), bireyci bir kültür olan Amerikalıların kolektivist bir kültüre sahip Hintlilere göre daha yüksek düzeyde öfke deneyimi yaşadığını ortaya çıkartarak bu görüşü desteklemişlerdir. Kolektivist kültürlerde insanlar kendi gruplarına karşı duygularını sergilemektedirler ve böylece grup bütünlüğü ve iş birliği kolaylıkla sağlanabilmektedir. Olumsuz bir duygusal durum olarak öfke, grup içi uyumu tehdit eder; bu nedenle kolektivist kültürlerle mensup kişiler öfke ifadelerini gizlemeye daha yatkındır, bireysel kültürler ise daha yoğun ve dışavurumcu öfke ifadelerine yönelik normlarla ilişkilendirilmektedir (Matsumoto vd., 2010). Öfke ifadesi üzerine yapılan çalışmalarda, farklı kültürlerin öfke duygusuna farklı toplumsal roller yükledikleri ve dolayısıyla öfkenin nasıl ifade edildiğini, bireyler tarafından nasıl deneyimlendiğini, öfkenin nasıl tanımlandığını ve hangi durumlarda kabul edilebilir olduğunu da kültürün belirlediği bulunmuştur. (Kassinove, 1995).

Nisbett (1993), Amerika Birleşik Devletleri'nin güneyindeki vatandaşların provokasyona karşı daha duyarlı olduklarını ve kuzey ABD vatandaşlarına göre bir korunma aracı veya hakarete tepki olarak şiddeti onaylama olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Irk, kültür ve etnik köken, farklı yaşam deneyimlerine ve sosyal çevreye ilişkin algılara yol açacağı için, bu doğrultuda etnik azınlıkların çoğunda öfke, deneyimledikleri ırkçılık, ayrımcılık ve baskı deneyimlerinden kaynaklanmaktadır. Solomon (1993) ise etnografik çalışmasında Utku toplumunun öfkeyi ifade etmediğini ve yaşamadığını yorumlamıştır. Russel (1994) ayrıca Utku Eskimo topluluğunun

kişilerarası öfke belirtilerini bastırdığını, ancak bunu içten içe somurtarak, köpeklerini döverek dolaylı olarak ifade ettiklerini öne sürmüştür.

2.3.2. Öfkenin Sosyal statü açısından değerlendirilmesi

İlgili literatürde, sosyal statüsü düşük olan kişilerin öfke duygularını daha fazla ifade ettikleri, sosyoekonomik konumu daha düşük olan kişilerin ise yaşamda hayal kırıklığı yaşama eğilimlerinin daha fazla olduğu, daha saldırgan ve suça yönelik davranışlar sergiledikleri ve cinayet gibi şiddet içeren suçlar işledikleri de gösterilmiştir (Berkowitz, 1989; Markus ve Kitayama, 1991). Bu kanıt, öfke ifadesinin düşük sosyal statüye sahip olanlar arasında daha yaygın olduğunu göstermektedir (Park vd., 2013). Bu bulgu çoğunlukla batı kültürlerinden gelmekte olduğu için, Park ve diğerleri (2013) biraz daha farklı bir bakış açısı yaratabilmek için Amerikalı ve Japon yetişkinlerde sosyal statü ve öfke ifadesi üzerine bir araştırma yapmışlardır ve düşük sosyal statünün, yaşamdaki zorluklardan ve engellenen hedeflerden kaynaklanan daha fazla hayal kırıklığıyla ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Daha düşük sosyal statüye sahip Amerikalılar, daha fazla öfke ifade etmişlerdir ve hayal kırıklığının boyutu bu ilişkide aracı rol olarak konumlandırılmıştır. Öte yandan bu bulgunun tersine, Japonlar arasında daha yüksek sosyal statünün öfkeyi gösterme ayrıcalığını sağladığı bulunmuştur; Daha yüksek sosyal statüye sahip Japonların daha fazla öfke ifade ettiği bulunmuş ve bu ilişkide aracı rolü üstlenen değişken karar verme otoritesi olarak belirtilmiştir.

2.3.3. Öfkenin eğitim açısından değerlendirilmesi

Öfke araştırmaları aynı zamanda eğitimin öfkenin ifade edilmesi üzerindeki etkilerine de odaklanmıştır. Schieman (2010) öfkeyi kışkırtan durumların düşünme, sembolize etme ve bir dizi eylem ve yorum arasından seçim yapma yeteneğini gerektirdiğini belirtmiştir. Yüksek öğrenim, bireylere, gelişmiş kontrol duygusuyla birlikte etkili çözümlerden yararlanmaya yönelik bilişsel becerilere sahip olma fırsatı vermektedir. İyi eğitilmiş bireylerin, öfkeyi tetikleyen durum hakkında farklı düşünerek, öfkeyi tetikleyen durumu değiştirme çabası gösterme olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Schieman, 2010). İyi eğitilmiş kişinin, öfkenin seyrine ilişkin alternatifleri görmeye yardımcı olacak esnek bilişsel becerilere sahip olma olasılığı da benzer biçimde çok daha yüksektir (Mirowsky ve Ross, 2012). Eğitim, bireylerin başkalarını

hissetme ve onlarla iletişim kurma ve karmaşık duygusal karışıklıkları yönetme yeterliliğini geliştirmelerine yardımcı olabilmektedir. Mirowsky ve Ross (2012), eğitimin 'birine bağırma' ve 'öfkeye kapılma' olasılığını önemli ölçüde azalttığını belirtmiştir. Bunu destekleyen biçimde sinirlenme, öfkelenme, bağırma gibi duygu durumu ifadelerinin de en ileri eğitime sahip olanlarda en düşük seviyede görüldüğü bulunmuştur.

2.3.4. Öfkenin cinsiyet açısından değerlendirilmesi

Pek çok araştırmacı, öfke ifadesinin yaşamın ilk yılında ortaya çıktığı ve genellikle ebeveyn-çocuk etkileşimi ve akran ilişkilerinde önemli olumsuz bir rol oynadığı fikrine katılmaktadır. Öfkesini düzenleyemeyen çocuklar psikopatolojiyi dışsallaştırma riski altındadır (Lemerise ve Harper, 2010). Öfke deneyiminde yalnızca birkaç cinsiyet farklılığı olmasına rağmen, 4 veya 5 yaşlarına gelindiğinde kızların öfkeyi maskeleye, ağlama ve fiziksel olarak saldırgan olma olasılıkları erkeklere göre daha az olduğu bulunmuştur; bunun nedeni ise kızların anne olduklarında çocuklarını yetiştirip genlerini gelecek nesillere aktarabilmeleri için kendilerini korumalarının biyolojik gerekliliği olarak yorumlanmıştır (Scheiman, 2010).

Ancak öfkeyle ilgili birçok araştırma, öfkeyi yaşama ve ifade etme konusunda kadın ve erkeklerin çoğunlukla benzer olduğunu göstermektedir (Deffenbacher, 2011). Aralarındaki fark sadece öfke ifade türünde ortaya çıkmaktadır. Pek çok araştırmaya göre kadınlar erkeklere göre daha az şiddete başvurmakta, sözel saldırganlık kullanmakta, daha fazla kırgınlık beslemekte, daha uzun süreli öfke yaşamakta ve kin tutmaktadır (Sharkin, 1996). Ancak erkekler fiziksel olarak daha saldırgan olmakla birlikte daha fazla dürtüsel öfke ifadesine sahiptirler, baskıyı daha fazla kullanmakta ve intikam güdüsüyle hareket etmektedirler.

Stoney (2013) genel olarak kadınların öfke dahil her duyguyu erkeklere göre daha fazla ifade ettiklerini belirtmiştir. Ancak beklendiği gibi, kadınlar öfkelerini somurtmak veya dedikodu yapmak gibi pasif-agresif yollarla ifade etme olasılıkları daha yüksekken, erkekler öfkelerini daha açık bir şekilde ifade etmekte ve dolayısıyla şiddetle ilişkilendirilmektedir (Worthen ve Ahern, 2014). Ayrıca öfke üzerine yapılan bazı araştırmalar, ısrarcı mitlerin ve stereotiplerin aksine hem kadınların hem de

erkeklerin belli başlı durumlara tepki olarak öfkelenediklerini göstermektedir. Aslında daha geleneksel anlamda öfke, erkeksi bir duygu olarak değerlendirilmekte ve kadınlar öfkelenmeyen, sinirlense de kesinlikle belli etmeyen bireyler şeklinde değerlendirilmektedir. Ancak öfkeyle ilgili son literatür, öfke deneyimi ve ifadesindeki farklılıkların cinsiyetle olduğu kadar sosyal bağlam, statü ve cinsiyet rolü gibi diğer değişkenlerle de ilgili olduğunu açıkça göstermektedir (Kring, 2000). Sonuç olarak literatürde erkeklerin ve kadınların genelde benzer düzeyde öfke deneyimi yaşadıklarına işaret edilmektedir, çünkü erkeklerin kadınlara kıyasla daha yoğun bir öfke deneyimine maruz kaldıkları yönündeki cinsiyet farklılığının tutarlı olduğunu ortaya koyan çok az sayıda araştırma bulunmaktadır (Kring, 2000).

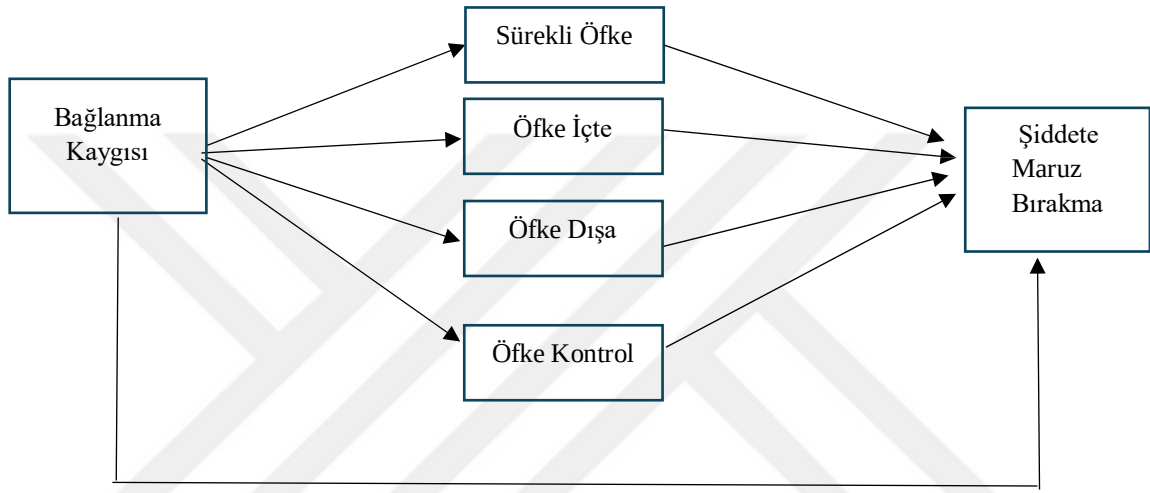
Farklı bir bakış açısıyla Rubin'in (1986) çalışmasında, eğer insanlar sosyal baskı sonucunda eylemlerini bastırmaya ikna edilirse, tamamen başarılı olma ihtimallerinin düşük olduğu gösterilmiştir. Öfkesini yoğun bir şekilde ifade eden kişilerin sosyal baskıya sürekli olarak kulak veremediklerini anladıklarında, onlar da çaresizliği pekiştiren beklenmedik durumlarla karşı karşıya kalabilirler. Daha yüksek statüye sahip kişilerin, sosyal hiyerarşiye meydan okuyabilmeleri için öfkeli duygularını ifade etmeleri sıklıkla yasaktır. Köle veya kast toplumlarındaki ailelerin çocukları toplumsal bakımdan açıkça düşük statüde olarak işaretlenmektedir; ancak bu aynı zamanda işçi sınıfı kökenli çocuklar için de geçerlidir. Her ne kadar daha yüksek statüdekilere yönelik öfke ifadeleri sınırlı olsa da işçi sınıfına dair stereotiplerde, bu sınıfa dahil insanların çoğu zaman öfke ve benzeri temel duyguları daha az kontrol ettiklerini varsayılmaktadır.

BÖLÜM 3. YÖNTEM

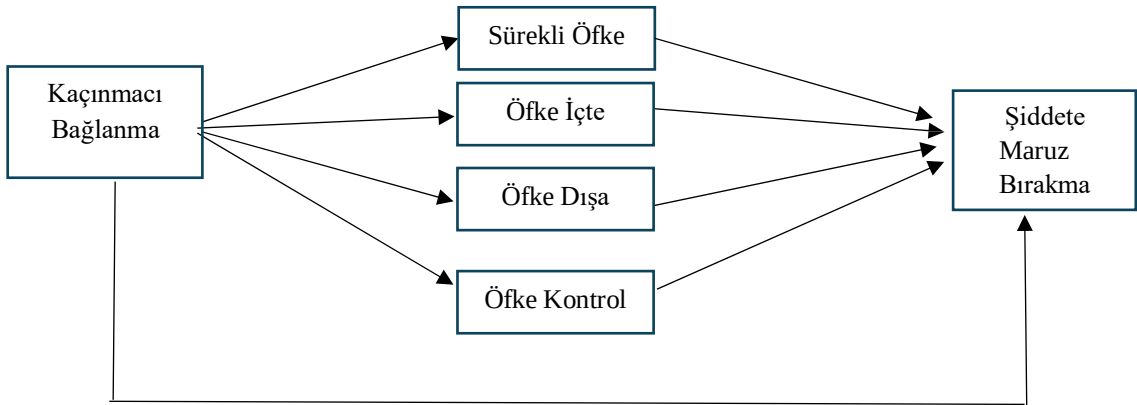
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Yetişkinlik çağında olan bireylerin bağlanma stilleri ve yakın partner şiddeti arasındaki ilişkide öfke ifade tarzı ve öfke kontrolü düzeyleri arasındaki ilişkileri değerlendirmek amacıyla yapılan bu araştırma, nicel araştırma modellerinden birisi olan ilişkisel araştırma modeli esas alınmıştır. Karasar (2000), ilişkisel araştırma modelini, iki veya daha fazla sayıda olan değişkenin birlikte değişimin olup olmadığı ve birbirlerini ne

düzeyde etkilediklerinin saptanmaya çalışıldığı bir model olarak tanımlamıştır. Bu araştırmada bağlanma stilleri ve yakın partner şiddeti arasındaki ilişkide öfke ifade tarzı ve öfke kontrolü düzeyleri arasındaki ilişkinin inceleneceği düşünüldüğünde bu araştırma modelinin uygun olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Araştırmada ayrıca bağlanma stilleri ve yakın partner şiddeti arasındaki ilişkide öfke ifade tarzı ve öfke kontrolünün aracı rolü incelenecektir. Bu bağlamda, araştırmada iki tane hipotetik model oluşturulmuştur (bkz. Şekil 3.1. ve Şekil 3.2.).

Şekil 3. 1. Araştırmanın Birinci Hipotetik Modeli

Şekil 3. 2. Araştırmanın İkinci Hipotetik Modeli

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evreni Türkiye’de yaşayan 18-65 yaş aralığındaki genç yetişkin bireylerden oluşmaktadır. 2022 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre Türkiye’de yaşayan 18-65 yaş arasındaki nüfus sayısı 54 milyon 820 bin 614 olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2022).

Araştırmanın örneklem değerini bulmak için Erdoğan ve Yazıcıoğlu (2004) tarafından geliştirilen örneklem formülasyonu kullanılmıştır. Evren değerinin 54 milyon 820 bin 614 olması, evrenin heterojen özellikler gösterebileceği düşünüldüğünden ve homojen yapı mevcut olmadığından güven aralığı %95 yani $\pm$ %5 örnekleme hatası hesap edilerek büyüklük hesaplanmıştır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Evren büyüklüğü $N = 54.820.614$ ’tür. Standart sapma (s değeri) 0,5 alınmış; sapma miktarı (d değeri) de 0,5 alınmıştır. Kabul edilen hata düzeyi %95 için t değeri 1,96’ya karşılık gelmektedir. Formülde hesaplanan sonuca göre katılımcı sayısı minimum 384 kişi olarak belirlenmiştir. Araştırmadaki yaş sınırı dikkate alınarak 18-65 yaş harici gelen cevaplar elenmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 3.1’de yer almaktadır.

Tablo 3. 1. Katılımcıların Sosyodemografik Bilgileri

Değişkenler		F	%
Cinsiyet	Kadın	211	51.20
	Erkek	201	48.80
Eğitim Durumu	Lise ve altı	65	15.80
	Ön lisans/lisans	202	49.00
	Lisansüstü	145	35.20
Yerleşim Yeri	Köy/kasaba	21	5.10
	İlçe	46	11.20
	İl	96	23.30
	Büyükşehir	249	60.40
Medeni Durum	Bekar-İlişkisi yok	91	22.10
	Bekar-İlişkisi var	128	31.10

	Evli	176	42.70
	Boşanmış/dul	17	4.10
Çocuk Durumu	Var	154	37.40
	Yok	258	62.60
Çalışma Durumu	Evet	297	72.10
	Hayır	115	27.90
Gelir Düzeyi	Düşük	72	17.50
	Orta	228	55.30
	Yüksek	112	27.20
Birlikte Yaşama Durumu	Tek	62	15.00
	Ev arkadaşı	25	6.10
	Aile/akraba	290	70.40
	Romantik Partner	35	8.50
Kronik Rahatsızlık	Evet	90	21.80
	Hayır	322	78.20
Psikolojik Tanı	Evet	96	23.30
	Hayır	316	76.70

Araştırmaya toplamda 412 birey dahil edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen bireylerin 211'i (%51.20) kadın ve 201'i (%48.80) erkektir. Araştırma grubunun eğitim durumu dağılımlarına bakıldığında 65'inin (%15.80) lise ve altı, 202'sinin (%49.00) ön lisans/lisans ve 145'inin (%35.20) lisansüstü eğitim düzeyinde olduğu bulunmuştur. Katılımcıların 21'ü (%5.10) köy/kasaba, 46'sı (%11.20) ilçe, 96'sı (%23.30) il ve 249'u (%60.40) büyükşehirde yaşamaktadır. Katılımcıların 91'i (%22.10) bekar ve ilişkisi yoktur, 128'i (%31.10) bekar ve ilişkisi vardır, 176'sı (%42.70) evlidir ve 17'si (%4.10) boşanmış/duldur. Katılımcıların 154'ünün (%37.40) çocuğu bulunurken, 258'inin (%62.60) çocuğu bulunmamaktadır. Katılımcıların okudukları çalışma durumlarına bakıldığında ise 297'sinin (%72.10) çalıştığı ve 115'inin (%27.90) çalışmadığı görülmektedir. Katılımcıların 72'si (%17.50) gelir durumunu düşük olarak belirtirken, 228'i (%55.30) gelir durumunu orta ve 112'si (%27.20) gelir durumunu yüksek olarak belirtmiştir. Katılımcıların 62'si (%15.00) tek, 25'i (%6.10) ev arkadaşıyla, 290'ı (%70.40) ailesi ya da akrabasıyla ve 35'i (%8.50) romantik partneriyle yaşamaktadır. Katılımcıların 90'ı (%21.80) kronik bir rahatsızlık belirtileri gösterirken, 322'si (%78.20)

kronik rahatsızlık belirtileri göstermemektedir. Katılımcıların 96'sına (%23.30) psikolojik tanı konmuşken, 316'sına (%76.70) psikolojik tanı konmamıştır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Verilerin toplanmasında katılımcılara ait bilgilere ulaşabilmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu, Straus ve diğerleri (1972) tarafından geliştirilip Aba ve Kulakaç (2016) tarafından yılında uyarlaması yapılan Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği (ÇÇYÖ), Spielberger ve diğerlerinin (1983) geliştirdiği ve Özer (1994) tarafından uyarlamasının yapıldığı Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği (SÖÖTÖ), Fraley ve diğerleri (2000) tarafından geliştirilen ve Selçuk ve diğerleri (2005) tarafından uyarlanan Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envateri II (YİYE II) kullanılmıştır.

3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan sosyo-demografik formla katılımcılara ait kişisel bilgiler elde edilecektir. Sosyo-demografik formda katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, meslek, gelir düzeyi ve psikolojik rahatsızlıklarına dair sorulardan oluşmaktadır.

3.3.2. Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği

Straus ve diğerleri tarafından 1972 yılında geliştirilip, 1996 yılında yeniden gözden geçirilen Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği, flört şiddeti ve şiddetin verdiği zararı tespit etmeyi amaçlamaktadır. 78 maddeden oluşan ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması, 624 üniversite öğrencisi katılımcıyla gerçekleştirilmiş, “Kendall W Analizi”, Alt-Üst Grup Ortalamaları, Test-Tekrar Test yöntemi, Cronbach Alfa Analizi ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu yöntemleri kullanılarak alınan uzman görüşlerinin de sonunda flört şiddetini tespit etmede geçerli ve güvenilir veri sunduğu saptanmıştır (Aba ve Kulakaç, 2016). Ölçekte psikolojik şiddeti araştıran 16, fiziksel şiddeti araştıran 24, cinsel şiddeti araştıran 14, yaralanmayı araştıran 12 ve uzlaşmayı sorgulayan 12 olmak üzere 78 madde bulunmaktadır. Tek sayılı sorularıyla şiddete maruz

bırakmayı, çift sayılı sorularıyla şiddete maruz kalmayı ölçen testin soruları, 0 ile 7 arasında Likert tipi skala ile hazırlanmıştır (Aba ve Kulakaç, 2016). Yine Türkçe geçerliliği sağlamak için Türkçe çeviri ve geri çeviri yapılmıştır (Aba ve Kulakaç, 2016). Ölçeğin geneli için Cronbach alfa katsayısı 0.88 olup her bir alt ölçek için 0.79 - 0.95 arasında değişmektedir. Kapsam geçerliliği için uzman görüşü alınmış, uzmanlar arasında görüşler farklılıkları bulunmadığı belirlenmiştir ($W=0.247$, $p>0.05$). Ölçeğin ve alt boyutlarının test-tekrar test güvenirlik katsayıları 0.97 ile 1.00 ($p=0.00$), iç tutarlık güvenirlik katsayıları 0.76 ile 0.89 arasındadır.

Yapılan tez çalışmasında oluşturulan modellerde ve diğer analizlerde katılımcıların yakın partnerini şiddete maruz bırakması üzerinden işlemler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ölçeğin yakın partnerini şiddete maruz bırakma değişkeni için .91 Cronbach Alfa katsayı değeri hesaplanmıştır.

3.3.3. Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği

Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği (SÖÖTÖ), Spielberger ve diğerlerinin (1983) geliştirdiği ve orijinal adı “Durumluk-Sürekli Öfke Ölçeği (The State-Trait Anger Scale)” olan ölçeğin uyarlamasıdır (Özer, 1994). Ölçek öfke duygusunu ve öfkenin ifade biçimini değerlendirmek için geliştirilmiş ve Türkçe formunun çevirisi, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Özer (1994) tarafından yapılmıştır. Ölçek “Sürekli Öfke” ve “Öfke Tarz” alt ölçeklerini kapsamakta ve 34 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin orijinalinde yer alan 10 soruluk Durumluk Öfke alt ölçeğinin uyarlama çalışması ise henüz tamamlanmamıştır. “1=hemen hiçbir zaman” ve “4=hemen her zaman” olacak şekilde 1-4 arasında puanlanan bir öz bildirim ölçeği olan Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği (SÖÖTÖ) “Sürekli Öfke” ve “Öfke Tarz” olmak üzere iki ana alt ölçekten oluşmaktadır. Sürekli Öfke Ölçeği, ölçeğin ilk 10 maddesini kapsarken, Öfke Tarz ölçeği, “Öfke-İçte”, “Öfke Dışa” ve “Öfke-Kontrol” olmak üzere üç alt ölçekten meydana gelmektedir.

Öfke-İçte alt ölçeği sekiz madde (madde 13, 15, 16, 20, 23, 26, 27, 31); Öfke-Dışa alt ölçeği sekiz madde (madde 12, 17, 19, 22, 24, 29, 32, 33), Öfke-Kontrol alt ölçeği ise sekiz madde (madde 11, 14, 18, 21, 25, 28, 30, 34) içermektedir. Ölçeğin ters yönlü maddesi yoktur ve maddeler öfkenin yokluğundan ziyade varlığından yola çıkarak ölçüm yapmaktadır (Özer, 1994). Sürekli Öfke alt ölçeğinden elde edilen yüksek puanlar yüksek

düzeyde öfkeyi göstermektedir. Bununla birlikte, Öfke-İçte alt ölçeğindeki puanların yüksekliği deneyimlenen öfkenin bastırıldığına ve içte tutulduğuna; Öfke Dışa alt ölçeğinden elde edilen yüksek puanlar öfkenin kolaylıkla ifade edilebiliyor olduğuna ve Öfke-Kontrol alt ölçeğindeki puanların yüksekliği ise öfke-kontrol düzeyinin yüksekliğine işaret etmektedir (Özer, 1994). Güvenirlik çalışmalarında ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları üzerinde ağırlıklı olarak durulmuştur. Sürekli Öfke Ölçeği'nin çeşitli örneklemelerden elde edilen Cronbach Alfa değerleri .67 ile .92 arasında değişmektedir.

Öfke Tarz alt ölçeklerinin alfa değerlerine bakıldığında ise Öfke-İçte alt ölçeği için .58 ile .76; Öfke-Dışa alt ölçeği için .69 ile .91 ve Öfke-Kontrol alt ölçeği için .80 ile .90 arasında değiştiği görülmektedir. Bu değerler kabul edilebilir sınırlar içinde olup ölçeklerin orijinalleriyle ilgili verilerle genel olarak tutarlılık göstermektedir (Özer, 1994). Yapılan tez çalışmasında sürekli öfke boyutu için .93, öfke içte alt boyutu için .86, öfke dışta alt boyutu için .77 ve öfke kontrol boyutu için .93 Cronbach Alfa katsayı değerleri hesaplanmıştır.

3.3.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II

Bireylerin bağlanma stillerini belirlemek amacıyla YİYE II kullanılmıştır. Fraley ve diğerleri (2000) tarafından geliştirilen Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II), YİYE'nin madde tepki kuramı (Hambleton vd., 1991) temelinde değiştirilmiş halidir. Madde tepki kuramı, ölçeğin ölçü m duyarlılığının ölçü len özelliğin farklı değerleri için farklı düzeyde olabileceğini hesaba kattığı için daha yüksek ölçü m duyarlılığına sahip olmasını sağlamaktadır (Fraley vd., 2000). YİYE-II'nin Tü rk Kü ltü rü 'ne uyarlama çalışmaları Selçuk ve diğerleri (2005) tarafından yapılmıştır. 36 maddeden oluşan YİYE-II, bireylerin yakın ilişkilerindeki bağlanmaya ilişkin kaygı (18 madde) ve bağlanmaya ilişkin kaçınma (18 madde) olmak üzere iki alt boyutu ölçer. 7'li likert tipi olarak hazırlanmıştır. Ölçekte bazı maddeler (4., 8., 16., 17., 18., 20., 21., 22., 24., 26., 30., 32., 34. ve 36.) ters kodlanmaktadır. Sonuçta iki farklı toplam puan elde edilmekte, her bir alt boyuttan alınan puan arttıkça, kaçınan bağlanma ya da bağlanma kaygısının arttığı ifade edilmektedir. Her bir alt boyuttan alınan puan 18 ile 126 arasında değişmektedir. Ölçeğin kaçınma için Cronbach alpha katsayısı .90, kaygı için Cronbach alpha katsayısı .86 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin, test-tekrar test gü venirliği kaçınma için .81, kaygı için .82 olarak belirtilmektedir (Selçuk vd., 2005). Ölçeğin bu çalışmadaki iç tutarlılık

katsayısının kaygılı bağlanma için .94, kaçınmacı bağlanma için .89 ve tüm ölçek için ise .92 olduğu tespit edilmiştir. Yapılan tez çalışmasında bağlanma kaygısı boyutu için .91 ve kaçınmacı bağlanma boyutu için .96 Cronbach Alfa katsayı değerleri hesaplanmıştır.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada kullanılmak üzere ölçme araçlarının kullanımını için uyarlayan araştırmacılardan ve üniversite etik kurulundan gerekli izinler alınmıştır. Demografik bilgi formu ölçek formları çevrimiçi olarak ‘Google Forms’ uygulaması üzerinden, Sosyodemografik Bilgi Formu, Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği, Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II isimleri verilerek oluşturulmuştur. Oluşturulan çevrimiçi forma bilgilendirme ve onam metni eklenerek; araştırmanın amacı, hedef kitlesi ve katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu bilgileri verilmiştir. Ek olarak, katılımcıların araştırma hakkında bilgi alabilmeleri amacıyla araştırmacının açık mail adresi de eklenmiştir. Çalışmanın hedef kitlesi olan 18-65 yaş arası yetişkinlere ulaşabilmek için araştırmanın çevrimiçi formu dernekler, sosyal medya uygulamaları, açık ve kapalı gruplar aracılığıyla paylaşılmıştır. Araştırmaya ait veriler 2024 bahar döneminde toplam 415 kişiden toplanmıştır. Toplanan veriler Microsoft Excel programına aktarılmış, kontrol edilmiş ve yaş kriterini karşılamayanlar dışlandıktan sonra analiz için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket programına aktarılmıştır. Kriter dışı kalan veriler analize alınmamış ve analiz 412 kişilik örnekleme yapılmıştır.

3.5. İSTATİSTİKSEL ANALİZ YÖNTEMLERİ

Araştırma verilerinin analizinde SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizi gerçekleştirilmeden önce uç ve aşırı değerlerin olup olmadığı kontrol edilmiş ve dağılımın normalliğini bozacak herhangi aşırı ya da uç değere rastlanmamıştır. Daha sonra araştırma veri setinin normal dağılıp dağılmadığını kontrol etmek için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Araştırmanın normallik dağılımına ilişkin bilgiler Tablo 3.2’de gösterilmektedir.

Hair ve diğerleri (2010) ve Byrne (2010)'a göre sosyal bilimlerde verilerin normal dağılım sağlayıp sağlamadığını kabul edebilmek için çarpıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında değişebileceğini, basıklık değerlerinin ise -7 ve +7 arasında kabul görebileceğini belirtmişlerdir. Araştırma kapsamında kullanılan Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği, Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II alt boyutları ve toplam puanlarının çarpıklık ve basıklık değerlerinin bu sınırlar içerisinde olduğu görülmektedir. Bu nedenle araştırma veri setinin normal dağıldığı ifade edilebilir. Araştırma veri seti normal dağıldığı için istatistiksel analizlerde parametrik testler kullanılmıştır.

Tablo 3. 2. Normallik Dağılımı Tablosu

	Ortalama	SS	Çarpıklık	Basıklık
Bağlanma Kaygısı	63.55	23.07	.509	-.676
Kaçınmacı Bağlanma	58.33	27.78	.560	-.578
Sürekli Öfke	20.89	7.59	.817	-.120
Öfke İçte	17.34	4.95	.726	.520
Öfke Dışa	16.11	4.31	.785	.365
Öfke Kontrol	22.03	5.94	-.207	-.685
Yakın Partneri Şiddete Maruz Bırakma	42.86	25.04	1.45	2.97

Araştırma verileri normal dağıldığı için bağımsız t-testi, tek yönlü ANOVA, Pearson korelasyon analizi gibi parametrik testler kullanılmıştır. Bağlanma tarzlarının, sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının ve yakın partneri şiddete maruz bırakma düzeyinin iki düzeyli sosyodemografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek için bağımsız t-testi kullanılmıştır. Araştırma değişkenlerinin birbirleriyle olan ilişkisini incelemek için Pearson korelasyon analizi, ölçek puanlarının en az üç düzeyli kategorik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Tek yönlü ANOVA uygulandıktan sonra farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için post-hoc testi (Scheffe) uygulanmıştır. Ayrıca

aracılık analizi PROCESS eklentisi ile 5000 Bootstrap örnekleminde Hayes Model 4 esas alınarak uygulanmıştır.

BÖLÜM 4. BULGULAR

4.1. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde araştırma değişkenlerinin demografik özelliklere göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı, araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiler ve aracılık etkileri çeşitli istatistiksel yöntemler ile ortaya konmuştur.

4.1.1. Birinci hipoteze ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci hipotezi kapsamında; bağlanma stilleri, öfke ifade tarzı ve öfke kontrolü ve yakın partner şiddeti değişkenlerinin, demografik değişkenlere (cinsiyet çocuk sahibi olma, kronik rahatsızlık, psikolojik tanı, çalışma durumu, eğitim durumu, yerleşim yeri, medeni durum, gelir düzeyi, birlikte yaşama durumu) göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemeye yönelik yapılan analiz sonuçları Tablo 4.1.- 4.10. arasında aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4. 1. Araştırma Değişkenleri ve Cinsiyet Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Analizi Bulguları

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p
Bağlanma Kaygısı	Kadın	211	62.32	19.70	-1.109	.268
	Erkek	201	64.86	26.14		
Kaçınmacı Bağlanma	Kadın	211	54.64	22.03	-2.760	.006
	Erkek	201	62.20	32.34		
Sürekli Öfke	Kadın	211	20.84	6.04	-.129	.898
	Erkek	201	20.94	8.95		
Öfke İçte	Kadın	211	17.35	4.63	.015	.988
	Erkek	201	17.34	5.29		
Öfke Dışa	Kadın	211	15.19	4.02	-4.528	.000
	Erkek	201	17.07	4.41		
Öfke Kontrol	Kadın	211	22.04	4.52	-.003	.997
	Erkek	201	22.04	7.16		
Yakın Partneri Şiddete Maruz Bırakma	Kadın	211	32.94	17.01	-8.875	.000
	Erkek	201	53.22	27.79		

Bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerinin kadınlar ve erkekler arasında anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t testi analizi uygulanmıştır (bkz. Tablo 4.1.).

Elde edilen sonuçlara göre, erkeklerin kaçınmacı bağlanma puan ortalaması ($Ort.= 62.20$ $SS= 32.34$), kadınların kaçınmacı bağlanma puan ortalamasına ($Ort.= 54.64$ $SS= 22.03$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(350.826)} = -2.760$, $p= .006$).

Ayrıca erkeklerin öfke dışı puan ortalaması ($Ort.= 17.07$ $SS= 4.41$), kadınların öfke dışı puan ortalamasına ($Ort.= 15.19$ $SS= 4.02$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(410)} = -4.528$, $p<.001$).

Buna ek olarak, erkeklerin yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalaması ($Ort.= 53.22$ $SS= 27.79$), kadınların yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalamasına ($Ort.= 32.94$ $SS= 17.01$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(328.705)} = -8.875$, $p<.001$).

Araştırmada bağlanma kaygısı, sürekli öfke, öfke içte ve öfke kontrol değişkenlerinin ise cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p>.05$).

Tablo 4. 2. Araştırma Değişkenleri ve Çocuk Durumu Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Analizi Bulguları

Değişken	Çocuk	N	Ort.	SS	t	p
Bağlanma Kaygısı	Var	154	59.26	23.79	-2.947	.003
	Yok	258	66.12	22.29		
Kaçınmacı Bağlanma	Var	154	63.02	32.82	2.466	.014
	Yok	258	55.53	23.90		
Sürekli Öfke	Var	154	21.69	8.63	1.562	.120
	Yok	258	20.41	6.87		
Öfke İçte	Var	154	16.82	4.81	-1.677	.094
	Yok	258	17.66	5.03		
Öfke Dışa	Var	154	16.75	4.63	2.270	.024
	Yok	258	15.73	4.07		
Öfke Kontrol	Var	154	21.90	6.95	-.376	.707
	Yok	258	22.12	5.28		
Yakın Partneri Şiddete Maruz Bırakma	Var	154	50.20	29.38	4.343	.000
	Yok	258	38.46	20.91		

Bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerinin çocuk durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t testi analizi uygulanmıştır (bkz. Tablo 4.2).

Elde edilen sonuçlara göre, çocuğu olanların bağlanma kaygısı puan ortalaması ($Ort. = 59.26$ $SS = 23.79$), çocuğu olmayanların bağlanma kaygısı puan ortalamasına ($Ort. = 66.12$ $SS = 22.29$) göre anlamlı şekilde daha düşük bulunmuştur ($t_{(410)} = -2.947$, $p = .003$). Diğer bir sonuçta ise çocuğu olanların kaçınmacı bağlanma puan ortalaması ($Ort. = 63.02$ $SS = 32.82$), çocuğu olmayanların kaçınmacı bağlanma puan ortalamasına ($Ort. = 55.53$ $SS = 23.90$) göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($t_{(250.542)} = 2.466$, $p = .014$).

Ayrıca çocuğu olanların öfke dışı puan ortalaması ($Ort. = 16.75$ $SS = 4.63$), çocuğu olmayanların öfke dışı puan ortalamasına ($Ort. = 15.73$ $SS = 4.07$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(289.606)} = 2.270$, $p = .024$).

Buna ek olarak, çocuğu olanların yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalaması ($Ort. = 50.20$ $SS = 29.38$), çocuğu olmayanların yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalamasına ($Ort. = 38.46$ $SS = 20.91$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(246.373)} = 4.343$, $p < .001$).

Araştırmada, sürekli öfke, öfke içte ve öfke kontrol değişkenlerinin ise çocuk durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$).

Tablo 4. 3. Araştırma Değişkenleri ve Kronik Rahatsızlık Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Analizi Bulguları

Değişken	Rahatsızlık	N	Ort.	SS	t	p
Bağlanma Kaygısı	Evet	90	68.78	22.03	2.243	.015
	Hayır	322	62.10	23.18		
Kaçınmacı Bağlanma	Evet	90	70.86	27.88	4.975	.000
	Hayır	322	54.83	26.76		
Sürekli Öfke	Evet	90	24.44	7.61	5.179	.000
	Hayır	322	19.89	7.30		
Öfke İçte	Evet	90	17.53	5.42	.403	.687
	Hayır	322	17.30	4.83		

Öfke Dışa	Evet	90	17.47	4.68	3.416	.001
	Hayır	322	15.73	4.13		
Öfke Kontrol	Evet	90	19.84	5.49	-4.031	.000
	Hayır	322	22.65	5.94		
Yakın Partneri Şiddete Maruz Bırakma	Evet	90	51.60	29.19	3.351	.001
	Hayır	322	40.41	23.23		

Bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerinin kronik rahatsızlık durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t testi analizi uygulanmıştır (bkz. Tablo 4.3).

Elde edilen sonuçlara göre, kronik rahatsızlığı olanların bağlanma kaygısı puan ortalaması ($Ort. = 68.78$ $SS = 22.03$), kronik rahatsızlığı olmayanların bağlanma kaygısı puan ortalamasına ($Ort. = 62.10$ $SS = 23.18$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(410)} = 2.243$, $p = .015$). Diğer bir sonuca göre ise kronik rahatsızlığı olanların kaçınmacı bağlanma puan ortalaması ($Ort. = 70.86$ $SS = 27.88$), kronik rahatsızlığı olmayanların kaçınmacı bağlanma puan ortalamasına ($Ort. = 54.83$ $SS = 26.76$) göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($t_{(410)} = 4.975$, $p < .001$).

Ayrıca kronik rahatsızlığı olanların sürekli öfke puan ortalaması ($Ort. = 24.44$ $SS = 7.61$), kronik rahatsızlığı olmayanların sürekli öfke puan ortalamasına ($Ort. = 19.89$ $SS = 7.30$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(410)} = 5.179$, $p < .001$). Benzer şekilde kronik rahatsızlığı olanların öfke dışa puan ortalaması ($Ort. = 17.47$ $SS = 4.68$), kronik rahatsızlığı olmayanların öfke dışa puan ortalamasına ($Ort. = 15.73$ $SS = 4.13$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(410)} = 3.416$, $p = .001$). Kronik rahatsızlığı olanların öfke kontrol puan ortalaması ($Ort. = 19.84$ $SS = 5.49$) ise kronik rahatsızlığı olmayanların öfke kontrol puan ortalamasına ($Ort. = 22.65$ $SS = 5.64$) göre anlamlı şekilde daha düşük bulunmuştur ($t_{(410)} = -4.031$, $p < .001$).

Buna ek olarak, kronik rahatsızlığı olanların yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalaması ($Ort. = 51.60$ $SS = 29.19$), kronik rahatsızlığı olmayanların yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalamasına ($Ort. = 40.41$ $SS = 23.23$) göre

anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(122.326)} = 3.351, p = .001$).

Araştırmada, öfke içte değişkeninin ise kronik rahatsızlık durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$).

Tablo 4. 4. Araştırma Değişkenleri ve Psikolojik Tanı Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Analizi Bulguları

Değişken	Tanı	N	Ort.	SS	t	p
Bağlanma Kaygısı	Evet	96	74.29	22.58	5.380	.000
	Hayır	316	60.29	22.25		
Kaçınmacı Bağlanma	Evet	96	60.17	24.27	.736	.462
	Hayır	316	57.78	28.78		
Sürekli Öfke	Evet	96	23.17	8.20	3.376	.001
	Hayır	316	20.21	7.28		
Öfke İçte	Evet	96	18.86	4.95	3.470	.001
	Hayır	316	16.89	4.88		
Öfke Dışa	Evet	96	17.33	4.80	2.941	.004
	Hayır	316	15.74	4.09		
Öfke Kontrol	Evet	96	21.15	6.08	-1.683	.093
	Hayır	316	22.31	5.89		
Yakın Partneri Şiddete Maruz Bırakma	Evet	96	48.08	29.09	2.081	.039
	Hayır	316	41.29	23.52		

Bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerinin psikolojik tanı durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t testi analizi uygulanmıştır (bkz. Tablo 4.4).

Elde edilen sonuçlara göre, psikolojik tanısı olanların bağlanma kaygısı puan ortalaması ($Ort. = 74.29$ $SS = 22.58$), psikolojik tanısı olmayanların bağlanma kaygısı puan ortalamasına ($Ort. = 60.29$ $SS = 22.25$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(410)} = 5.380, p < .001$).

Ayrıca psikolojik tanısı olanların sürekli öfke puan ortalaması ($Ort. = 23.17$ $SS = 8.20$), psikolojik tanısı olmayanların sürekli öfke puan ortalamasına ($Ort. = 20.21$ $SS = 7.28$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(410)} = 3.376, p < .001$). Benzer şekilde psikolojik tanısı olanların öfke içte puan ortalaması ($Ort. = 18.86$ $SS = 4.95$), psikolojik tanısı olmayanların öfke içte

puan ortalamasına ($Ort. = 16.89$ $SS = 4.88$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(410)} = 3.470$, $p = .001$). Psikolojik tanısı olanların öfke dışı puan ortalaması ($Ort. = 17.33$ $SS = 4.80$) da psikolojik tanısı olmayanların öfke dışı puan ortalamasına ($Ort. = 15.74$ $SS = 4.09$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(410)} = 2.941$, $p = .004$).

Buna ek olarak, psikolojik tanısı olanların yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalaması ($Ort. = 48.08$ $SS = 29.09$), psikolojik tanısı olmayanların yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalamasına ($Ort. = 41.29$ $SS = 23.52$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(133.057)} = 2.081$, $p = .039$).

Araştırmada, kaçınmacı bağlanma ve öfke kontrol değişkenlerinin ise psikolojik tanı durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$).

Tablo 4. 5. Araştırma Değişkenleri ve Çalışma Durumu Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Analizi Bulguları

Değişken	Çalışma Durumu	N	Ort.	SS	t	p
Bağlanma Kaygısı	Evet	96	62.51	23.95	-1.593	.112
	Hayır	316	66.27	20.49		
Kaçınmacı Bağlanma	Evet	96	58.04	28.97	-.370	.712
	Hayır	316	59.10	24.57		
Sürekli Öfke	Evet	96	20.64	7.86	-1.094	.275
	Hayır	316	21.55	6.86		
Öfke İçte	Evet	96	17.20	5.06	-.954	.340
	Hayır	316	17.72	4.68		
Öfke Dışa	Evet	96	16.18	4.30	.479	.632
	Hayır	316	15.95	4.36		
Öfke Kontrol	Evet	96	22.16	6.31	.771	.441
	Hayır	316	21.71	4.91		
Yakın Partneri Şiddete Maruz Bırakma	Evet	96	45.88	26.12	4.468	.000
	Hayır	316	35.09	20.15		

Bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerinin çalışma durumuna göre anlamlı şekilde

farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t testi analizi uygulanmıştır (bkz. Tablo 4.5).

Elde edilen sonuçlara göre, çalışanların yakın partneri şiddete maruz bırakma puan ortalaması ($Ort. = 45.88$ $SS = 26.12$), çalışmayanların yakın partneri şiddete maruz bırakma puan ortalamasına ($Ort. = 35.09$ $SS = 20.15$) göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($t_{(267.369)} = 5.380$, $p < .001$).

Araştırmada, bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke, öfke içte, öfke dışa ve öfke kontrol değişkenlerinin ise çalışma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$).

Tablo 4. 6. Araştırma Değişkenleri ve Eğitim Durumu Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Ölçekler	Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	F	sd	p	Post Hoc
Bağlanma	Lise ve altı ⁽¹⁾	65	74.15	25.66	18.75 ^W	2	.000	1, 2>3
Kaygısı	Ön Lisans/lisans ⁽²⁾	202	66.11	22.30		166.378		
	Lisansüstü ⁽³⁾	145	55.24	20.07				
Kaçınmacı	Lise ve altı ⁽¹⁾	65	82.65	31.07	26.68 ^W	2	.000	1>2, 3
Bağlanma	Ön Lisans/lisans ⁽²⁾	202	56.00	23.81		161.450		
	Lisansüstü ⁽³⁾	145	50.68	25.45				
Sürekli	Lise ve altı ⁽¹⁾	65	28.52	8.28	42.84 ^W	2	.000	1>2, 3
Öfke	Ön Lisans/lisans ⁽²⁾	202	20.57	6.58		162.892		2>3
	Lisansüstü ⁽³⁾	145	17.91	6.19				
Öfke	Lise ve altı ⁽¹⁾	65	15.77	4.56	3.97	2	.020	1>2, 3
İçte	Ön Lisans/lisans ⁽²⁾	202	17.67	5.01		409		
	Lisansüstü ⁽³⁾	145	17.61	4.95				
Öfke	Lise ve altı ⁽¹⁾	65	19.98	4.87	28.61 ^W	2	.000	1>2, 3
Dışa	Ön Lisans/lisans ⁽²⁾	202	15.72	3.99		163.634		
	Lisansüstü ⁽³⁾	145	14.92	3.46				
Öfke	Lise ve altı ⁽¹⁾	65	16.57	5.69	46.33	2	.000	3>1, 2
Kontrol	Ön Lisans/lisans ⁽²⁾	202	22.18	5.03		409		3>2
	Lisansüstü ⁽³⁾	145	24.30	5.72				
Şiddete	Lise ve altı ⁽¹⁾	65	71.20	31.31	35.04 ^W	2	.000	1>2, 3
Maruz	Ön Lisans/lisans ⁽²⁾	202	38.00	20.04		155.902		
Bırakma	Lisansüstü ⁽³⁾	145	36.90	19.02				

W: Welch Testi

Bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerinin eğitim durumuna göre anlamlı şekilde

farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü ANOVA uygulanmıştır (bkz. Tablo 4.6). Eğitim durumu değişkenine göre öfke içte ve öfke kontrol değişkenlerinde varyans homojenliği varsayımı karşılanırken, bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke, öfke dışı ve öfke kontrol değişkenlerine yönelik varyans homojenliği varsayımı karşılanmamıştır. Varyans homojenliği varsayımı karşılanmayan değişkenler için Welch testi uygulanmış ve Games-Howell çoklu karşılaştırma testi tercih edilmiştir. Varyans homojenliği varsayımı karşılanan değişkenlerde ise Scheffe çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre, bağlanma kaygısı ($F_{(2, 166.378)} = 18.75, p < .001$), kaçınmacı bağlanma ($F_{(2, 161.450)} = 26.68, p < .001$), sürekli öfke ($F_{(2, 162.892)} = 42.84, p < .001$), öfke içte ($F_{(2, 409)} = 3.97, p = .020$), öfke dışı ($F_{(2, 163.634)} = 28.61, p < .001$), öfke kontrol ($F_{(2, 409)} = 46.33, p < .001$) ve yakın partneri şiddete maruz bırakma ($F_{(2, 155.902)} = 35.04, p < .001$) değişkenleri eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Games-Howell testi sonuçlarına göre, lisansüstü eğitim düzeyinde olanların bağlanma kaygısı puan ortalaması ($Ort. = 55.24$ $SS = 20.07$), lise ve altı ($Ort. = 74.15$ $SS = 25.66$) ve ön lisans/lisans ($Ort. = 66.11$ $SS = 22.30$) eğitim düzeyinde olanların bağlanma kaygısı puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha düşüktür (*sırasıyla*; $p < .001$; $p < .001$). Buna ek olarak, lise ve altı eğitim düzeyinde olanların kaçınmacı bağlanma puan ortalaması ($Ort. = 82.65$ $SS = 31.07$), ön lisans/lisans ($Ort. = 56.00$ $SS = 23.81$) ve lisansüstü ($Ort. = 50.68$ $SS = 25.45$) eğitim düzeyinde olanların kaçınmacı bağlanma puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha yüksektir (*sırasıyla*; $p < .001$; $p < .001$). Sürekli öfke değişkenine bakıldığında, lise ve altı eğitim düzeyinde olanların sürekli öfke puan ortalaması ($Ort. = 28.52$ $SS = 8.28$), ön lisans/lisans ($Ort. = 20.57$ $SS = 6.58$) ve lisansüstü ($Ort. = 17.91$ $SS = 6.19$) eğitim düzeyinde olanların sürekli öfke puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha yüksektir (*sırasıyla*; $p < .001$; $p < .001$). Ayrıca ön lisans/lisans eğitim düzeyinde olanların sürekli öfke puan ortalaması, lisansüstü eğitim düzeyinde olanların sürekli öfke puan ortalamasına göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p < .001$). Öfke dışı değişkenine bakıldığında, lise ve altı eğitim düzeyinde olanların öfke dışı puan ortalaması ($Ort. = 19.98$ $SS = 4.87$), ön lisans/lisans ($Ort. = 15.72$ $SS = 3.99$) ve lisansüstü ($Ort. = 14.92$ $SS = 3.46$) eğitim düzeyinde olanların öfke dışı puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha yüksektir

(sırasıyla; $p<.001$; $p<.001$). Yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenine bakıldığında, lise ve altı eğitim düzeyinde olanların yakın partneri şiddete maruz bırakma puan ortalaması ($Ort. = 71.20$ $SS = 31.31$), ön lisans/lisans ($Ort. = 38.00$ $SS = 20.04$) ve lisansüstü ($Ort. = 36.90$ $SS = 19.02$) eğitim düzeyinde olanların yakın partneri şiddete maruz bırakma puan ortalamasına göre anlamlı şekilde daha yüksektir (sırasıyla; $p<.001$; $p<.001$).

Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucunda ise lise ve altı eğitim düzeyinde olanların öfke içte puan ortalaması ($Ort. = 15.77$ $SS = 4.56$), ön lisans/lisans ($Ort. = 17.67$ $SS = 5.01$) ve lisansüstü ($Ort. = 17.61$ $SS = 4.95$) eğitim düzeyinde olanların öfke içte puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha yüksektir (sırasıyla; $p = .027$; $p = .045$). Öfke kontrol değişkenine bakıldığında, lise ve altı eğitim düzeyinde olanların öfke kontrol puan ortalaması ($Ort. = 16.57$ $SS = 5.69$), ön lisans/lisans ($Ort. = 22.18$ $SS = 5.03$) ve lisansüstü ($Ort. = 24.30$ $SS = 5.72$) eğitim düzeyinde olanların öfke dışı puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha düşüktür (sırasıyla; $p<.001$; $p<.001$). Ayrıca ön lisans/lisans eğitim düzeyinde olanların öfke kontrol puan ortalaması, lisansüstü eğitim düzeyinde olanların öfke kontrol puan ortalamasına göre anlamlı şekilde daha düşük bulunmuştur ($p = .002$).

Tablo 4. 7. Araştırma Değişkenleri ve Yerleşim Yeri Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Ölçekler	Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	F	sd	p	Post Hoc
Bağlanma	Köy/kasaba ⁽¹⁾	21	71.67	28.15	2.61	3	.051	-
Kaygısı	İlçe ⁽²⁾	46	68.50	24.98		408		
	İl ⁽³⁾	96	65.38	22.64				
	Büyükşehir ⁽⁴⁾	249	61.26	22.18				
Kaçınmacı	Köy/kasaba ⁽¹⁾	21	86.10	26.02	14.69	3	.000	1>3, 4
Bağlanma	İlçe ⁽²⁾	46	72.89	31.23		407		2>3, 4
	İl ⁽³⁾	96	56.52	25.72				
	Büyükşehir ⁽⁴⁾	249	53.99	25.87				
Sürekli	Köy/kasaba ⁽¹⁾	21	28.52	9.33	11.07 ^W	3	.000	1>3, 4
Öfke	İlçe ⁽²⁾	46	25.11	8.00		69.274		2>3, 4
	İl ⁽³⁾	96	20.11	7.16				
	Büyükşehir ⁽⁴⁾	249	19.76	6.90				
Öfke	Köy/kasaba ⁽¹⁾	21	14.38	3.15	4.87	3	.002	3, 4>1
İçte	İlçe ⁽²⁾	46	15.78	5.07		408		
	İl ⁽³⁾	96	17.71	5.14				

	Büyükşehir ⁽⁴⁾	249	17.75	4.87				
Öfke	Köy/kasaba ⁽¹⁾	21	20.33	5.02	9.82	3	.000	1>3, 4
Dışa	İlçe ⁽²⁾	46	17.26	4.24		408		
	İl ⁽³⁾	96	16.10	4.27				
	Büyükşehir ⁽⁴⁾	249	15.55	4.06				
Öfke	Köy/kasaba ⁽¹⁾	21	16.67	5.90	14.52	3	.000	3, 4>1
Kontrol	İlçe ⁽²⁾	46	18.52	6.37		408		3, 4>2
	İl ⁽³⁾	96	22.55	5.46				
	Büyükşehir ⁽⁴⁾	249	22.94	5.60				
Şiddete	Köy/kasaba ⁽¹⁾	21	78.90	34.34	11.71 ^w	3	.000	1>2, 3, 4
Maruz	İlçe ⁽²⁾	46	53.26	30.31		67.604		2>4
Bırakma	İl ⁽³⁾	96	40.43	21.96				
	Büyükşehir ⁽⁴⁾	249	38.82	21.07				

Bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerinin yerleşim yerine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü ANOVA uygulanmıştır (bkz. Tablo 4.7). Yerleşim yeri değişkenine göre bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke, öfke dışa ve öfke kontrol değişkenlerinde varyans homojenliği varsayımı karşılanırken, öfke içte ve yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerine yönelik varyans homojenliği varsayımı karşılanmamıştır. Varyans homojenliği varsayımı karşılanmayan değişkenler için Welch testi uygulanmış ve Games-Howell çoklu karşılaştırma testi tercih edilmiştir. Varyans homojenliği varsayımı karşılanan değişkenler için ise Scheffe çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre, kaçınmacı bağlanma ($F_{(3, 407)} = 14.69, p < .001$), sürekli öfke ($F_{(3, 69.274)} = 11.07, p < .001$), öfke içte ($F_{(3, 408)} = 4.87, p = .002$), öfke dışa ($F_{(3, 407)} = 9.82, p < .001$), öfke kontrol ($F_{(3, 408)} = 14.52, p < .001$) ve yakın partneri şiddete maruz bırakma ($F_{(3, 67.604)} = 11.71, p < .001$) değişkenleri yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Bağlanma kaygısı değişkeninin ise yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$). Games-Howell testi sonuçlarına göre, köy/kasabada yaşayanların sürekli öfke puan ortalaması ($Ort. = 28.52$ $SS = 9.33$), il ($Ort. = 20.11$ $SS = 7.16$) ve büyükşehirde ($Ort. = 19.76$ $SS = 9.90$) yaşayanların sürekli öfke puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha yüksektir (sırasıyla; $p = .003$; $p = .002$). Benzer şekilde ilçede yaşayanların sürekli öfke puan ortalaması ($Ort. = 25.11$ $SS = 8.00$), il ve büyükşehirde yaşayanların sürekli öfke puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde

daha yüksektir (sırasıyla; $p = .003$; $p < .001$). Ayrıca köy/kasabalarda yaşayanların yakın partneri şiddete maruz bırakma puan ortalaması ($Ort. = 78.90$ $SS = 34.34$), ilçede ($Ort. = 53.26$ $SS = 30.31$), ilde ($Ort. = 40.43$ $SS = 21.96$) ve büyükşehirde ($Ort. = 38.82$ $SS = 21.07$) yaşayanların yakın partneri şiddete maruz bırakma puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha yüksektir (sırasıyla; $p = .028$; $p < .001$; $p < .001$). Benzer şekilde ilçede yaşayanların yakın partneri şiddete maruz bırakma puan ortalaması, büyükşehirde yaşayanların yakın partneri şiddete maruz bırakma puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p = .016$).

Scheffe testi sonuçlarına göre, köy/kasabada yaşayanların kaçınmacı bağlanma puan ortalaması ($Ort. = 86.10$ $SS = 26.02$), il ($Ort. = 56.52$ $SS = 25.72$) ve büyükşehirde ($Ort. = 53.99$ $SS = 25.87$) yaşayanların kaçınmacı bağlanma puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha yüksektir (sırasıyla; $p < .001$; $p < .001$). Benzer şekilde ilçede yaşayanların kaçınmacı bağlanma puan ortalaması ($Ort. = 72.89$ $SS = 31.23$), il ve büyükşehirde yaşayanların kaçınmacı bağlanma puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha yüksektir (sırasıyla; $p = .008$; $p < .001$). Öfke dışı değişkenine bakıldığında, köy/kasabada yaşayanların öfke dışı puan ortalaması ($Ort. = 20.33$ $SS = 5.02$), il ($Ort. = 16.10$ $SS = 4.27$) ve büyükşehirde ($Ort. = 15.55$ $SS = 4.06$) yaşayanların öfke dışı puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha yüksektir (sırasıyla; $p = .001$; $p < .001$). Öfke kontrol değişkenine bakıldığında, köy/kasabada yaşayanların öfke kontrol puan ortalaması ($Ort. = 16.67$ $SS = 5.60$), il ($Ort. = 20.11$ $SS = 7.16$) ve büyükşehirde ($Ort. = 22.94$ $SS = 5.60$) yaşayanların öfke kontrol puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha düşüktür (sırasıyla; $p < .001$; $p < .001$). Benzer şekilde ilçede yaşayanların öfke kontrol puan ortalaması ($Ort. = 18.52$ $SS = 6.37$), il ve büyükşehirde yaşayanların öfke kontrol puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha yüksektir (sırasıyla; $p = .002$; $p < .001$).

Tablo 4. 8. Araştırma Değişkenleri ve Medeni Durum Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Ölçekler	Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	F	sd	p	Post Hoc
Bağlanma	Bekar-ilişkisi yok ⁽¹⁾	91	68.09	19.68	8.96 ^w	3	.000	1, 2>3
Kaygısı	Bekar-ilişkisi var ⁽²⁾	128	67.54	24.42		70.132		

	Evli ⁽³⁾	176	57.09	21.61				
	Boşanmış/dul ⁽⁴⁾	17	76.24	27.93				
Kaçınmacı	Bekar-ilişkisi yok ⁽¹⁾	91	64.67	20.42	7.25 ^W	3	.000	1>2
Bağlanma	Bekar-ilişkisi var ⁽²⁾	128	51.28	24.30		72.219		
	Evli ⁽³⁾	176	58.94	32.05				
	Boşanmış/dul ⁽⁴⁾	17	70.88	27.38				
Sürekli	Bekar-ilişkisi yok ⁽¹⁾	91	19.93	5.83	2.64 ^W	3	.056	-
Öfke	Bekar-ilişkisi var ⁽²⁾	128	20.69	7.37		70.495		
	Evli ⁽³⁾	176	20.97	8.13				
	Boşanmış/dul ⁽⁴⁾	17	26.65	9.75				
Öfke	Bekar-ilişkisi yok ⁽¹⁾	91	17.64	4.99	.754 ^W	3	.524	-
İçte	Bekar-ilişkisi var ⁽²⁾	128	17.73	5.07		69.610		
	Evli ⁽³⁾	176	17.02	4.71				
	Boşanmış/dul ⁽⁴⁾	17	16.35	6.34				
Öfke	Bekar-ilişkisi yok ⁽¹⁾	91	14.87	4.14	3.69 ^W	3	.016	3>1
Dışa	Bekar-ilişkisi var ⁽²⁾	128	16.22	4.01		68.874		
	Evli ⁽³⁾	176	16.46	4.19				
	Boşanmış/dul ⁽⁴⁾	17	18.35	6.75				
Öfke	Bekar-ilişkisi yok ⁽¹⁾	91	22.12	4.36	.581 ^W	3	.629	-
Kontrol	Bekar-ilişkisi var ⁽²⁾	128	21.91	5.80		71.626		
	Evli ⁽³⁾	176	22.27	6.68				
	Boşanmış/dul ⁽⁴⁾	17	20.12	6.54				
Şiddete	Bekar-ilişkisi yok ⁽¹⁾	91	34.20	20.00	6.97 ^W	3	.000	2, 3>1
Maruz	Bekar-ilişkisi var ⁽²⁾	128	42.58	23.77		69.138		
Bırakma	Evli ⁽³⁾	176	45.78	24.86				
	Boşanmış/dul ⁽⁴⁾	17	61.06	41.79				

Bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerinin medeni duruma göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü ANOVA uygulanmıştır (bkz. Tablo 4.8). Medeni durum değişkenine göre öfke içte değişkeni için varyans homojenliği varsayımı karşılanırken, bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke, öfke dışa, öfke kontrol ve yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerine yönelik varyans homojenliği varsayımı karşılanmamıştır. Varyans homojenliği varsayımı karşılanmayan değişkenler için Welch testi uygulanmış ve Games-Howell çoklu karşılaştırma testi tercih edilmiştir. Varyans homojenliği varsayımı karşılanan ve anlamlı farklılaşmaya rastlanan bir değişken olmadığından Scheffe ya da benzeri herhangi bir çoklu karşılaştırma testi uygulanmamıştır.

Elde edilen sonuçlara göre, bağlanma kaygısı ($F_{(3, 70.132)} = 8.96, p < .001$), kaçınmacı bağlanma ($F_{(3, 72.219)} = 7.25, p < .001$), öfke dışı ($F_{(3, 68.874)} = 3.69, p = .016$) ve yakın partneri şiddete maruz bırakma ($F_{(3, 69.138)} = 6.97, p < .001$) değişkenleri medeni durum değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Sürekli öfke, öfke içte ve öfke kontrol değişkenlerinin ise medeni durum değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$).

Games-Howell testi sonuçlarına göre, evli olan katılımcıların bağlanma kaygısı puan ortalaması ($Ort. = 57.09$ $SS = 21.61$), bekar ve ilişkisi olmayan ($Ort. = 68.09$ $SS = 19.68$) ve bekar ve ilişkisi olan ($Ort. = 67.54$ $SS = 24.42$) katılımcıların bağlanma kaygısı puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha yüksektir (*sırasıyla*; $p < .001$; $p = .001$). Kaçınmacı bağlanma puan ortalamalarına bakıldığında, bekar ve ilişkisi olmayan katılımcıların kaçınmacı bağlanma puan ortalamalarının ($Ort. = 64.67$ $SS = 20.42$), bekar ve ilişkisi olan katılımcıların kaçınmacı bağlanma puan ortalamalarına ($Ort. = 51.28$ $SS = 24.30$) göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p < .001$). Öfke dışı puan ortalamalarına bakıldığında, bekar ve ilişkisi olmayan katılımcıların öfke dışı puan ortalamasının ($Ort. = 14.87$ $SS = 4.14$), evli katılımcıların öfke dışı puan ortalamalarına ($Ort. = 16.46$ $SS = 4.19$) göre anlamlı şekilde daha düşüktür ($p = .018$). Yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalamalarına bakıldığında, bekar ve ilişkisi olmayan katılımcıların yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalaması ($Ort. = 34.20$ $SS = 20.00$), evli ($Ort. = 45.78$ $SS = 24.86$) ve bekar ve ilişkisi olan katılımcıların ($Ort. = 42.58$ $SS = 23.77$) yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha düşüktür (*sırasıyla*; $p = .001$; $p = .027$).

Tablo 4. 9. Araştırma Değişkenleri ve Gelir Düzeyi Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Ölçekler	Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	F	sd	p	Post Hoc
Bağlanma Kaygısı	Düşük ⁽¹⁾	72	70.90	23.12	13.36	2	.000	1, 2>3
	Orta ⁽²⁾	228	65.55	22.41		409		
	Yüksek ⁽³⁾	112	54.78	21.95				
	Düşük ⁽¹⁾	72	66.85	27.55	11.36	2	.000	1, 2>3

Kaçınmacı	Orta ⁽²⁾	228	60.42	26.88		408		
Bağlanma	Yüksek ⁽³⁾	112	48.65	27.27				
Sürekli	Düşük ⁽¹⁾	72	23.94	7.32	25.96 ^W	2	.000	1, 2>3
Öfke	Orta ⁽²⁾	228	21.73	7.64		178.576		
	Yüksek ⁽³⁾	112	17.24	6.25				
Öfke	Düşük ⁽¹⁾	72	17.10	4.76	1.33	2	.264	-
İçte	Orta ⁽²⁾	228	17.11	4.86		409		
	Yüksek ⁽³⁾	112	18.00	5.26				
Öfke	Düşük ⁽¹⁾	72	17.36	4.83	3.92 ^W	2	.022	1>3
Dışa	Orta ⁽²⁾	228	16.03	4.34		172.548		
	Yüksek ⁽³⁾	112	15.48	3.73				
Öfke	Düşük ⁽¹⁾	72	19.92	5.12	24.04	2	.000	3>1, 2
Kontrol	Orta ⁽²⁾	228	21.21	5.70		409		
	Yüksek ⁽³⁾	112	25.10	5.84				
Şiddete	Düşük ⁽¹⁾	72	49.97	31.25	2.93 ^W	2	.056	-
Maruz	Orta ⁽²⁾	228	42.01	25.59		169.526		
Bırakma	Yüksek ⁽³⁾	112	40.08	17.92				

Bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerinin gelir düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü ANOVA uygulanmıştır (bkz. Tablo 4.9). Gelir durumu değişkenine göre bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, öfke içte ve öfke kontrol değişkenleri için varyans homojenliği varsayımı karşılanırken, sürekli öfke, öfke dışa ve yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerine yönelik varyans homojenliği varsayımı karşılanmamıştır. Varyans homojenliği varsayımı karşılanmayan değişkenler için Welch testi uygulanmış ve Games-Howell çoklu karşılaştırma testi tercih edilmiştir. Varyans homojenliği varsayımı karşılanan değişkenleri için ise Scheffe çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre, bağlanma kaygısı ($F_{(2, 409)} = 13.36, p < .001$), kaçınmacı bağlanma ($F_{(2, 408)} = 11.36, p < .001$), sürekli öfke ($F_{(2, 178.576)} = 25.96, p < .001$), öfke dışa ($F_{(2, 172.548)} = 3.92, p = .022$) ve öfke kontrol ($F_{(2, 409)} = 24.04, p < .001$) değişkenleri gelir durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Öfke içte ve yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerinin ise gelir durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$).

Games-Howell testi sonuçlarına göre, yüksek gelir düzeyinde olan katılımcıların öfke dışa puan ortalaması ($Ort. = 15.48$ $SS = 7.73$), düşük gelir düzeyinde olan katılımcıların

öfke dışı puan ortalamasına ($Ort. = 17.36$ $SS = 4.83$) göre anlamlı şekilde daha düşüktür ($p = .016$).

Scheffe testi sonuçlarına göre ise yüksek gelir düzeyinde olan katılımcıların bağlanma kaygısı puan ortalaması ($Ort. = 54.78$ $SS = 21.95$), düşük ($Ort. = 70.90$ $SS = 23.12$) ve orta ($Ort. = 65.55$ $SS = 22.41$) gelir düzeyinde olan katılımcıların bağlanma kaygısı puan ortalamasına göre anlamlı şekilde daha düşüktür (*sırasıyla*; $p < .001$; $p < .001$). Benzer şekilde yüksek gelir düzeyinde olan katılımcıların kaçınmacı bağlanma puan ortalaması ($Ort. = 48.65$ $SS = 27.27$), düşük ($Ort. = 66.85$ $SS = 27.55$) ve orta ($Ort. = 60.42$ $SS = 26.88$) gelir düzeyinde olan katılımcıların bağlanma kaygısı puan ortalamasına göre anlamlı şekilde daha düşüktür (*sırasıyla*; $p < .001$; $p = .001$). Sürekli öfke puan ortalamalarına bakıldığında, yüksek gelir düzeyinde olan katılımcıların sürekli öfke puan ortalaması ($Ort. = 17.24$ $SS = 6.25$), düşük ($Ort. = 23.94$ $SS = 7.32$) ve orta ($Ort. = 21.73$ $SS = 7.64$) gelir düzeyinde olan katılımcıların sürekli öfke puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha düşüktür (*sırasıyla*; $p < .001$; $p < .001$). Ayrıca yüksek gelir düzeyinde olan katılımcıların öfke kontrol puan ortalaması ($Ort. = 25.10$ $SS = 5.84$), düşük ($Ort. = 19.92$ $SS = 5.12$) ve orta ($Ort. = 21.21$ $SS = 5.70$) gelir düzeyinde olan katılımcıların öfke kontrol puan ortalamalarına göre anlamlı şekilde daha yüksektir (*sırasıyla*; $p < .001$; $p < .001$).

Tablo 4. 10. Araştırma Değişkenleri ve Birlikte Yaşama Durumu Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Ölçekler	Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	F	sd	p	Post Hoc
Bağlanma	Tek ⁽¹⁾	62	60.65	21.30	1.83	3	.141	-
Kaygısı	Ev arkadaşı ⁽²⁾	25	72.96	19.62		408		
	Aile/akraba ⁽³⁾	290	63.63	23.98				
	Romantik partner ⁽⁴⁾	35	61.37	19.45				
Kaçınmacı	Tek ⁽¹⁾	62	55.84	27.93	9.45 ^W	3	.000	1, 3>4
Bağlanma	Ev arkadaşı ⁽²⁾	25	54.88	17.42		76.222		
	Aile/akraba ⁽³⁾	290	61.00	28.88				
	Romantik partner ⁽⁴⁾	35	43.06	17.09				
Sürekli	Tek ⁽¹⁾	62	19.07	6.19	4.35 ^W	3	.007	Fark yok

Öfke	Ev arkadaşı ⁽²⁾	25	21.24	5.43		74.095		
	Aile/akraba ⁽³⁾	290	21.57	8.04				
	Romantik partner ⁽⁴⁾	35	18.20	6.35				
Öfke	Tek ⁽¹⁾	62	17.85	5.06	1.37	3	.249	-
İçte	Ev arkadaşı ⁽²⁾	25	18.60	4.28		408		
	Aile/akraba ⁽³⁾	290	17.04	5.02				
	Romantik partner ⁽⁴⁾	35	18.09	4.57				
Öfke	Tek ⁽¹⁾	62	15.61	3.93	.592	3	.621	-
Dışa	Ev arkadaşı ⁽²⁾	25	16.08	3.21		408		
	Aile/akraba ⁽³⁾	290	16.28	4.55				
	Romantik partner ⁽⁴⁾	35	15.60	3.58				
Öfke	Tek ⁽¹⁾	62	23.00	5.02	3.05 ^w	3	.034	Fark yok
Kontrol	Ev arkadaşı ⁽²⁾	25	21.36	4.75		71.572		
	Aile/akraba ⁽³⁾	290	21.62	6.19				
	Romantik partner ⁽⁴⁾	35	24.26	5.70				
Şiddete	Tek ⁽¹⁾	62	35.89	18.16	3.08 ^w	3	.032	3>1
Maruz	Ev arkadaşı ⁽²⁾	25	41.48	18.21		76.043		
Bırakma	Aile/akraba ⁽³⁾	290	44.32	27.27				
	Romantik partner ⁽⁴⁾	35	43.91	17.96				

Bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerinin birlikte yaşama durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü ANOVA uygulanmıştır (bkz. Tablo 3.10). Birlikte yaşama durumu değişkenine göre bağlanma kaygısı, öfke içte ve öfke dışa değişkenleri için varyans homojenliği varsayımı karşılanırken, kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke, öfke kontrol ve yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenlerine yönelik varyans homojenliği varsayımı karşılanmamıştır. Varyans homojenliği varsayımı karşılanmayan değişkenler için Welch testi uygulanmış ve Games-Howell çoklu karşılaştırma testi tercih edilmiştir. Varyans homojenliği varsayımı karşılanan ve anlamlı farklılaşmaya rastlanan bir değişken olmadığından Scheffe ya da benzeri herhangi bir çoklu karşılaştırma testi uygulanmamıştır.

Elde edilen sonuçlara göre, kaçınmacı bağlanma ($F_{(3, 76.222)} = 9.45, p < .001$), sürekli öfke ($F_{(3, 74.095)} = 4.35, p = .007$), öfke kontrol ($F_{(3, 71.572)} = 3.05, p = .034$) ve yakın partneri şiddete maruz bırakma ($F_{(3, 76.043)} = 3.08, p = .032$) değişkenleri birlikte yaşama durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Bağlanma kaygısı, öfke içte ve öfke

değişkenlerinin ise birlikte yaşama durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p>.05$).

Games-Howell testi sonuçlarına göre, tek yaşayan ($Ort. = 55.84$ $SS = 27.93$) ve ailesi ya da akrabası ile yaşayan ($Ort. = 61.00$ $SS = 28.88$) katılımcıların kaçınmacı bağlanma puan ortalaması, romantik partneri ile yaşayan katılımcıların kaçınmacı bağlanma puan ortalamasına ($Ort. = 43.06$ $SS = 17.09$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p = .031$; $p < .001$). Ayrıca ailesi ya da akrabası ile yaşayan bireylerin yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalaması ($Ort. = 44.32$ $SS = 27.27$), tek yaşayan bireylerin yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalamasına ($Ort. = 35.89$ $SS = 18.16$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p = .018$). Bununla birlikte Games-Howell testi sonuçları, sürekli öfke ve öfke kontrol değişkenlerinin grupları arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir ($p > .05$).

4.1.2. İkinci hipoteze ilişkin bulgular

Araştırmanın ikinci hipotezi kapsamında; Bağlanma stilleri, öfke ifade tarzı ve öfke kontrolü ve yakın partner şiddeti düzeylerinin birbiriyle olan ilişkisini incelemeye yönelik yapılan analiz sonuçları Tablo 4.11.'de sunulmuştur.

Tablo 4. 11. Korelasyon Analizi Bulguları

	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Bağlanma Kaygısı	1							
2. Kaçınmacı Bağlanma	.337**	1						
3. Sürekli Öfke	.537**	.411**	1					
4. Öfke İçte	.154**	.134**	.007	1				
5. Öfke Dışa	.484**	.459**	.727**	.300**	1			
6. Öfke Kontrol	-.491**	-.489**	-.689**	.170**	-.541**	1		
7. Yakın Partneri Şiddete Maruz Bırakma	.414**	.364**	.548**	-.072	.614**	-.471**	1	
8. Yaş	-.217**	.063	-.019	-.088	.062	.068	.137**	1

** $p < .01$, * $p < .05$

Araştırma değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, bağlanma kaygısı ile sürekli öfke ($r = .53, p < .01$), öfke içte ($r = .15, p < .01$), öfke dışı ($r = .48, p < .01$) ve yakın partneri şiddete maruz bırakma ($r = .41, p < .01$) arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca bağlanma kaygısı ile öfke kontrolü ($r = -.49, p < .01$) ve yaş ($r = -.21, p < .01$) arasında negatif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Benzer şekilde kaçınmacı bağlanma ile sürekli öfke ($r = .41, p < .01$), öfke içte ($r = .13, p < .01$), öfke dışı ($r = .45, p < .01$) ve yakın partneri şiddete maruz bırakma ($r = .36, p < .01$) arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca kaçınmacı bağlanma ile öfke kontrolü arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir ($r = -.49, p < .01$). Kaçınmacı bağlanma ile yaş arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$).

Yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkeni ile sürekli öfke ($r = .54, p < .01$), öfke dışı ($r = .61, p < .01$) ve yaş ($r = .13, p < .01$) değişkenleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkeni ile öfke kontrolü arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir ($r = -.47, p < .01$). Yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkeni ile öfke içte değişkeni arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$). Benzer şekilde yaş ile sürekli öfke, öfke içte, öfke dışı ve öfke kontrol değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$).

4.1.3. Üçüncü hipoteze ilişkin bulgular

Araştırmanın üçüncü hipotezi kapsamında; bağlanma kaygısı ile yakın partner şiddeti arasındaki ilişkide sürekli öfke ve öfke ifade tarzının aracı rolünü incelemeye yönelik yapılan analiz sonuçları Tablo 4.12.'de sunulmuştur.

Tablo 4. 12. Birinci Hipotetik Modele İlişkin Aracılık Analizi Bulguları

Aracılık Analizi Modeli	β	SH	t	p	LLCI	ULCI
Bağlanma Kaygısı-Sürekli Öfke	.53	.01	12.86	.000	.149	.203
Bağlanma Kaygısı-Öfke İçte	.15	.01	3.08	.002	.011	.052
Bağlanma Kaygısı-Öfke Dışa	.48	.01	11.17	.000	.074	.106
Bağlanma Kaygısı-Öfke Kontrol	-.49	.01	-11.37	.000	-.148	-.104
Bağlanma Kaygısı-Şiddete Maruz Bırakma	.14	.04	3.19	.001	.060	.252

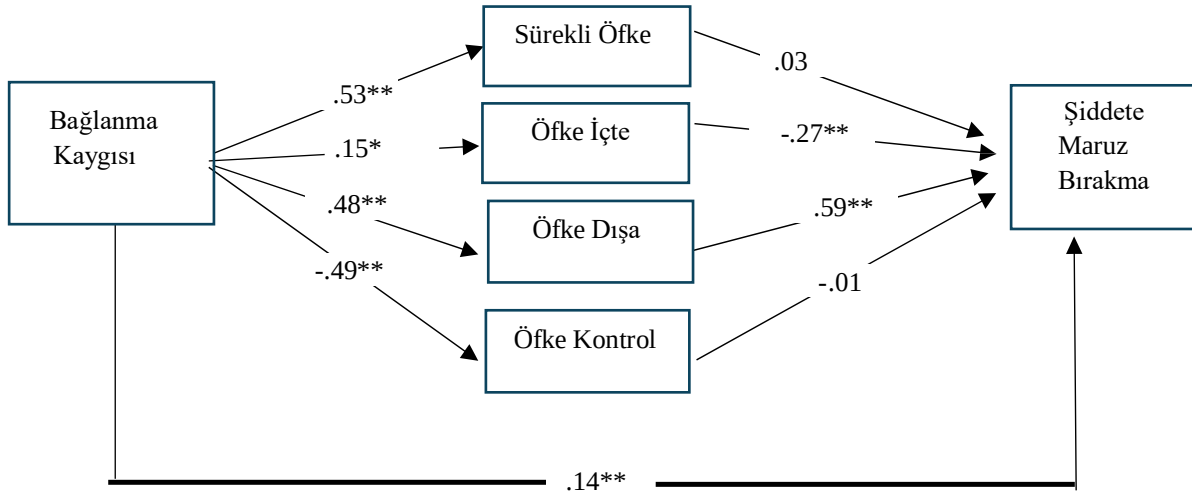
Bağlanma Kaygısı-Süreklı Öfke-ŞMB	.03	.20	.42	.587	-.294	.542
Bağlanma Kaygısı-Öfke İçte-ŞMB	-.27	.21	-6.34	.000	-1.799	-.947
Bağlanma Kaygısı-Öfke Dışa-ŞMB	.59	.34	9.97	.000	2.777	4.141
Bağlanma Kaygısı-Öfke Kontrol-ŞMB	-.01	.22	-.13	.824	-.487	.414

ŞMB: Şiddete Maruz Bırakma, SH: Standart Hata

Bağlanma kaygısı ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenleri arasında sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının aracı etkilerini test edebilmek amacıyla %95 güven aralığı, 5000 Bootstrap örnekleme ve Hayes'in 4. Modellemesi kullanılarak aracılık analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre bağlanma kaygısı, sürekli öfke ($\beta = .53, p < .001$), öfke içte ($\beta = .15, p = .002$) ve öfke dışa ($\beta = .48, p < .001$) değişkenlerini pozitif yönde anlamlı şekilde yordadığı ve öfke kontrolünü negatif yönde ve anlamlı şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır ($\beta = -.49, p < .001$). Bağlanma kaygısının yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenini pozitif yönde ve anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur ($\beta = .14, p < .001$).

Aracı değişkenlerden bağımlı değişkenlere giden yollar incelendiğinde bağlanma kaygısı ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenleri arasındaki ilişkide öfke içte ($b = -.27, p = .000$) ve öfke dışa ($b = .59, p = .000$) değişkenlerinin anlamlı olduğu gözükmemektedir. Sürekli öfke ($b = .03, p = .587$) ve öfke kontrol ($b = -.01, p = .824$) değişkenlerinin ise bağlanma kaygısı ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenleri arasındaki ilişkide anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aracılık analizlerinin anlamlılığı için dolaylı etkiler incelenmiştir, buna göre bağlanma kaygısıyla partneri şiddete maruz bırakma arasındaki ilişkide sürekli öfkenin aracılık rolü istatistiksel olarak anlamlı değildir ($b = .02, \text{Güven Aralığı (GA)} = [-.054, .098]$). Bağlanma kaygısıyla partneri şiddete maruz bırakma arasındaki ilişkide öfke içtenin aracılık rolü istatistiksel olarak anlamlıdır. ($b = .04, \text{Güven Aralığı (GA)} = [-.086, -.012]$). Bağlanma kaygısıyla partneri şiddete maruz bırakma arasındaki ilişkide öfke dışanın aracılık rolü istatistiksel olarak anlamlıdır ($b = .28, \text{Güven Aralığı (GA)} = [.221, .361]$). Bağlanma kaygısıyla partneri şiddete maruz bırakma arasındaki ilişkide öfke kontrolünün aracılık rolü istatistiksel olarak anlamlı değildir ($b = .01, \text{Güven Aralığı (GA)} = [-.066, .064]$).

*p<.05, **p<.001

Şekil 4. 1. İkinci Hipotetik Modele İlişkin Standardize Katsayı Değerleri

4.1.4. Dördüncü hipoteze ilişkin bulgular

Araştırmanın dördüncü hipotezi kapsamında; Kaçınmacı bağlanma ile yakın partner şiddeti arasındaki ilişkide sürekli öfke ve öfke ifade tarzının aracı rolünü incelemeye yönelik yapılan analiz sonuçları Tablo 4.13.'te sunulmuştur.

Tablo 4. 13. İkinci Hipotetik Modele İlişkin Aracılık Analizi Bulguları

Aracılık Analizi Modeli	β	SH	t	p	LLCI	ULCI
Kaçınmacı Bağlanma-Sürekli Öfke	.41	.01	9.10	.000	.088	.136
Kaçınmacı Bağlanma-Öfke İçte	.13	.01	2.74	.006	.006	.041
Kaçınmacı Bağlanma-Öfke Dışa	.45	.01	10.44	.000	.057	.084
Kaçınmacı Bağlanma-Öfke Kontrol	-.49	.01	-11.35	.000	-.122	-.086
Kaçınmacı Bağlanma-Şiddete Maruz Bırakma	.09	.03	2.09	.036	.005	.161
Kaçınmacı Bağlanma-Sürekli Öfke-ŞMB	.07	.20	1.28	.201	-.141	.668
Kaçınmacı Bağlanma-Öfke İçte-ŞMB	-.25	.21	-6.03	.000	-.1,73	-.880
Kaçınmacı Bağlanma-Öfke Dışa-ŞMB	.58	.35	9.61	.000	2.70	4.08
Kaçınmacı Bağlanma-Öfke Kontrol-ŞMB	-.01	.23	-.179	.857	-.050	.42

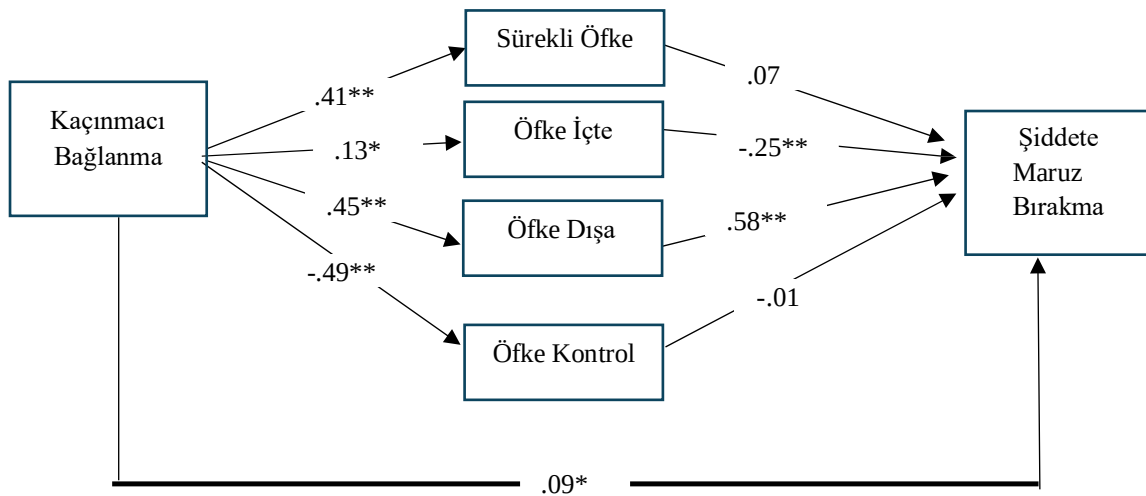
ŞMB: Şiddete Maruz Bırakma, SH: Standart Hata

Kaçınmacı bağlanma ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenleri arasında sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının aracı etkilerini test edebilmek amacıyla %95 güven aralığı, 5000 Bootstrap örnekleme ve Hayes'in 4. Modellemesi kullanılarak aracılık analizi gerçekleştirilmiştir. Elde

edilen bulgulara göre kaçınmacı bağlanma, sürekli öfke ($\beta = .41, p < .001$), öfke içte ($\beta = .13, p = .006$) ve öfke dışı ($\beta = .45, p < .001$) değişkenlerini anlamlı şekilde yordadığı ve öfke kontrolünü negatif yönde anlamlı şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. ($\beta = -.49, p < .001$). Kaçınmacı bağlanmanın yakın partneri şiddete maruz bırakma ($\beta = .09, p < .001$) değişkenini pozitif yönde ve anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur.

Aracı değişkenlerden bağımlı değişkenlere giden yollar incelendiğinde kaçınmacı bağlanma ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenleri arasındaki ilişkide öfke içte ($b = -.25, p = .000$) ve öfke dışı ($b = .58, p = .000$) değişkenlerinin anlamlı olduğu gözükmemektedir. Sürekli öfke ($b = .07, p = .201$) ve öfke kontrol ($b = -.01, p = .857$) değişkenlerinin ise kaçınmacı bağlanma ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenleri arasındaki ilişkide anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aracılık analizlerinin anlamlılığı için dolaylı etkiler incelenmiştir, buna göre kaçınmacı bağlanma ve partneri şiddete maruz bırakma arasındaki ilişkide sürekli öfkenin aracılık rolü istatistiksel olarak anlamlı değildir ($b = .02$, Güven Aralığı (GA)=[-.019, .080]). Kaçınmacı bağlanma ve partneri şiddete maruz bırakma arasındaki ilişkide öfke içtenin aracılık rolü istatistiksel olarak anlamlıdır. ($b = -.03$, Güven Aralığı (GA)=[-.062, -.005]). Kaçınmacı bağlanma ve partneri şiddete maruz bırakma arasındaki ilişkide öfke dışının aracılık rolü istatistiksel olarak anlamlıdır. ($b = .24$, Güven Aralığı (GA)=[.170, .322]). Kaçınmacı bağlanma ve partneri şiddete maruz bırakma arasındaki ilişkide öfke kontrolünün aracılık rolü istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($b = .01$ -, Güven Aralığı (GA)=[-.051, .059]).

* $p < .05$, ** $p < .001$

Şekil 4. 2. İkinci Hipotetik Modele İlişkin Standardize Katsayı Değerleri

BÖLÜM 5. TARTIŞMA

Bu çalışmada yetişkinlik çağında olan bireylerin bağlanma stilleri ve yakın partner şiddeti arasındaki ilişkide öfke ifade tarzı ve öfke kontrolü düzeyleri arasındaki ilişkileri değerlendirmek ayrıca bağlanma stilleri ve yakın partner şiddeti arasındaki ilişkide öfke ifade tarzı ve öfke kontrolünün aracı rolünü incelemek amaçlanmıştır. Ek olarak sosyo-demografik değişkenlerden yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, yerleşim yeri, gelir düzeyi, psikolojik tanı alıp almamış olma, kronik rahatsızlığa sahip olup olmamanın bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma, yakın partner şiddetine maruz bırakma ve öfke ifadesi – öfke kontrol üzerinde anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Bu bölümde ise bulunan araştırma bulguları literatür ışığında tartışılmaktadır.

5.1. BİRİNCİ HİPOTEZE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI

Bu çalışmada erkeklerin kadınlardan daha yüksek kaçınmacı bağlanma puan ortalamasına sahip oldukları bulunmuştur. Her ne kadar tartışmalı olsa da yetişkin bağlanmasında küçük ila orta düzeyde cinsiyet farklılıkları olabileceğine ve bu farklılıkların ilk olarak orta çocukluk döneminde belirgin olabileceğine dair bazı ampirik kanıtlar vardır ve mevcut çalışma da bunu destekler niteliktedir. Tartışmalara rağmen, bağlanmada cinsiyet farklılıkları olabileceği iddiasının şaşırtıcı olmaması gerektiğini öne süren de birçok çalışma mevcuttur. Kadınların ve erkeklerin doğumdan itibaren farklı şekilde sosyalleşme eğiliminde oldukları ve bunun sonucunda erkeklerin genellikle kadınlara göre daha az duygusal ve daha az anlayışlı oldukları kabul edilmektedir (Bem, 2015). Bartholomew ve diğerleri, kadın ve erkeklerin güvenli veya korkulu bağlanma konusunda farklılık gösterme eğiliminde olmadıklarını; ancak kadınların, kaygılı bağlanma ölçeğinde erkeklerden daha yüksek, kaçınan bağlanma ölçeğinde ise erkeklerden daha düşük puan alma eğiliminde olduklarını bildirmiştir. Bu cinsiyet farklılıkları, Bartholomew'in aile ve arkadaş görüşmelerinin yanı sıra hem

kategorik hem de sürekli öz bildirim anketleri kullanıldığında açıkça görülmektedir. Partner ve arkadaş raporları benzer cinsiyet farklılıklarını ortaya koymuştur (Scharfe ve Bartholomew, 1994). İlginç bir şekilde Schmitt (2003) yaptığı çalışmada 62 ülkedeki bağlanma ölçeği verilerini analiz etmiş ve çoğu kültürde (özellikle düşük stresli ve düşük doğurganlık ortamlarıyla karakterize edilen kültürlerde) kaçınan bağlanma değişkeninde küçük ila orta düzeyde cinsiyet farklılıkları olduğunu bildirmiş ve erkeklerde daha yüksek düzeydeki kaçınan bağlanmanın "neredeyse evrensel" olduğu sonucuna varmıştır. Tüm bu farklılıklar kadınların ve erkeklerin sosyal etkileşimleri farklı algıladıkları ve dolayısıyla ilişkilerinde farklı davrandıkları şeklinde açıklanabilir.

Dahası, yetişkinlikteki cinsiyet farklılıkları tutarlı bir şekilde rapor edilmese dahi öz-bildirim anketi ölçümlerinde, özellikle de Bartholomew'in dört kategorili modelinin ölçümlerinde açıkça ortaya çıkmaktadır. Bağlanmadaki cinsiyet farklılıklarını tespit etme (veya etmeme) becerisinin, değerlendirme türü, farklılıkları test etme gücü ve deney yapılan grubun özellikleri ile ilişkili olabileceği görülmektedir (Scharfe ve Bartholomew 1994).

Çocuklukta cinsiyet farklılıklarını bildiren birçok çalışma göz önüne alınığında neredeyse tamamında benzer bulgularla karşılaşmaktadır. Güvensiz bağlanma stiline sahip çocukların bağlanma stillerinin sınıflandırılmasında cinsiyet farklılığı rapor edilmiştir. Kız çocuklarının daha fazla kaygılı bağlandığı bulunurken ve erkek çocuklarının ise daha fazla kaçınan bağlandığı bulunmuştur (Del Giudice ve Belsky, 2010).

Yetişkinlere baktığımızda Simpson ve diğerleri (2002), erkeklerin kaçınan uca, kadınlarinsa kaygılı uca önemli ölçüde daha yakın puan aldığını bildirmiştir. Hazan ve Shaver (1987) orijinal makalelerinde cinsiyet farklılıklarını üç kategorili ölçüm kullanarak bildirmemiş olsalar da araştırmacılar cinsiyet farklılıklarını tutarlı bir şekilde Bartholomew'in dört kategorili modeliyle rapor etmektedir (Bartholomew ve Horowitz 1991).

Bazı akademisyenlerin işaret ettiği gibi (Del Giudice ve Belsky, 2010), araştırmacıların bazı ölçümlerde ve bazı örneklerde cinsiyet farklılıklarını bulması, diğer ölçümlerde veya örneklerde bulmaması muhtemelen anlamlıdır ve göz ardı edilmemelidir. Yukarıda da belirtildiği gibi, kadın ve erkeklerin ilişkilerinde farklı

sosyalleştikleri, farklı algıladıkları ve farklı davrandıkları kabul edilmektedir ve belki de bağlanma temsilleri ile cinsiyet rolünün ilişkilerdeki davranış üzerindeki ortak etkisini incelemek verimli olabilir. Örneğin, bağlanmadan kaçınmanın hem erkekler hem de kadınlar için daha fazla sayıda daha az bağlılık içeren ilişkilerle ilişkili olduğu, bağlanma kaygısının ise hem erkekler hem de kadınlar için bağımlılık ve sahiplenme ile ilişkili olduğu yaygın olarak kabul edilmektedir. Belki de cinsiyet farklılıklarının öneminin anlaşılmasına yardımcı olacak verimli bir araştırma yönü, cinsiyet sınırlarının aşıldığı bulguların incelenmesi olabilir. Kaygılı-kararsız erkeklerin veya kaçınan kadınların ilişki özelliklerini tanımlayan araştırmaların incelenmesi faydalı olabilir. Bu beklenmedik cinsiyet farklılıklarını vurgulayan birkaç çalışma, bağlanma temsillerinin yetişkin ilişkileri üzerindeki etkilerini anlamada bu farklılıkların önemini vurgulamaktadır. (Del Giudice ve Belsky, 2010).

Bu çalışmada erkeklerin öfke – dışa alt ölçeğindeki puan ortalamasının kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum toplumumuzda mevcut olan kadınların erkeklerden daha duygusal olduğuna dair kalıcı bir klişe ile açıklanabilir. Bu yaygın inanışlara göre kadınlar duygusal açıdan daha duyarlıdır: Duyguları erkeklere göre daha sık ve daha yoğun yaşamakta ve aynı zamanda onları daha açık bir şekilde ifade etmektedirler (Shields, 1991).

Üstelik kadınların duygularını daha sık paylaştıkları ve dile getirdikleri görülmekte bu da onları hayatlarının önemli bir parçası haline getirmektedir. Genel duygusallık kavramını belirli duygulara ayırırsak, üzüntü, korku veya ağlama gibi duygular, güçsüzlüğü ima eden kalıplaşmış kadın duyguları olurken, küçümseme, kırgınlık veya öfke gibi duygular gücü ve dominantlığı belirten erkek duygularının kalıplaşmış örnekleri olacaktır (Fischer, 1993). Öfkeye odaklanan stereotip, erkeklerin kadınlardan daha sık öfke yaşadığını ve sergilediğini öne sürmektedir. Ancak bu varsayımı sorgulamak için çeşitli nedenler de vardır. Cinsiyet kalıplaşmış öfke kavramının aksine, pek çok araştırma öznel öfke deneyiminde cinsiyet farklılıklarının olmadığını bildirmiştir (Kring, 2000). Örneğin, sürekli öfke konusunda kadınları ve erkekleri karşılaştıran araştırmalar (Deffenbacher vd., 1996), çeşitli durumlarda öfke yaşama olasılığında herhangi bir cinsiyet farklılığı bulmamıştır. Üstelik, ister günlük çalışmaları (Lopez-Zafra ve Gartzia, 2014) ister otobiyografik çalışmalar (Fischer ve Roseman, 2007) veya kişinin kendi bildirdiği öfke yoğunluğunun ölçüldüğü diğer

türdeki çalışmalar olsun, çoğu çalışma herhangi bir cinsiyet farklılığı ortaya koymamıştır (Averill, 1983). Bu, öfke ölçümlerinin de dahil edildiği ve erkeklerle kadınlar arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı, günlük saldırganlık olaylarına ilişkin bir meta-analizle desteklenmektedir (Archer, 2004).

Öfkenin ifadesini inceleyen çalışmalar da öfkenin tipik bir erkek duygusu olduğu stereotipini tutarlı bir şekilde desteklememektedir. Öfke ifadelerinin sıklığına ilişkin öz bildirimleri kullanan çalışmalar (Allen ve Haccoun, 1976; Balswick ve Avertt, 1977; Campbell ve Muncer, 1987; King ve Emmons, 1990; Kopper ve Epperson, 1991) diğer duygular üzerine farklılıklar bulmuş olmasına rağmen (örneğin kadınların genellikle korku, üzüntü, mutluluk veya sevgiyi daha sık ifade edildiği bildirilmektedir) öfke ölçümleri üzerinden cinsiyet farklılığını bulmada başarısız olmuştur. Ayrıca Spielberg ve diğerleri (1985) tarafından öfke içe ve öfke dışı arasında yapılan ayrım göz önüne alındığında, bu stereotip bizi erkeklerin öfke dışı ölçeğinde daha yüksek puan alırken kadınların da öfke içe ölçeğinde daha yüksek puan alacağına inanmamıza yol açacaktır. Ancak kişinin kendisinin bildirdiği öfkedeki bu beklenen farklılık normal popülasyonda bulunamamıştır (Kring, 2000). Öte yandan senaryoları kullanan çalışmalar (Dosser vd., 1983; Gross ve John, 1995; Fischer ve Roseman, 2007) bazı cinsiyet farklılıkları olduğunu ancak yine stereotip temeline göre bunun tam tersi olduğunu göstermiştir.

Eğer farklılıklar bulunacak olsa bile, kadınların erkeklerden daha sık öfke ifade edeceklerini bildirmişlerdir. Bu durumun özellikle erkek partnerlerin kadınların öfkesinin hedefi olduğu senaryosunda geçerli olduğu görülmüştür; bu bulgular da cinsiyet farklılıklarının analizinde bağlamsal belirleyicilerin ne denli önemli olduğunu gözler önüne sermektedir. Özellikle öfkenin daha açık, düşmanca veya güçlü ifadelerini daha dolaylı, örtülü veya güçsüz ifadelerle karşılaştırdığımızda, öfkenin ifade edilme sıklığı veya bastırılmasından ziyade, öfkenin ifade edilme şekli dikkate alındığında cinsiyet farklılıkları daha büyük görünmektedir. Örneğin, bazı kişisel raporlama çalışmaları, erkeklerin kadınlara kıyasla başkalarına daha sık fiziksel ve sözlü saldırıda bulunduğunu (Deffenbacher vd., 1996), ancak kadınların erkeklerle karşılaştırıldığında öfkelenildiğinde daha sık ağladıklarını bildirdiklerini bulmuştur (Eagly ve Steffen, 1986).

Farklı saldırganlık türleri üzerine yapılan meta-analizlerde de öfke ifadesinin doğasındaki farklılıklara rastlanmaktadır. Saldırganlığa ilişkin ilk meta-analizler, erkeklerin kadınlara oranla fiziksel saldırganlığa oldukça daha fazla, ancak sözel saldırganlığa yalnızca biraz daha fazla katıldıkları sonucuna varmıştır (Hyde, 1984; Eagly ve Steffen, 1986). Günlük yaşam bağlamında saldırganlığa ilişkin daha yeni bazı meta-analitik incelemelere (Archer, 2004; Bettencourt ve Miller, 1996) bakıldığında hem öz bildirim dayalı raporlar, hem akran raporları hem de öğretmen raporlarına dayalı olarak erkekler özelinde daha fazla fiziksel saldırganlık ve (görece kadınlarla arasında az bir fark olsa dahi) daha fazla sözel saldırganlık rapor edilmektedir. Ancak dedikodu yapmak, görmezden gelmek veya duvar örmek gibi dolaylı saldırganlığa odaklanıldığında cinsiyet farkının yönünün tersine döndüğü görülmektedir: Kadınların erkeklere göre daha fazla dolaylı saldırganlık gösterdiği bulunmuştur (Archer, 2004; Fischer ve Roseman, 2007; Hess ve Hagen, 2006).

Sosyal Rol Kuramı (Eagly, 1987), her iki cinsiyetin de sosyalleştiği farklı sosyal rolleri vurgular. Bu roller başlangıçta kadın ve erkeğin çocuk doğurmak ve beslemek ile aileyi düşmana karşı korumak gibi farklı fiziksel kapasitelerine dayanmaktadır ve bu kapasitelerle ilişkili roller şeklinde gelişmiştir. Kadınlar çocuk doğurduğu ve büyüttüğü için, çocukların birincil bakıcısı olarak ev içi rolleri üstlenme olasılıkları erkeklere göre daha fazladır; oysa erkeklerin ücretli ekonomide rol üstlenme ve ailenin birincil sağlayıcısı olma olasılıkları kadınlara göre daha fazladır. Bu farklı roller, yalnızca bu roller için gerekli olan sosyal davranışları yönlendirmekle kalmaz, aynı zamanda bu rollerle ilişkili baskınlık ve atılganlık ile şefkat ve sıcaklık gibi kişisel nitelikler hakkında kalıplaşmış beklentileri de uyandırır. Toplumsal rollerin bu şekilde bölünmesi doğal bir veri olarak tüm sanayileşmiş toplumlara yayılmıştır ve bu nedenle kadınların sıcakkanlı, besleyici ve duygusal olduğu, erkeklerin ise güçlü, baskın ve rasyonel olduğu stereotipi yaygın olarak paylaşılmaktadır.

Kadın ve erkeklerin daha geleneksel veya eşitlikçi rollerdeki farklı dağılımı, farklı öfke düzenleme süreçleriyle sonuçlanabilecek farklı gösterim kurallarının da ortaya çıkmasına neden olabilir. Gösterim kuralları yaşamın erken dönemlerinde öğrenilir ve kişinin öfkesini ne zaman göstereceğini veya maskeleyeceğini belirler. Erkekler ve kadınlar, öfkenin ifadesine ilişkin farklı gösterim kurallarını ve sosyal normları öğrenirler (Brody, 1985). Geleneksel cinsiyet rollerine göre kızlar, düşmanca

duyguları bastırmak için sosyalleşirken, erkekler öfkelerini daha özgürce ifade etmek için sosyalleşirler (Brody, 1985). Bu farkı yetişkinlere doğru genişletirsek, geleneksel bakım veren rolünün açıkça öfke ifadelerini engellemesini bekleriz çünkü bunlar ilişkinin kalitesini ve uyumunu tehlikeye atar, oysa geleneksel sağlayıcı rolü belirli bağlamlarda öfke ifadesinin gerekliliğinin ve araçsal işlevinin altını çizer (Fischer ve Roseman, 2007).

Feminist bakış açıları, Yakın partner şiddetinin nedenini sosyal, politik, yasal ve ekonomik güç açısından erkeklerin kadınlara üstünlük kurmasını sağlayan ataerkil sosyal yapılara (Dobash ve Dobash, 1983) bağlamaktadır ve erkeklerin bu üstünlüğü sürdürmek ve dolayısıyla bu yapıları güvence altına almak için kadınlara karşı şiddet kullanmasına dair toplumsal yatırım ve destekle ilişkili olarak tanımlamaktadır (Campbell, 1992; Dobash ve Dobash, 1983; Yllö ve Bograd, 1990). Yapılan araştırmanın bulguları da bu bakış açısının getirdiği sonuçla örtüşür niteliktedir, erkeklerin yakın partneri şiddete maruz bırakma alt ölçeği puan ortalamalarının kadınlarınkinden yüksek olduğu bulunmuştur.

Sosyal olarak yapılandırılmış bu eşitsizlikler daha sonra erkeklerin daha fazla ayrıcalık beklediği özel yakın ilişkilerde de kopyalanmaktadır. Kadınları eşit olarak görmemektedirler ve genellikle kaynaklar üzerinde daha fazla kontrole sahiptirler, daha fazla fiziksel güç sergilerler ve daha fazla kamu etkisine sahiptirler. Bu tür bir cinsiyet ayrıcalığına inanarak ve bekleyerek sosyalleşen erkekler, bu tür taktiklere karşı sınırlı sosyal yaptırımlarla birlikte, egemen konumlarını korumak için sürekli güç ve kontrol taktiklerini kullanabilirler (Pence ve Paymar, 1993). Bu analiz, yakın partner şiddetinin hem mağdurları hem de failleri için kamu politikaları ve standart müdahale uygulamalarının geliştirilmesinde kullanılan en yaygın kabul gören yakın partner şiddeti tanımlarının kavramsal temeli haline gelmiştir.

Kamusal ve özel konularda cinsiyet eşitsizliği bağlamındaki güç dinamiklerinin, kadınları erkeklerden daha fazla risk altına soktuğu düşünülmektedir; bu argüman, aile içi şiddet hizmetlerini ve yasal korumaları kullananların çoğunluğunun, erkekler tarafından istismar edilen kadınlar olduğu gerçeğiyle sıklıkla desteklenmektedir. Güç ve Kontrol Çarkı (Pence ve Paymar, 1993) tarafından gösterilen bu kavramsallaştırma, IPV mağdurlarına yönelik müdahale ve güvenlik planlaması için birincil bir araç olmaya

devam etmekte ve aynı zamanda Birleşik Devletler'de yaygın olarak benimsenen “profeminist” psikoeğitimsel saldırgan müdahale modelini desteklemektedir. (Edleson ve Tolman, 1992; Yllö ve Bograd, 1988).

Aile içi şiddet teorisi, aile içi şiddetin yaygınlığı, sıklığı, özellikleri ve nedenleri ile ilgilenen aile sosyologları tarafından geliştirilmiştir (Gelles, 1974). Yakın partner şiddeti'nin tek bir cinsiyetin mağdur edilmesiyle ilgili tek boyutlu bir sorun olmadığını, daha ziyade sistemik bir aile sorunu olduğunu savunmuşlardır ve şiddetin kökenini aile yapısına bağlamışlardır (Jasinski, 2001; Kurtz, 1989). Yoksulluk gibi aileyi strese sokan faktörlerin şiddeti hızlandığını, ailenin mahremiyetinin şiddetin fark edilemeyeceği bir ortam yarattığını ve kültürümüzün şiddeti çatışmayı çözme aracı olarak kabul ettiğini ileri sürmektedirler (Kurtz, 1989). Bu perspektiften bakıldığında, şiddet her türlü aile ilişkisine (yetişkin partnerlerin yanı sıra ebeveynen çocuğa ve kardeşten kardeşe de dahil) nüfuz etmektedir ve hem erkekler hem de kadınlar, aile üyelerine ve birbirlerine karşı eşit derecede şiddet uygulayabilir ve bu şiddete başvurabilirler. (Anderson, 1997). Aile içi şiddet perspektifinden önemli bir kavramsal varsayım, fiziksel şiddetin aile üyeleri tarafından tartışmaları veya anlaşmazlıkları çözmek için kullanılan çatışma çözme stratejilerinin bir parçası olduğudur (Kimmel, 2002). Ayrıca çiftler arasında uygulanan şiddet, kavram ve dinamik olarak diğer aile içi şiddet türlerinden farklı değildir. Bu, yakın partner şiddetinin başka bir kişi üzerinde hakimiyet, güç ve kontrol kurma veya sürdürme amacını taşıyan zorlayıcı taktikler bütünü olarak kavramsallaştırılmasından önemli bir sapmadır. Aynı zamanda ataerkil bir toplumda erkeklerin kadınlara karşı şiddet kullanma konusunda daha fazla güce ve yaptırıma sahip olduğu önermesinden de ayrılmaktadır.

Aile içi şiddet perspektifini destekleyen araştırmacılar, aile içi şiddete ilişkin ilk ulusal anketlerini gerçekleştirmiş ve tüm aile içi şiddet türlerini ölçmek için en yaygın kullanılan aracı tasarlamışlardır: çatışmaların çözümüne yaklaşım ölçeği (Straus vd., 1996). İlk raporları (Straus vd., 1996), Yakın partner şiddetinin öncelikle erkekler tarafından kadınlara yönelik şiddet olduğu yönündeki feminist bakış açısına karşı çıkarak, kadınların da fiziksel şiddeti erkekler kadar sık kullandığını göstermiştir.

Yakın partner şiddetine ilişkin ilk rakip perspektiflerden ikisinin bu kısa tartışması, olgunun kavramsallaştırılması ve tanımlanmasının, araştırmanın nasıl

tasarlandığı ve yürütüldüğü, sonuçların nasıl yorumlandığı ve politika ve müdahalelerin nasıl desteklenebileceği konularında önemli farklılıklara yol açabileceğini göstermektedir. Mevcut literatür yakın partner şiddetine maruz bırakma ve cinsiyete göre mağduriyet bulguları konusunda karışıktır. 1975'teki ulusal Aile İçi Şiddet araştırması ve bunu takip eden 1985'teki çalışmada (Straus vd., 1996) örneklenen çiftlerden erkeklerin %12,1'inin kadın partnerlerine fiziksel şiddet uyguladığını ve kadınların %11,6'sının erkek partnerlerine fiziksel şiddet uyguladığını bildirilmiştir. Şiddet uyguladığı bildirilen çiftlerin %49'unun karşılıklı şiddet uyguladığı belirtilmiştir.

Neredeyse tamamı çatışmaların çözümüne yaklaşım ölçeğinin bir versiyonunu kullanan çok sayıda çalışma, aile içi şiddet araştırması bulgularını tekrarlayarak, kadınların erkek partnerlerine hafif ve bazen şiddetli şiddet uygulama olasılığının, erkek partnerlerinin kadınlara şiddet uygulaması olasılığına eşit veya hatta ondan daha fazla olduğunu ortaya koymuştur (Magdol vd., 1997; O'leary vd., 2014) ve bazı meta analizler de bu sonucu destekler niteliktedir (Archer, 2004). Bununla birlikte, kullanılan şiddetin şiddeti ve yaralanma oranları açısından kadınları ve erkekleri karşılaştıran diğer incelemeler, kadınların ciddi şekilde yaralanma olasılığının daha yüksek olduğunu, daha küçük saldırganlık biçimleri kullandıklarını ve partnerlerinin şiddet kullanmasına tepki olarak daha yüksek düzeyde korku ifade ettiklerini bildirmektedir (Kimmel, 2002). Bazı incelemeler (Melton ve Belknap, 2003; Dasgupta, 2001), aile içi cinayet tartışmalarında sıklıkla dile getirildiği gibi, kadından erkeğe yakın partner şiddetinin çoğunluğunun meşru müdafaadan kaynaklandığını ileri sürmektedir. Ayrıca Melton ve Belknap (2003), heteroseksüel yakın partnere şiddet uygulayan birincil saldırganların yalnızca %5'inin kadın olduğunu tahmin etmektedir.

Mağduriyet perspektifini kullanan ve çatışmaların çözümüne yaklaşım ölçeği tarafından ölçülebilen çok daha fazla bağlamsal bilgi toplayan uluslararası araştırmalar, erkeğin kadına uyguladığı yakın partner şiddeti oranlarını sürekli ve tutarlı olarak çok daha yüksek olarak rapor etmektedir. Örneğin, uzun yıllardır yürütülen uluslararası suç mağduriyeti anketleri, yakın partner şiddetinin %85'inin mevcut veya eski erkek partnerler tarafından kadınlara karşı işlendiğini bildirmeye devam etmektedir (Gottlieb, 2014).

Yakın partner şiddetinin feminist perspektiften analizleri, yakın ilişkilerdeki güç eşitsizliğinin boyutlarına dikkat çekmektedir. Bu perspektif, ırk, sınıf, göçmenlik durumu, yaş, engellilik ve cinsel yönelim gibi güç eşitsizliğine yol açabilecek cinsiyetin yanı sıra sosyal konumları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. İstismarın zorlama ve kontrol açısından tanımlanması, yakın partner şiddetinin dinamiklerinin kapsamlı bir şekilde anlaşılması için gereklidir. Yakın partner şiddetinin aile içi şiddet perspektifinden analizleri, yakın ilişkilerde kadınların uyguladığı şiddet gerçeği de dahil olmak üzere, yakın partner şiddetinin daha geniş bir yelpazesini tanımamıza yardımcı olmaktadır. Her iki bakış açısı da yakın partner şiddetini çeşitli biçimleri, bağlamları ve ciddiyet seviyeleri açısından tek başına tam olarak açıklayamamaktadır. Cinsiyetin yakın partner şiddetinin bağlamını ve anlamlarını anlamada merkezi bir değişken olarak önemli olduğu sonucuna varılmıştır (Gilfus, 2010). Mevcut kanıt durumuna göre, her bir partner için şiddet ve zorlayıcı eylemlerin geçmişini, ciddiyetini, bağlamını ve anlamını belirleyen kapsamlı bir değerlendirmede cinsiyetin diğer yapısal ve bireysel değişkenlerle birlikte dikkate alınması gerekmektedir. Bireylere yakın partner şiddetinin cinsiyetle ilgili yapısını öğretmek, onların mevcut durumu değerlendirme, en güvenli ve etkili müdahaleleri seçme ve değerlendirme yetilerini geliştirmelerine yardımcı olacaktır.

Literatürde cinsiyetin ve ebeveynliğin öfke üzerindeki etkilerini inceleyen veya açıklayan genel nüfusa yönelik hiçbir çalışma bilinmediği için, öfke hakkındaki hipotezlerimiz ebeveynliğin depresyon ve kaygı üzerindeki etkilerinden türetilmektedir. Yapılan araştırmaya bakıldığında, çocuk sahibi olan katılımcıların öfke dışı alt ölçeği puan ortalamalarının çocuk sahibi olmayan katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Psikolojik iyi oluş, depresyonun, kaygının ve psiko-fizyolojik sıkıntının yokluğu olarak ölçüldüğünde, çocukların ebeveynlerinin psikolojik iyilik halini iyileştirmede bulunmuştur. Evde çocuğu olan kişilerin refah düzeyi, ebeveyn olmayanlara göre daha yüksek değildir. (Brown ve Harris, 1978; Cleary ve Mechanic, 1983). Çoğu durumda ebeveynlerin, özellikle de annelerin, ebeveyn olmayanlara göre psikolojik açıdan daha sıkıntılı oldukları bulunmuştur. (Gove ve Geerken, 1977; Pearlin, 1975).

Çocuklar aile, özellikle de anneler üzerindeki ekonomik baskıyı arttırmakta ve bu da depresyonu artırmaktadır (Ross ve Huber, 1985). Aynı aile gelirine sahip çocuklu

bir aile, çocuksuz bir aileden daha fazla ekonomik baskı hissetmektedir. Faturaları ödemek, çocukları beslemek ve giydirmek için çabalamanın getirdiği kronik gerginlik, depresyon duygularına yol açmaktadır. Ekonomik zorlukların getirdiği yükler stresi ve hayal kırıklığını artırabilir ve adaletsiz görünebilir, dolayısıyla öfke yaratabilir. (Ross ve Huber, 1985; Pearlin vd., 1981). Evde annelerin orantısız miktarda çocuk bakımını üstlenmektedir (çoğunlukla yemek pişirme, temizlik ve çamaşır yıkama gibi ev işleri şeklinde) bu da depresyonu arttırmaktadır. (Glass ve Fujimoto, 1994; Kessler ve McRae, 1982; Ross ve Mirowsky, 1988). Ayrıca anneler genellikle ebeveynler isteyken çocuklarının bakımını ayarlama konusunda zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır ve bu da depresyonu arttırmaktadır (Ross ve Mirowsky, 1988). Ev işi ve çocuk bakımı dağıtımındaki eşitsizlik, evde cinsiyet eşitsizliğinin sürdürülmesinin temel kanalı olarak görülmektedir (Glass ve Fujimoto, 1994; Lennon ve Rosenfield, 1994). Evdeki çocuğun bakımının büyük bir kısmının üstlenilmesi, çocuk bakımı konusunda düzenleme ve ödemede zorluk yaşanmasının öfkeyi artırması beklenmektedir. (Ross, 1996)

Ebeveynliğin öfkeyi önemli ölçüde artırdığı bulunmuştur. Anneler ve babalar karşılaştırıldığında, annelerin tüm gruplar arasında en yüksek (yaklaşık iki kat daha fazla) düzeyde öfke sergilediği bulgular arasındadır. Çocuksuz kadınların öfke düzeylerinin çocuğu olanlara göre daha düşük, çocuksuz erkeklerin ise tüm gruplar arasındaki en düşük öfke düzeyine sahip olduğu bildirilmiştir. Ebeveynliğin, bireyin hayatına ekonomik sıkıntılar ve çocuk bakımıyla ilgili sıkıntılar olmak üzere iki tür nesnel stres kattığı öngörülmektedir. Ve kadınların bu her iki stres türüne de erkeklerden daha fazla maruz kaldığı bilinmektedir (Ross, 1996). Ancak bu stres kaynaklarına gerekli çözümlerin sağlandığı durumlarda çocuk sahibi olan kadınların depresyon düzeyleri çocuksuz kadınlara göre daha düşük olduğu bulunmuştur. (Ross ve Huber, 1985). Çocuk sahibi olan bireylerin bu tür stres kaynaklarına yönelik çözümlerin sağlanmadığı durumlarda bile çocuk sahibi olmayanlara göre daha anlamlı hayatlar yaşadıkları bildirilmektedir. (Umberson, 1989). Bu tür stres kaynakları, her iki eşin de ücretli çalıştığı, ev işlerini ve çocuk bakımını paylaştığı aile düzenlemeleri ve toplumun uygun fiyatlı çocuk bakımı sağlamasıyla hafifletilebilir (Ross ve Mirowsky, 1988).

Yetişkinlik dönemindeki ilişkilerimizin nitelikleri, erken yaşamdaki ilişkilerimizin kalitesine dayanmaktadır. Bebeklik ve çocukluk döneminde birincil bakımveren(ler)imizle yarattığımız duygusal bağ, özellikle romantik birliktelikler olmak

üzere gelecekteki tüm bağları etkilemektedir. Çocuklukta bağlanma, yaşam boyunca ilişkilerimizin kalitesini ve dolayısıyla insanların çocuk sahibi olup olmadıklarını etkileyebilir (Hazan ve Shaver, 1987). ABD'deki psikoloji lisans öğrencileriyle (155 erkek ve 224 kadın) yapılan bir araştırmada, yetişkinlerde yakın ilişkilere ilişkin kaçınmacı ve kaygılı/kararsız görüşlerin ebeveynlik ve ebeveyn-çocuk ilişkilerine ilişkin daha olumsuz görüşleri yordadığı ortaya çıkmıştır (Rholes vd., 1997). Carnelley ve diğerleri (1994) yaptıkları araştırmada kaçınma veya kaygı/kararsızlık düzeyi yüksek kişilerin romantik ve evlilik ilişkilerinin daha az yakın, güven verici, samimi ve daha az tatmin edici olduğunu bulmuşlardır. Barry ve diğerleri (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ilgi çeken bir diğer temel bulgunun da diğer değişkenler kontrol edildiğinde, çocuğu olmayan katılımcıların çocuğu olanlara göre daha fazla kaygılı bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür (Barry vd., 2019). Yapılan araştırmanın bulguları da bu doğrultudadır. Çocuk sahibi olan katılımcıların kaçınan bağlanma puan ortalamasının çocuk sahibi olmayan bireylerin kaçınan bağlanma puan ortalamasına kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bu çalışma dahil olmak üzere literatürdeki diğer çalışmalarda da kaçınmanın değil bağlanma kaygısının çocuksuzluğu öngörmesi ilginçtir. Bir bakıma, yakınlığa ulaşma konusunda çok az umutları olduğu göz önüne alındığında, kaçınan kişilerin ebeveyn olma olasılıklarının daha düşük olacağı tahmin edilebilir. (Crittenden ve Ainsworth, 1989). Buna karşılık, yüksek düzeyde kaygılı/kararsız kişilerin yakınlık ihtiyaçlarıyla meşgul olacakları tahmin edilebilir (Hazan ve Shaver, 1987). Cevap, kaygılı kişinin korkularının (terk edilme, reddedilme vb.), kaçınan insanlarda görülen genel bir yakınlık eksikliği duygusuna sahip olmaktan ziyade, onları ebeveyn olma koşullarını yaratan şeyleri yapmaktan alıkoyan duygusal ve davranışsal engeller yaratması olabilir. (Barry, 2019)

Bağlanma teorisine göre (Bowlby, 1969, 1982), bağlanma ve bakım verme davranış sistemleri insanların doğuştan sahip olduğu bir donanımdır, çünkü bakım verenlere duygusal olarak bağlanmak ve evrim sırasında yavrulara veya bağımlı bireylere bakım sağlamak, genetik başarıyı arttırabilecek önemli bir değişkendir. Bowlby (1969, 1982), bağlanma ve bakım verme davranış sistemlerinin tamamlayıcı doğasını açıklamanın ötesinde, bu iki sistemin potansiyel bir bakım verenin zihninde etkileşime girebileceğini öne sürmüştür. Bu görüşle tutarlı olarak, çeşitli çalışmalar

bakım verenin davranışsal sistemlerinin bağlanma güvensizliği tarafından etkilenebileceği, bastırılabilirliği veya geçersiz kılınabileceği bulunmuştur (Barry, 2019).

Mevcut tez çalışmasının bulguları arasında olan bekar ve ilişkisi olmayan bireylerin de bekar ve ilişkisi olan bireylerden daha fazla kaçınan olması yukarıda bahsedilen kaçınan bireylerin daha az yakın ilişkiler araması bulgusuyla desteklenebilir. Benzer şekilde mevcut tez çalışmasında aile veya akrabasıyla yaşayan bireylerin, romantik partneriyle yaşayan bireylerden daha kaçınan olduğu bulunmuştur. Yukarıda bahsedildiği üzere kaçınan insanların sevgiliyle birlikte yaşamaması romantik partnerlerine yatırım yapmaması üzerinden açıklanabilir.

Yakın partner şiddetinin dünya çapında hem yaygın hem de yıkıcı olduğu artık bilinmektedir (Garcia-Moreno vd., 2006). Ancak faillerin çocukları yakın partner şiddetinin bir taktiği olarak ne sıklıkla kullandıkları ve bu davranışın aynı zamanda depresyona, anksiyeteye veya travma sonrası stres bozukluğuna yol açıp açmadığı hakkında çok daha az şey bilinmektedir. Bu çalışmada çocuk sahibi olan bireylerin çocuk sahibi olmayan bireylere kıyasla yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalaması daha yüksek çıkmıştır. Bu olguyu inceleyen ilk çalışmalardan birinde Beeble ve diğerleri (2007), araştırmalarında yakın partner şiddeti mağduru ve okul çağında çocuğu olan 156 kişiyle görüşmeler yapmış ve neredeyse %90'ının, çocukların istismarcı partner tarafından bir kontrol taktiği olarak kullanıldığını bildirdiğini bulmuştur. Ayrıca, istismarcının çocukların biyolojik babası olduğu, mağdurların ilişkiyi bitirdiği veya bitirmek üzere olduğu ve mahkeme kararıyla failin çocukları görebildiği durumlarda bu olgunun daha sık görüldüğünü bulunmuştur.

Tahmin edildiği gibi katılımcıların çoğu (%88) istismarcılarının son altı ay içinde çocuklarını kontrol etmek, onlara zarar vermek veya izlemek için bir taktik olarak kullandığını bildirilmiştir. İstismarcılar katılımcıların çocuklarını hayatlarının içinde kalmak (%76), korkutmak (%72), takip etmek (%72), taciz etmek (%71) veya korkutmak (%69) için kullanıldığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde faillerin birçoğunun çocukları mağdur ebeveyne karşı kışkırtmaya çalıştığı (%62) ya da mağdurları ilişkiye devam etmeye ikna etmek için çocukları kullandığı bulunmuştur (%45) (Clements vd.,

2021). Bu yüzden çocuk sahibi olmak yakın partner şiddetine maruziyeti sürdürüp kaçmayı zorlaştırıyor olabilir.

Kronik hastalıkların psikolojik rahatsızlık riskini iki kat arttırdığı bulunmuştur (Mrazek, 1994). Bu süreçte katkıda bulunan faktörler ölüm tehdidi, hastalığın verdiği rahatsızlık, hastalığın fiziksel etkisi, tedavinin yan etkileri, damgalanma, beden imajı üzerindeki etki, gelişimsel sıkıntılar ve bağlanma sürecindeki zorluklar olarak gösterilebilir (Odegard, 2005). Aynı zamanda kronik çocukluk çağı hastalıklarında bağlanma sürecinde çocuğun kaygısı, ebeveynin kaygısı, hastalığın fiziksel etkileri ve tedavi programının müdahaleciliği gibi çeşitli zorluklar vardır. Sonuç olarak bu tür çocuklar çoğunlukla bağlanma sürecini tamamlayamamakta ve bireyselleşmenin son noktasına ulaşamamakta olduğu bulunmuştur (Odegard, 2005). O dönemde mevcut olan literatürden yola çıkılarak Meredith ve diğerleri (2008) şu sonuca varmıştır: Güvensiz bağlanan kişilerin; acılarını tehdit edici olarak değerlendirme olasılıkları daha yüksektir, acıyla baş edebileceklerine inanma olasılıkları daha düşüktür ve yararlı desteği elde etme ve sürdürme konusunda daha az beceriklidirler (Meredith vd., 2008). Ek olarak bu güvensiz bağlanan kişilerin terapötik ittifaklar geliştirmede daha az başarılı olacakları, etkili başa çıkma yöntemlerini daha az kullanabilecekleri, ağrıları için faydalı destek arama olasılıklarının daha düşük olacağı, depresyon ve anksiyete semptomları bildirme olasılıklarının çok daha yüksek olacağı ve ağrı deneyiminden kaynaklanan sıkıntıyı çok daha az yönetebilecekleri rapor edilmiştir (Davies vd., 2009). Bu yüzden kronik rahatsızlığı olanlar çocukluktan beri hem kendi hem ebeveyn anksiyetesinden dolayı güvenli bağlanmamış olabilir ve güvenli bağlanmamış biri de medikal profesyonellere ve tedavilere de güvenmeyip sağlığını sabote ederek kronik bir sağlık sorunu geliştirebilir.

Güvensiz bağlananların, genel popülasyona kıyasla kronik rahatsızlığa sahip olma ihtimallerinin neredeyse iki kat daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu tez çalışmasının bulgularıyla örtüşen bir biçimde, çeşitli bağlanma tarzları arasında kronik ağrının varlığı en güçlü şekilde kaygılı bağlanma ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Kayıtsız ve korkulu bağlanmanın ise kronik rahatsızlık ve ağrı ile daha az oranda ilişkili olduğu bulunmuştur. Kronik rahatsızlık ve ağrısı olan bireyler arasında güvensiz bağlanmanın daha fazla sayıda ağrı bölgesi ve daha yüksek ağrı seviyesine sahip rahatsızlıklarla ilişkili olduğu, ancak daha yüksek ağrı yoğunluğuyla ilişkili olmadığı

bulunmuştur (Davies vd., 2009). Çocukluk travması (fiziksel ve cinsel istismar gibi) ile fibromiyalji de dahil olmak üzere daha sonra tıbbi olarak açıklanamayan semptomların gelişimi arasındaki bağlantıları araştıran araştırma literatüründe, anormal bağlanmanın kronik rahatsızlık ve ağrı gelişimine katkıda bulunabileceği bir dizi olası mekanizma önerilmiştir (Spertus vd., 2003). Gözlemlenen ilişkileri açıklayabilen mekanizmalar arasında, stresliyen sürekli disosiyasyon olma eğilimi, duygular yerine fiziksel semptomlarla iletişim kurma eğilimi ve etkilenen bireylerin tehditleri algılama/tepki verme ve başkalarından destek almada yaşadığı zorluklar şeklindeki anormallikler yer almaktadır. (Ciechanowski, 2002)

Yapılan çalışmalarda hipotalamik-hipofiz-adrenal (HPA) eksen fonksiyonundaki anormalliklerin, bağlanma ile kronik rahatsızlık ve ağrı gelişimi arasındaki ilişkiye aracılık eden potansiyel biyolojik mekanizmaların olduğunu da gözler önüne serilmiştir. Özellikle, hayvan ve insan çalışmalarından elde edilen gözlemler, erken yaşam streslerinin ve anormal bağlanmanın, HPA eksen fonksiyonunun değişmesine yol açtığını göstermiştir (Mathew vd., 2013). Ayrıca, HPA eksenindeki düzensizliğin, psikolojik sıkıntının etkilerinden bağımsız olarak yeni kronik rahatsızlık ve ağrı ataklarının başlangıcını öngördüğünü bildirilmiştir (McBeth vd., 2007). Bu bulgular daha önceki çalışmalarda yapılan, bağlanma sorunlarına ilişkin farkındalığın kronik rahatsızlığı olan kişilerin semptomlarını yönetmelerine yardımcı olabileceği tahminlerini desteklemektedir (Meredith, 2008). Çok sayıda çalışmanın sonuçları, kronik hastalık deneyiminin yüksek düzeyde öfke deneyimiyle ilişkili olduğunu ileri sürmektedir (Sommer vd., 2019). Bu çalışmada da literatürle uyumlu biçimde kronik rahatsızlığa sahip katılımcıların, kronik rahatsızlığa sahip olmayanlara kıyasla sürekli öfke alt ölçeği puan ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kronik hastalığı olan kişilerin, hasta olmayan kontrol gruplarına göre daha fazla genel öfke yaşadıkları, daha sık öfke deneyimledikleri ve öfkelerini daha dışa dönük olarak ifade etme eğiliminde oldukları bildirilmiştir (Deshields vd., 1990). Kronik ağrısı olan hastalar sağlıklı bireylere göre daha sık ve daha yoğun öfke bildirmektedir. Öfke uyarılması ağrı, işlev ve tedavi sonuçlarıyla iki yönlü olarak ilişkilidir (Sommer vd., 2019). Bu yüzden daha öfkeli olan kişiler partnerini daha fazla yakın partner şiddetine maruz bırakıyor olabileceği göz önüne alınmalıdır.

Bu çalışmada kronik rahatsızlığı olan katılımcıların kronik rahatsızlığı olmayanlara kıyasla yakın partneri şiddete maruz bırakma puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna sebebiyet verebilecek birkaç olgu aşağıda açıklanmaktadır. Fiziksel sağlık koşulları, yakın partner şiddeti üzerinde doğrudan, zorlayıcı bir etki yaratabilir; çünkü birçok tıbbi durumun, bilişsel neoassosiasyonistik saldırganlık modeliyle de tutarlı olarak sık, akut ağrı ataklarıyla (örneğin, kronik ağrı, gastrointestinal rahatsızlık, hepatit, fiziksel yaralanma) ilişkili olduğu ve öfke ve saldırgan dürtüleri artırdığı bilinmektedir. (Berkowitz, 1990). Gerçekten de araştırmalar öfkenin doğrudan acıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. Örneğin geçtiğimiz yıllarda yapılan bir araştırmada, 105 çiftten günlük veriler toplanmış ve ağrının eş zamanlı olarak davranışsal öfke deneyimi ve ifadesi ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Burns vd., 2015). Ayrıca laboratuvar analog çalışmaları, öfke deneyiminin yakın partner şiddeti uygulamakla yakından ilişkili olduğunu göstermiştir (Eckhardt, 2007).

Ağrıya ek olarak, fiziksel sağlık koşullarının kronik günlük yaşam stresine de katkıda bulunduğu öne sürülmektedir. Bu da saldırgan davranış olasılığının artmasıyla bağlantılı olan bir faktör olarak göz önünde bulundurulabilir (Sprague vd., 2011). Geleneksel yakın partner şiddeti modelleri, stres ve saldırganlığın ilişkili olduğu ancak tam olarak anlaşılamayan mekanizmalar hakkında fikir verebilir. Transaksyonel model, tıbbi bir tanının ardından yaşanan stres deneyiminin, kişinin sağlık durumu üzerindeki algılanan kontrol derecesi ile ilişkili olduğunu belirtir (Lazarus, 1991), Bu bulgular ciddi bir medikal teşhisin ardından hastalığın ilerleyişini kontrol edemeyeceklerine inanan kişilerin çok daha fazla stres raporladığını bildirilen çalışmalarla ampirik olarak desteklenmiştir. (Edo vd., 2012).

Yakın partner şiddetinin feminist ve neofeminist kavramsallaştırması, partnere karşı şiddet içeren davranışın erkekler tarafından bir kadın partneri hakimiyet altına almak veya başka bir şekilde kontrol etmek için uygunsuz bir şekilde kullanıldığını ileri sürmektedir (Pence ve Paymar, 1993).

Bu nedenle, yakın partner şiddeti uygulayan bireylerin kendileri, tıbbi durumları ve çevreleri üzerinde genel kontrol kaybı algısından sonra kontrol duygusunu yeniden kazanmaya çalışan bireyler olma olasılığı çok daha yüksektir (Crane, 2015). Crane (2015) tarafından yapılan çalışmada, fiziksel sağlık sorunu olan bireylerin yakın partner

şiddeti uygulanma ihtimalinin sağlıklı katılımcılara göre 2,29 kat daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Beyin hasarı, kalp sorunları, kronik ağrı, karaciğer sorunları, gastrointestinal semptomlar, hepatit ve yakın zamanda meydana gelen yaralanmalar dahil olmak üzere yakın partner şiddeti için risk faktörleri olarak belirli koşulların olduğu ortaya çıkmıştır (Crane, 2015)

Mikulincer ve Shaver (2012) hem klinik hem de klinik olmayan örnekler üzerinde yapılan yüzlerce kesitsel, boylamsal ve ileriye dönük çalışmayı gözden geçirmişler ve bağlanma güvensizliğinin hafif sıkıntıdan şiddetli kişilik bozukluklarına kadar çok çeşitli zihinsel bozuklukları olan kişiler arasında yaygın olduğunu bulmuşlardır. Son çalışmalarda da tutarlı olarak uyumlu sonuçlar rapor edilmiştir. Örneğin, güvensiz bağlanma türlerinin (hem kaygılı hem de kaçınmacı türlerde) depresyon, klinik olarak anlamlı kaygı, obsesif kompulsif bozukluk, travma sonrası stres bozukluğu, intihar eğilimleri ve yeme bozuklukları ile ilişkili olduğu saptanmıştır (Illing vd., 2010). Güvensiz bağlanmanın birçok kişilik bozukluğunun da önemli bir özelliği olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte, bağlanma güvensizliğinin spesifik türü bozukluklar arasında farklılık göstermektedir. Kaygılı bağlanma bağımlı, histriyonik ve sınırda bozukluklarla ilişkilidir; kaçınmacı bağlanma ise şizoid ve kaçınma bozukluklarıyla ilişkili olduğu bilinmektedir (Meyer, 2005; Livesly, 1991).

Crawford ve diğerleri bağlanma kaygısının, Livesley'nin kişilik bozukluklarının "duygusal düzensizlik" bileşeni olarak adlandırdığı, kimlik karmaşası, kaygı, duygusal kararsızlık, bilişsel çarpıtmalar, itaatkârlık, muhaliflik, kendine zarar verme, narsisizm ve şüpheciliği içeren şeyle ilişkili olduğunu bulmuşlardır (Crawford, 2007). Tüm bu bilgiler ışığında mevcut çalışmanın bulguları desteklenmektedir (Mikulincer, 2012). Bu çalışmada psikolojik tanı ve yakın partner şiddetine maruz bırakma değişkenleri incelendiğinde, Psikolojik tanısı olan katılımcıların olmayanlara kıyasla yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Önemli bir başkasına fiziksel zarar verme modelini tanımlayan fiziksel yakın partner şiddetinin ortaya çıkışına çok çeşitli mevcut faktörler atfedilmiştir (Saltzman, 2002). Şiddetli dönemsel alkol kullanımı, önceki şiddet içeren davranışlar ve öfke eğilimi, yakın partner şiddeti için en güçlü bireysel risk faktörleri arasındadır (Stith vd., 2004). Bipolar bozukluklar (Swann vd., 2003), travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) (van der Kolk, 2002), dikkat eksikliği-hiperaktivite bozukluğu (DEHB) (Barkley, 2002) ve madde

kullanım bozuklukları (Giancola, 2000) Dürtü kontrolünde akut eksiklikler ve yürütücü işlevlerde bozulma gibi şiddet içeren davranışsal tepki riskini artırabilecek ortak özellikleri paylaşmaktadırlar. Bipolar bozukluklar ve TSSB aynı zamanda yakın partner şiddeti uygulamanın önemli bir belirleyicisi olan duygulanım düzensizliği ile de ilişkilidir (Cloitre vd., 2005; McNulty ve Hellmuth, 2008).

Yapılan bir araştırmada, daha önce bipolar bozukluk, TSSB, DEHB tanısı alan katılımcıları ve yalnızca madde bağımlılığı tanısı alan üç eşleşen karşılaştırma grubunu kullanarak, yakın partner şiddeti ile psikopatoloji arasındaki ilişkiyi incelemek üzere değerlendirme için sevk edilen ceza sanıklarının bir alt kümesinden toplanan veriler kullanılmıştır. Tüm bunların incelenmesiyle, bipolar ve TSSB tanısı alan suçluların yakın partnerlerini şiddete maruz bırakma olasılığının, ilgili madde bağımlıları ve DEHB tanısı alan katılımcılara göre önemli ölçüde daha yüksek olduğunu doğrulanmıştır. Mevcut örnekleimde bipolar bozukluk ve TSSB'nin yakın partneri şiddete maruz bırakma için istatistiksel olarak eşdeğer risk faktörleri olduğu bulunmuştur. (Crane, 2013). Mevcut sonuçlar, bipolar ve travma sonrası stres bozuklukları geçmişinin yakın partneri şiddete maruz bırakmakla ilişkili olduğu hipotezini de desteklemektedir. Bu çalışmada psikolojik tanıya sahip olan katılımcıların herhangi bir psikolojik tanıya sahip olmayanlara kıyasla sürekli öfke, öfke içte, öfke dışı alt ölçeklerinin tümünde puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Genel olarak depresyon ve kaygının, yüksek düzeyde sürekli öfke deneyimiyle ilişkili olduğu kabul edilmektedir (Deffenbacher vd., 1996; Beckham vd., 1989). Örneğin, bir meta-analitik inceleme, sürekli öfke ve içe dönük öfkenin daha yüksek tansiyon, daha şiddetli kardiyovasküler hastalıklar ve kardiyovasküler mortalite yüzdesinde artış ile ilişkili olduğunu göstermiştir. (Stewart vd., 2008). Ayrıca sürekli öfke ve dışı dönük öfkenin, aşırı düzeyde narsisizm, uyuşturucu bağımlılığı, aşırı yeme ve dürtüsellik ile ilişki olduğu bulunmuştur. (Papps ve O'Carroll, 1998), (De Moja ve Spielberger, 1997), (Penas-Lledo vd., 2004). Depresyon ile içe dönük öfke (Brody vd., 1999; Deffenbacher vd., 1996) ve kaygı ile dışı dönük öfke arasında güçlü ilişkiler olduğu rapor edilmiştir (Feeny vd., 2000). Mevcut tez çalışmasının bulguları da genel literatürle örtüşmektedir. Bu çalışmada herhangi bir işte çalışan katılımcıların herhangi bir işte çalışmayanlara kıyasla yakın partnerini şiddete maruz bırakma puan ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Ekonomik istismar, yakın partner şiddetinin spesifik bir biçimidir ve mağdurun kaynakları edinme, kullanma ve sürdürme yeteneğini kontrol eden davranışları içerir. Bu taktikler, kişinin ekonomik olarak partnerine bağımlı hale gelmesine neden olabilmekte ve ilişkiden ayrılma ve bağımsız olma yeteneğini sınırlayabilmektedir (Johnson vd., 2022). Ekonomik istikrar, yakın partnerden şiddet gören mağdurların fiziksel ve zihinsel sağlığını ve güvenliğini önemli ölçüde etkileyen sağlığın sosyal bir belirleyicisi olduğundan, ekonomik istismara dikkat edilmesi kritik öneme sahiptir. Ekonomik istismarın yaşam kalitesi, finansal güvenlik ve bağımsızlık üzerinde uzun vadeli yıkıcı etkileri olabilmektedir. Örneğin, yakın partnerden şiddet uygulayan pek çok fail, partnerlerinin mali kredi durumunu mahvetmek için tüketici kredisi sektörünü kullanmaktadır. Bu sadece maddi sıkıntıya yol açmakla kalmayıp aynı zamanda mağdurların hazır olduklarında ilişkilerini bırakmalarını da zorlaştırmaktadır. (Johnson vd., 2022). Bu sebeple yakın partner şiddetine maruz bırakan kişilerin aynı zamanda ekonomik kaynaklara sahip olan kişiler olması bu şekilde açıklanabilir.

Pek çok çalışmanın sonuçları, bağlanma güvenliğinin üniversite öğrencilerinin akademik, psikolojik ve etik başarılarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir (Kurland ve Siegel, 2013). Bu çalışmada da eğitim düzeyi azaldıkça bağlanma kaygısı ve kaçınmacı bağlanma oranlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürdeki araştırmalarda, daha kaygılı öğrencilerin üniversitede akademik olarak daha kötü performans gösterdikleri ve kopya çekmeye meyilli oldukları bulunmuştur. Ayrıca akademik kontrol odağı ve özsaygı ölçümlerinde akranlarına göre daha düşük puanlar almışlardır. Güvenli bağlanan öğrencilerinse depresyon ve kaygı düzeylerinin akranlarına göre daha düşük olduğu bildirilmiştir. Bu çalışmaları takip eden ikinci bir çalışmada ise, makaleleri çalıntı olan üniversite öğrencilerinin yüksek düzeyde bağlanma kaygısı bildirdikleri saptanmıştır (Kurland ve Siegel, 2013).

Bir başka uzun süreli çalışmada ise bağlanma güvenliğinin üniversitedeki ilk dört yıl boyunca öğrencinin akademik başarısı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Güvenli bağlanan öğrencilerin, güvensiz bağlanan öğrencilerden daha yüksek not ortalamasına sahip olduğu ve daha yüksek oranda mezun oldukları bulunmuştur (Kurland ve Siegel, 2020). Bu durum bağlanma kaygısı ve kaçınmacı bağlanmanın lise ve altında en fazla, önlisans ve lisansın orta yüksek lisans doktorada en az olmasını açıklayabilir. Bu çalışmada sürekli öfke, öfke dışı ve öfke kontrol alt ölçeklerinin katılımcıların eğitim

durumuna göre (lise ve altı, önlisans/lisans, yüksek lisans/ doktora) farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Sürekli öfke ve öfke dışı puanları eğitim seviyesi düştükçe artarken, Öfke kontrol puanının eğitim seviyesi yükseldikçe arttığı bulunmuştur. Yapılan araştırmalarda da üniversitede genel not ortalaması düşük olan öğrencilerin, genel not ortalaması yüksek olan öğrencilere göre daha fazla öfke sorunlarına sahip olduğu görülmektedir. Birkaç bireysel öğrenci üzerinde yapılan takip analizi, not ortalaması daha düşük olan öğrencilerin öfkelerini yönetmede zorluk yaşadıklarını ve öfke enerjilerini bir kendine zarar verici davranış biçimi olarak kullanma eğiliminde olduklarını göstermektedir (Roswiyani, 2011). Araştırmaların sonuçları, daha az öfke tepkisi veren öğrencilerin dönem ilerledikçe genel not ortalamasının daha fazla arttığını, daha fazla öfke tepkisi veren öğrencilerin ise genel not ortalamasının daha fazla düşme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Genel not ortalamasının düşme eğiliminde olan bireylerin aynı zamanda öfkelerini baskı kurma, öfkeyi dışı vurma ve derin düşüncelere dalma şeklinde ifade etme eğiliminde oldukları bulunmuştur. (Roswiyani, 2011).

Benzer şekilde yakın partner şiddeti ve eğitim düzeyi arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, yapılan bir araştırmada yakın partnere şiddet uygulayan faillerin yarıdan fazlası altıncı sınıf veya daha azını tamamlamış ve düşük sosyo-ekonomik sınıftan gelmekte olduğu bulunmuştur. (Cunha ve Gonçalves, 2017). Tüm bu literatür göz önünde bulundurulduğunda, bu tez çalışmasının bulguları olan eğitim düzeyi düştükçe yakın partner şiddetine maruz bırakmanın da artması, eğitim durumu düştükçe sürekli öfke ve öfke dışının artışı ve de eğitim durumu arttıkça öfke kontrolünün de artışı açıklanabilir. Bu çalışmada katılımcıların yakın partneri şiddete maruz bırakma puanlarının yerleşim yerine göre (köy/kasaba, ilçe/il, büyükşehir) farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Yakın partneri şiddete maruz bırakma puanının köy/kasaba için en yüksek, il ve büyükşehir için en düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Küçük kırsal ve izole bölgelerdeki kadınlar, yakın partner şiddetinin en yüksek yaygınlığını (sırasıyla %22,5 ve %17,9) bildirirken, kentlerdeki kadınlarda bu oran %15,5 olduğu bulunmuştur.

Kırsal kesimdeki kadınların, kentsel emsallerine göre önemli ölçüde daha yüksek şiddette fiziksel istismara uğradığı bildirilmiştir. Ayrıca büyük kırsal kasabalardaki kadınların diğer bölgelerde yaşayan kadınlara oranla (%32,9) daha yüksek işsizlik yüzdesine sahip olduğu bildirilmiştir. Fiziksel yakın partner şiddeti bildiren kadınlarda kırsal alanda ikamet etmenin artmasıyla birlikte yakın partner

şiddetinin yoğunluk ve sıklığının da arttığı bulunmuştur. Özellikle izole kırsal bölgelerde yaşayan katılımcıların, kentsel emsallerine göre daha yüksek sıklıkta ve çok daha yüksek şiddette istismar bildirdikleri de bulgular arasındadır. Örneğin, izole edilmiş kırsal kesimdeki kadınların %61,5'i, geçen yıl dört veya daha fazla fiziksel şiddet olayı bildirmişken, kentlerdeki kadınlarda bu oranın %39,3 olduğu görülmektedir. İzole edilmiş kırsal kesimdeki kadınların %30'undan fazlası, kentsel kadınların %10'una kıyasla şiddetli ila çok şiddetli fiziksel şiddet bildirdiği bulunmuştur (Peek-Asa vd., 2011). Köy, kasaba ve büyükşehirin eşdeğeri olarak kırsal ve kentsel kavramlarını ele alırsak, yerleşim yerine göre yakın partner şiddeti bulguları bu şekilde açıklanabilir.

Bu çalışmada katılımcıların sürekli öfke, öfke içe, öfke dışı ve öfke kontrol olmak üzere tüm öfke alt boyut puanlarının yerleşim yerlerine (köy/kasaba, ilçe/il, büyükşehir) göre farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Sürekli öfke ve öfke dışı puanları en yüksek köy/kasaba, daha sonra il/ilçe ve en düşük büyükşehirde bulunurken, öfke içte ve öfke kontrol puanlarının en yüksek büyükşehir, daha sonra il/ilçe ve köy/kasaba için en düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Hem mevcut tez çalışmasındaki hem de literatürdeki yerleşim yeri ve yakın partner şiddeti bulguları göz önüne alındığında, yerleşim yeri ve öfke arasındaki ilişkinin de benzerlik göstereceği öngörülebilir.

Ancak yapılan bazı çalışmalarda bulgular kentteki bireylerin kırsal kesimdeki bireylere göre daha fazla öfke gösterdikleri yönündedir. Şehir içi yaşamın, şiddet, fiziksel saldırganlık, kötü barınma, güvenliği etkileyebilecek uyuşturucu kullanımı ve bu faktörlere günlük olarak maruz kalan insanların psikolojik sağlık durumları gibi çok sayıda faktörle karakterize edilebileceği için kent yaşamındaki bireylerin kırsal alandaki bireylere kıyasla daha öfkeli olabilecekleri öne sürülmüştür. (Dey vd., 2014). Ancak Türkiye’de bu bahsedilen çoğu faktörün (uyuşturucu, terörün getirdiği şiddet ve saldırganlık, güvenlik ve barınma sorunları) kırsal alanda daha çok görülmektedir, o sebeple Türkiye verilerinin yabancı popülasyon verilerinden farklı olması anlaşılabilir. Ve bu şekilde mevcut tez çalışmasının bulguları desteklenebilir (Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2021).

Bu çalışmada evli katılımcıların bağlanma kaygısı puan ortalamasının diğer katılımcılara kıyasla en yüksek olduğu bulunmuştur. Bağlanma kaygısının evlilerde en

yüksek bulunmasına karşın, yukarıdaki bölümde de bahsedildiği üzere, yapılan çalışmalarda kaygılı bağlananların evlilik, ilişki ve çocuk sahibi olma konusunda daha az başarılı olduğu bulunmuştur (Barry, 2013). Teknik olarak bulgular tam tersini gösterseydi mevcut çalışmanın bulguları literatürle örtüşür nitelikte olacaktı, ancak bu bulgular evliliğin yarattığı sosyal ve ekonomik yükleri göz önüne alarak daha detaylı incelemeye değer bir konu olarak görülmesi gerektiğine işaret edebilir. Yukarıdaki bölümlerde de bahsedildiği üzere literatürde bağlanma kaygısı yerine kaçınan bağlanmanın aile kurma üzerinde negatif bir etkisi olduğu kabul edilmektedir (Barry ve Lawrence, 2013). Bu sebeple mevcut tez çalışmasının evli bireylerde bağlanma kaygısının yüksek olduğu bulgusu ilk bakışta literatürle uyuşmayan bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Ancak yine yukarıdaki bölümlerde de bahsedildiği üzere, aile kurmanın ekonomik ve toplumsal sorunlarını ele aldığımızda çok daha fazla kaygı ve öfke duygusuna yol açtığı görülebilmektedir (Ross, 1996).

Yapılan çalışmalarda stresli olaylara maruz kalmanın güvenlik duygusunu azaltabileceğine dair kanıtlar vardır ve çalışmalar ilişkilerle ilgili stresli yaşam olaylarının bağlanma güvenliğindeki değişimin yordayıcısı olduğunu öne sürmektedir (Kirkpatrick ve Hazan, 1994; Ruvolo vd., 2001). Evli olan bireylerin evlendikten sonra potansiyel olarak yaşayabilecekleri stresin bağlanma kaygısı üzerindeki olası etkisi ve bu araştırmanın bulguları göz önüne alındığında bu açıdan bulgular evliliğin getirdiği sorumluluk, ekonomik zorluklar ve ilişkisel zorlukların kişinin bağlanma kaygısı ile ne düzeyde etkileşime geçip geçmediğini araştırmak için önemli bir indikatör olarak görülebilir.

Bu çalışmada bekar ve ilişkisi olmayan bireylerin en düşük öfke dışı puan ortalamasına sahip oldukları bulunmuştur. Bu bulgu da bireylerin kaçınan bağlanma türleriyle açıklanabilir. Örneğin bazı araştırmalar kaçınan bireylerin öfkeyi bastırdığını ortaya çıkarmıştır. Kaçınan bağlanma türüne sahip bireylerin öfkeyi içeri atıyor oldukları göz önünde bulundurulduğunda öfke dışı puan ortalamalarının düşük olması tahmin edilebilmektedir. Yakın partneri şiddete maruz bırakma puan ortalamasının da bekar ve ilişkisi olmayan bireylerde en düşük olarak bulunması, Yapılan çeşitli araştırmalarda (Barry, 2019) bahsedildiği üzere zaten bekar ve ilişkisi olmayan bireylerin genel popülasyona kıyasla çok daha fazla kaçınan oldukları ve romantik partnerlerle daha az ilgili oldukları bulgularıyla desteklendiği için yakın partneri şiddete

maruz bırakma ortalamalarının bu doğrultuda düşük olması literatürle örtüşmektedir.(Lafontaine ve Lussier, 2005; Mikulincer, 1998; Zimmermann vd., 2001)

Bu çalışmada boşanmış ve dulların da partnerlerini bekar ve ilişkisi olanlara kıyasla daha fazla şiddete maruz bırakmakta olduğu bulunmuştur. Bu da boşanma sürecinde mal paylaşımı çocukların velayeti gibi konularda çıkan anlaşmazlıklar veya zaten boşanma sürecine devamlı bir şiddetin sebep olmuş olabileceğiyle açıklanabilir. Yakın partner şiddeti, birçok kadının evliliklerini sonlandırma kararlarında önemli bir faktördür (Kurz, 1996). Ancak ayrılığın da her zaman şiddeti durdurmadığı bilinmektedir. İstismarcı eski partnerleriyle bir çocuk paylaşan kadınların, bu partnerlerle sürekli temasta olmaları gerektiği üzere ayrılık sonrası şiddete karşı özellikle savunmasızdır ve devam eden temas, daha fazla şiddet için fırsatlar sunabilmektedir. Bu nedenle, pek çok ülkede mahkemeler tarafından kuvvetle teşvik edilen ortak velayet ve ortak ebeveynlik, yakın partner şiddetine uğrayan kadınlar için çoğu zaman gerçekçi veya güvenli değildir ve çocuklar ve kadınlar için zararlı olabilmektedir (Hardesty, 2002). Tüm bu literatür de mevcut tez bulgularıyla bu bağlamda uyumaktadır.

Birçok çalışma, ailelerin yoksulluk içinde büyüdüklerinde, ebeveyn-çocuk ilişkilerinde güvensiz bağlanmayı ve daha sert ebeveynlik koşullarını teşvik edecek çoklu stres etkenleriyle karşı karşıya kalma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ileri sürmektedir. Ebeveynler çocuklarla güvenli ilişkiler kuramadıklarında, bu durum ailelerin kuşaklar arası yoksulluk döngüsünü kırmak için ihtiyaç duydukları sosyal ve duygusal desteği kazanmalarını engelleyen sistemik bir etkiye sahip olabilir. (Conger, 2006). Bu çalışmada da gelir düzeyinin (Yüksek, orta, düşük) bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma ve sürekli öfke, öfke dışı ve öfke kontrol değişkenlerine göre farklılaştığı bulunmuştur. Bağlanma kaygısı ve kaçınmayı bağlanma alt ölçekleri puan ortalamasının en yüksek düşük gelir düzeyi, daha sonra orta gelir düzey ve en yüksek düşük gelir düzeyine sahip katılımcılarda olduğu saptanmıştır. Yoksulluğa maruz kalma, çocuklukta olumsuz sosyo-duygusal sonuçların görülme olasılığının artmasıyla ilişkilidir (Slopen vd., 2011), ve kronik olarak yoksulluk içinde yaşayan çocuklarda daha olumsuz etkiler gözlemlenir (Dearing vd., 2006).

Yoksulluğun aynı zamanda duyguları üreten ve başkalarının sosyal ipuçlarına yanıt vermemize yardımcı olan amigdalayı da etkilediği de bilinmektedir. Prefrontal korteksin kontrolü tehlikeye girdiğinde, amigdala sıklıkla "rasyonel beyin"i geçersiz kılmakta ve duygusal kontrol kaybına ve uygunsuz davranışlara neden olmaktadır. Amigdalanın sosyal durumları doğru bir şekilde değerlendirme yeteneği, sürekli düşük dereceli stres nedeniyle zayıflayabilir ve azalan korteks kontrolü ile aşırı duyarlı amigdalanın birleşimi, kişinin göstereceği agresif tepkileri artırabilmektedir (Marsh ve Ambady, 2007). Yoksulluk üzerine yapılmış bu çalışmalar göz önüne alındığında mevcut tez çalışmasındaki gelir düzeyi, öfke ve bağlanma kaygısı bulguları açıklanabilir. Aile / akrabayla yaşayanlar, romantik partneriyle yaşayanlardan daha kaçınan olduğu tahmin edilebilir. Yukarıda bahsedildiği üzere kaçınan insanların sevgiliyle birlikte yaşamaması romantik partnerlerine yatırım yapmaması üzerinden açıklanabilir (Barry, 2019).

5.2. İKİNCİ HİPOTEZE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI

Bu çalışmada Bağlanma kaygısı ile sürekli öfke, öfke içte ve öfke dışa değişkenleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Tahmin edildiği üzere bulgular literatürle eşleşmektedir. Maalouf ve diğerleri (2022) tarafından yapılan bir araştırmada, Tahmin edildiği gibi, sonuçlar bireyler arasında öfke ifadesinde (düşmanlık, öfke, fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık) bağlanma ile ilgili farklılıklar olduğunu ve güvensiz bireylerin öfkeye karşı oldukça tepkisel oldukları bulunmuştur. Genel olarak, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin, güvensiz bağlanma stiline sahip olanlara göre öfke ifadesinde daha düşük puanlar aldıkları saptanmıştır. (Maalouf vd., 2022).

Yapılan diğer çalışmalarda ise güvensiz bağlanma ile genel saldırganlık düzeyleri arasında bir ilişki tespit edilmiştir (Mikulincer ve Shaver, 2003) Bağlanma kaygısı ile öfke içte – dışta değişkenleri arasında da benzer ilişkiler bulunmuştur (Critchfield vd., 2007). Bu nedenle, çoğu kanıt, bağlanma kaygısı boyutunun veya yüksek düzeyde bağlanma kaygısı ile karakterize edilen güvensiz bağlanma gruplarının, güvenli bağlanmış bireylere kıyasla daha yüksek düzeyde sürekli öfke ile özellikle ilişkili olduğunu göstermektedir (Troisi, 2004). Bağlanma stillerinin bireyde öfkenin

dışsal ifadesini etkileyebileceği düşüncesi, insanlarda ergenlik döneminde öfke sorunları ve davranış sorunlarının ortaya çıkıp yetişkinliğe doğru ilerlemesine neden olabilecek bir neden ortaya koymaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2003). Bu çalışmada hem bağlanma kaygısı hem de kaçınmacı bağlanma değişkenlerinin yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkeni ile arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Pistole tarafından yapılan bir çalışmada (Pistole, 1994), hayal kırıklığına uğramış bağlanma ihtiyaçlarının, farklı bağlanma stillerine sahip partnerler için süregelen bir ilişkisel sorun olabileceği öne sürülmüştür. Örneğin, eğer partnerlerden biri çok fazla bağlanma kaygısına sahipse ve diğer partner çok fazla bağlanma kaçınmasına sahipse, kaygılı bağlanan partnerin algılanan ilişkisel tehditlere tepki verme şekli, istemeden kaçınmacı bağlanan partnerin bağlanma sistemini tetikleyebilir ve benzer şekilde kaygılı partnerin kaçınan partneri tetiklemesi gibi tam tersi de gerçekleşebilir ve bu ilişkisel çatışmanın tırmanmasına sebep olabilir (Pollard ve Cantos, 2021). Araştırmalarda, güvensiz bağlanma ile yakın partner şiddeti arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Spencer vd., 2020). Her iki partnerden alınan bağlanma ve yakın partner şiddeti verilerini içeren az sayıdaki çalışmanın çoğu, kaygılı bir partnere bağlanma modelinin (özellikle erkeklerde bağlanmadan kaçınma ve kadınlarda bağlanma kaygısı) erkekler ve kadınlar için yakın partner şiddetinin habercisi olabileceği sonucunu ortaya çıkarmıştır (Sandberg ve Refrea, 2022). Örneğin, Bond ve Bond (2004) kadınlarda kaygılı bağlanma ile erkeklerde kayıtsız (yani yüksek kaçınma ve düşük kaygı) bağlanma kombinasyonunun, genel yakın partner şiddeti mağduriyetinin yaygınlığını öngördüğünü bulmuşlardır. Benzer şekilde 70 çiftten oluşan bir örnekleme Dumas ve diğerleri (2008), erkeklerde yüksek bağlanma kaçınması ile kadınlarda yüksek bağlanma kaygısı arasında, erkeklerin ve kadınların uyguladığı yakın partner şiddetini yordamak için etkileşimler bulmuşlardır. (Pollard ve Cantos, 2021). Bu sonuçlar mevcut tez araştırmasındaki kaçınmacı bağlanma ve bağlanma kaygısının yakın partner şiddeti ile pozitif yönlü anlamlı şekilde ilişkili olduğu bulgusunu açıklayabilmektedir.

Bu çalışmada öfke kontrol ve hem bağlanma kaygısı hem de kaçınmacı bağlanma değişkenleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Şiddet içeren ve saldırgan davranışlar üzerine yapılan mevcut çalışmalar, saldırganlığın

yalnızca öfkeyi bastıramama veya kontrol edememeyle değil, aynı zamanda öfkenin kronik aşırı kontrolü ve bastırılmasıyla da ilişkili olduğunu göstermektedir (Davey vd., 2005). Bu nedenle hem kontrolsüz hem de bastırılmış öfke sonucunda agresif sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Öfke kontrolü, öfkenin hem içe hem de dışta ifadesini sağlıklı ve uyumlu bir şekilde, örneğin kendini sakinleştirme veya dikkati dağıtma yoluyla başarılı bir şekilde düzenlenmesi açısından öfke bastırmadan niteliksel olarak farklıdır. Bastırma kontrolden farklı olarak genellikle duygusal deneyimi göz ardı etme veya inkâr etme ile karakterize edilmektedir ve buna sıklıkla artan fizyolojik uyarılma eşlik eder (Szasz vd., 2011). Bağlanma teorisi, bağlanma kaygısı ve kaçınmacı bağlanma boyutlarının duygu düzenlemedeki farklılıkları öngörebileceğini (Schore ve Schore, 2008) ve dolayısıyla bunun öfke düzenleme süreçlerini anlamaya ilişkin yararlı bir temel sağladığı öne sürülmektedir. Özetlemek gerekirse bağlanma kaygısı, öfkenin kontrolsüz bir şekilde ifade edilmesi (düzenlenmemiş öfke), öfkenin bastırılması ve öfkeyi kontrol etmek için uyarlanabilir stratejilerin az kullanılması (öfke kontrolü) ile ilişkilendirilmiştir (Brodie vd., 2018). Kaçınan bağlanma ise öfkeyi bastırmayla, ancak öfke kontrolünün düşük olmasıyla ilişkili bulunmuştur. Ayrıca hem bağlanma kaygısının hem de kaçınmacı bağlanmanın öfkeyi bastırma yoluyla dolaylı olarak düşmanlıkla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Tüm bu bulgular tahmin edildiği üzere mevcut tez çalışmasının kaçınmacı bağlanma ve bağlanma kaygısı değişkenleri ve öfke kontrolü arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulgusunu destekler niteliktedir. Bu çalışmada bir başka bulgu olarak bağlanma kaygısı ile yaş değişkeni arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Oldukça ilgi çekici olan bu bulgu aşağıdaki şekilde açıklanabilmektedir.

Roberts ve diğerleri (2005), sosyal ilişki ve kurumlara yatırım yapmanın, zaman içinde kişilik değişimini kolaylaştıran mekanizmalar olduğunu ileri sürmektedir. Genellikle sosyal roller (örneğin, ortaklık, ebeveynlik) olarak kavramsallaştırılan bu kurumlar normatiftir, sıklıkla belirli yaşam aşamalarında ortaya çıkmaktadırlar ve buna sosyal olgunluk beklentisi eşlik etmektedir (Roberts vd., 2005). Yaşam süresi boyunca insanlar farklı türdeki ilişkilere yatırım yapar ve partnerleriyle olan bu etkileşimler muhtemelen insanların genel olarak yakın ilişkilere yaklaşımını değiştirir. Belirli bir yaşam evresi veya yaşta çeşitli ilişki dönüm noktaları da meydana gelir ve bağlanma yönelimlerinin yaşam süresi boyunca nasıl değiştiğini inceleyerek araştırmacılar,

bireylerin farklı yaşam evrelerinde ilişkilere nasıl yaklaşma eğiliminde olduklarını daha iyi anlayabilirler. Yakın ilişkilere yatırımın psikolojik özellikleri değiştirebileceği fikrinden yola çıkarak, bağlanma kaygısının zaman içinde nasıl değişebileceğine dair spesifik tahminler yapılabilir. Örneğin yakın ilişkilere yatırım yapmak kaygıyı azaltma potansiyeline sahiptir.

Yakın ilişkiler duygu düzenlemeyi kolaylaştırabilir ve duygu artışını gerektirebilir; bu da olumsuz duygusallığın ve dolayısıyla bağlanma kaygısının azalmasına yol açabilir (Gross ve diğerleri, 1997). Gerçekten de yaşlı yetişkinlerin genç yetişkinlere kıyasla bağlanma kaygısının daha düşük olacağı hipotezini destekleyen birçok çalışma mevcuttur (Diehl vd., 1998). Bağlanma yönelimindeki yaş farklılıklarını inceleyen ilk kesitsel çalışmada, orta yaşlı ve yaşlı yetişkinlerin de dahil olduğu 86.555 katılımcıdan oluşan bir örnekleme bağlanma yönelimindeki yaş farklılıkları ilişki durumu ve cinsiyetin bir fonksiyonu olarak incelenmiştir. Bulgular, bağlanma kaygısının genç yetişkinler arasında en yüksek, orta yaşlı ve yaşlı yetişkinler arasında ise en düşük olduğunu ortaya çıkarmıştır; bu da duygu düzenlemenin gerçekten de yaşam boyu artabileceğini öne sürmektedir (Chopik vd., 2013). Bu yaş farklılıkları, 81 farklı ülkeden 90.000'den fazla katılımcıdan oluşan bağımsız bir örnekleme tekrarlanmış ve sonuçlar tutarlı bulunmuştur (Chopik ve Edelstein, 2014). Tüm bu bulgularla da mevcut tez çalışmasının bulgularıyla örtüşmektedir ve bağlanma kaygısı ile yaş değişkenleri arasındaki negatif anlamlı ilişkiye bir açıklama getirebilir.

5.3. ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ HİPOTEZE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞILMASI

Bu çalışmada aracılık etkilerine bakıldığında bağlanma kaygısı ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenleri arasındaki ilişkide öfke içte ve öfke dışa değişkenlerinin anlamlı ve kısmi aracılık etkilerinin olduğu bulunmuştur. Ancak öfke kontrol ve sürekli öfke değişkenlerinin bağlanma kaygısı ile yakın partneri şiddete maruz bırakma arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde kaçınmacı bağlanma değişkeni ele alındığında, kaçınmacı bağlanma ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenleri arasındaki ilişkide öfke içte ve öfke dışa değişkenlerinin anlamlı ve kısmi aracılık etkilerine sahip olduğu bulunurken sürekli

öfke ve öfke kontrol değişkenlerinin kaçınmacı bağlanma ile yakın partner şiddeti arasında bir aracı rolü bulunmadığı saptanmıştır. Literatüre baktığımızda birçok çalışmanın öfke düzenlemesinin yakın partner şiddetinin temel bir yönü olduğu ve bağlanma stillerinin bireylerin duygularını yönetme şeklini güçlü bir şekilde etkilediği hakkında hemfikirlerdir. Bu çalışmanın bulguları, bağlanma ile yakın partner şiddeti arasındaki ilişkide öfke deneyimi ve ifadesinin aracı bir rolü olduğu yönündeki hipotezleri desteklemektedir. Yakın ilişkilerdeki şiddetin karmaşık bir olgu olduğu ele alındığında, bu çalışmanın bağlanma stilleri ile yakın partner şiddeti arasında bağlantı kuran süreçlerin açıklığa kavuşturulmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın bulguları genel olarak mevcut literatürle uyumludur (Messina vd., 2023; Dutton, 2012; Brodie, 2018; Hardesty vd., 2016). Kaygılı ve kaçınan bireylerin öfkesinin, daha fazla terk edilmeyi (Bowlby, 1973) veya partnerle aşırı yakınlaşmayı (Mayseless, 1991) engelleyerek içsel olarak mecburi bir rol oynuyor olabileceği düşünülmektedir. Öfke aynı zamanda egoyu koruyucu bir amaca da hizmet ediyor olabilir (Berman ve Sperling, 1994), çünkü öfke deneyimi ve ifadesi güvensiz erkek ve kadınların güvensiz bağlanma deneyimlerini hafifletmesine yardımcı olabilmektedir. Lafontaine ve Lussier (2005) tarafından yapılan öfkenin romantik ilişkiler ve bağlanma arasında bir aracı olarak kavramsallaştırıldığı çalışmada, erkeklerin yakınlıktan kaçınmasının çiftlerde işlevsiz bir öfke deneyimine yol açtığı ve bunun da yakın partnere psikolojik şiddet uygulanmasıyla sonuçlanmakta olduğu bulunmuştur. Daha spesifik olarak, partnerin çok yakın olma isteğinden rahatsız olmak, romantik partnere bağımlı olmaktan rahatsızlık duymak gibi etkenlerin kadın partnere karşı kızgınlık ve öfkeye yol açtığı bulunmuştur. Ayrıca kadının dahil olduğu durumların büyük bir yüzdesini sinir bozucu veya can sıkıcı olarak algılama eğiliminde oldukları da bulunmuştur, bunun da erkeklerin psikolojik şiddet kullanmasını etkileyeceği sonucuna varılmıştır.

Yapılan bir diğer araştırmada, kaygılı bireyleri diğer bireylerden ayıran düşünce ve duygu kümesinin, kadınların ilişkilerinde daha fazla hayal kırıklığı bildirmesi ve partnerine karşı öfkesini dışa dönük saldırgan bir biçimde ifade etmesi (öfke-dışarı) ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır (Lafontaine ve Lussier, 2005). Bu da onların yakın partnerlerine şiddet uygulamalarına yol açabileceğine işaret etmektedir. Eşlerin duygusal olarak ulaşılabilir olmamasının ve terk edilme tehdidinin, zaten

olumsuz olan benlik görüşüne bir başka hakaret olarak algılanmasıyla birlikte kaygılı kadınların, reddedici eşlerine yönelik öfke ve şiddet ile karşılık verebileceği bulunmuştur (Bookwala ve Zdaniuk, 1998). Dolayısıyla güvensiz bağlanma kapsamında psikolojik ve fiziksel şiddete yol açan öfkenin deneyimlenmesi ve ifade edilmesinin, failin cinsiyetine göre farklı bir biçime bürünebileceği bulunmuştur. Son araştırmalar aynı zamanda erkek ve kadın yakın şiddetinin farklı olduğunu da ortaya koymuştur (Holtzworth-Munroe vd., 2004). Örneğin erkek şiddetinin kadın şiddetine göre daha olumsuz sonuçlar doğurduğu ve erkek şiddetinin kadın şiddetine göre partnerini kontrol etmek için daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca yakın partner şiddetinin nedenlerinin kadın ve erkeklerde farklı olduğu bulunmuştur (Foo ve Margolin, 1995).

Bu çalışmanın, güvensiz bağlanma ile partner şiddeti arasındaki ilişkide öfkenin anlamlı bir aracı rol oynadığı yönündeki bulgusu, güvensiz bağlanan bireyin partnerine yönelik şiddetini belirlemede işlevsel olmayan öfkenin önemini vurgulayan bağlanma teorisiyle tutarlıdır (Bowlby, 1988). Bu çalışmadaki aracı rol analizleri bağlanma ve öfke literatürüyle (Mikulincer, 1998) ve durumluk, içe ve dışa yönelik öfkenin doğrudan yakın şiddet ile ilişkili olduğunu ortaya koyan önceki araştırmalarla da uyumludur (Barbour vd., 1998; Dutton., 1994; Dye ve Eckhardt, 2000). Bazı araştırmalar, işlevsel olmayan öfke bildiren bireylerin, sosyal becerilerde eksiklik, ilişkilerinde tatminsizlik, psikolojik sıkıntı ve kötü başa çıkma stratejileriyle karakterize edildiğini ve bunların, partnerlerine öfkelendiklerinde şiddet yerine becerikli ikameler üretme becerilerindeki eksiklikleri artırabileceğini göstermiştir (Laughrea vd., 2000).

Bu çalışmanın diğer bulguları, genel literatürden biraz daha farklı olarak yakın partner şiddeti ile hem bağlanma kaygısı hem kaçınmacı bağlanma değişkenlerinde öfke kontrolü ve sürekli öfkenin bir aracı rolü olmayışını içermektedir, bunlar ilgi çekici bulgular olarak nitelendirilebilir.

Mayseless'e (1991) göre, kaçınmacı bağlanan erkeklerin sergilediği düşmanlık, aşırı dışavurumcu olmaktan ziyade pasif agresif olabilmektedir. Ancak bazı durumlarda bu erkekler açıkça şiddete başvurabilmektedirler. Lafontaine ve Lussier (2005) tarafından yürütülen çalışma, erkeklerde daha fazla durumluk öfke ve sürekli öfkenin, kaçınmacı bağlanan erkeklerin, pasif agresif şiddetten dışavurumcu psikolojik şiddete

geçiş yapma eşiğini yordayabileceğini öne sürmüştür. Aynı çalışmada öfke kontrolünün yüksek olduğu bildirilirken erkeklerin bağlanma kaygısının fiziksel şiddet uygulama ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı bulunmuştur (Lafontaine ve Lussier, 2005). Bu bulgular ele alındığında, literatürde durumluk ve sürekli öfkenin zaten mevcut bir şiddet eğiliminin ne zaman pasif agresif bir konumdan yıkıcı bir konuma geçeceğini yordamak için değerlendirildiği görülmektedir. Bu doğrultuda öfke kontrolü ve sürekli öfkenin bir aracı rolünün bulunmayışının, bu ve diğer çalışmaların halihazırda mevcut şiddet eğilimlerinin nasıl deneyimlendiği ve ifade edilebileceğini ölçtüğü ve öfke kontrolünün rolünü ölçebilmek için önce kişilik, gündelik yaşam ve yaşam tarzı gibi farklı değişkenlerin kontrol edilmesi gerekliliğine işaret edebilir.

Follingstad ve diğerleri (2002), bağlanmanın yakın partner şiddeti üzerindeki etkisine de benzer şekilde öfkeli mizacın aracılık ettiğini ortaya koymuştur. Bu nedenle, bağlanma şiddet için bir risk belirteci olarak kabul edilebilmektedir, ancak davranışsal bir özellik veya öfkeli bir mizaç olarak öfkeli davranışlarla daha çok kişinin kronik rahatsızlığı gibi bir şeye "evrilmek" zorundadır. Duygu düzenlemede bağlanma ile ilgili farklılıklara ilişkin mevcut literatüre dayanarak, öfkeyi düzenleme, kontrol ve bastırma eğilimi ile kaçınmacı bağlanma arasındaki ilişki beklenirken, bağlanma kaygısı durumunda beklenen durum, öfkeyi yetersiz düzenleme yani eğilimi ile ilişkili olacağı yönündedir (Mikulincer ve Shaver, 2005). Bunun yanı sıra geçtiğimiz yıl yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, öfke düzenleme ve bağlanma ile ilgili farklılıkların kişilik yapı ve örüntülerine özgü olduğu saptanmıştır (Messina vd., 2023). Bu doğrultuda tekrardan çalışmanın bulgularının katılımcıların kişilik örüntüleri değişkeni kontrol edildiğinde çok daha doğru ve anlamlı bir şekilde yorumlanabileceği sonucu çıkarılabilir.

BÖLÜM 6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇ

Bu çalışmada bağlanma stilleri ve yakın partner şiddeti arasındaki ilişkide öfke ifade tarzı ve öfke kontrolünün aracı rolünü ve değişkenlerin düzeyleri arasındaki

ilişkileri değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu amaca ek olarak bu çalışmada yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, yerleşim yeri, çocuk sahibi olma durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi, birlikte yaşama durumu, kronik rahatsızlık ve psikolojik tanı sahibi olma durumlarını içeren demografik değişkenlere göre bağlanma stilleri, yakın partner şiddeti ve öfke ifade tarzı ve öfke kontrolü düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir:

Erkeklerin kadınlardan daha fazla kaçınmacı bağlanmaya sahip olduğu bulunmuştur. Erkeklerin öfkelerini dışa ifade etmelerinin kadınlardan daha fazla olduğu bulunmuştur. Erkeklerin kadınlara oranla yakın partnerlerini daha fazla şiddete maruz bıraktığı bulunmuştur.

Çocuk sahibi olan bireylerin çocuk sahibi olmayan bireylere göre daha kaçınan bağlandıkları bulunmuştur. Aynı zamanda çocuk sahibi olmayan bireylerin diğer bireylere göre daha fazla bağlanma kaygısı olduğu saptanmıştır. Çocuk sahibi olan bireylerin çocuk sahibi olmayan bireylere kıyasla yakın partnerini daha fazla şiddete maruz bıraktığı bulunmuştur.

Kronik rahatsızlığa sahip kişilerin daha fazla bağlanma kaygısına sahip olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde kronik rahatsızlığa sahip katılımcıların, kronik rahatsızlığa sahip olmayanlara kıyasla daha fazla sürekli öfkeye sahip oldukları bulunmuştur. Kronik rahatsızlığı olan kişilerin öfke dışı puan ortalamalarının kronik rahatsızlığa sahip olmayanlara kıyasla daha fazla olduğu bulunmuştur. Kronik rahatsızlığı olan kişilerin kronik rahatsızlığı olmayanlara kıyasla yakın partneri şiddete maruz bırakma durumlarının daha fazla olduğu bulunmuştur.

Psikolojik tanıya sahip olan bireylerin daha fazla bağlanma kaygısı olduğu bulunmuştur. Psikolojik tanısı olan kişilerin olmayanlara kıyasla yakın partnerini şiddete maruz durumunun daha fazla olduğu bulunmuştur. Psikolojik tanıya sahip olan kişilerin herhangi bir psikolojik tanıya sahip olmayanlara kıyasla sürekli öfke, öfke içte, öfke dışı alt ölçeklerinin tümünde puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Herhangi bir işte çalışan kişilerin herhangi bir işte çalışmayanlara kıyasla yakın partnerini şiddete maruz bırakma durumunun daha fazla olduğu bulunmuştur.

Eğitim düzeyi azaldıkça bağlanma kaygısı ve kaçınmacı bağlanma oranlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde sürekli öfke, öfke dışı ve öfke kontrol alt ölçeklerinin katılımcıların eğitim durumuna göre (lise ve altı, önlisans/lisans, yüksek lisans/ doktora) farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Sürekli öfke ve öfke dışı puanları eğitim seviyesi düştükçe artarken, Öfke kontrol puanının eğitim seviyesi yükseldikçe arttığı bulunmuştur.

Katılımcıların yakın partneri şiddete maruz bırakma puanlarının yerleşim yerine göre (köy/kasaba, ilçe/il, büyükşehir) farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Yakın partneri şiddete maruz bırakma puanının köy/kasaba için en yüksek, il ve büyükşehir için en düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların sürekli öfke, öfke içe, öfke dışı ve öfke kontrol olmak üzere tüm öfke alt boyut puanlarının yerleşim yerlerine (köy/kasaba, ilçe/il, büyükşehir) göre farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Sürekli öfke ve öfke dışı puanları en yüksek köy/kasaba, daha sonra il/ilçe ve en düşük büyükşehirde bulunurken, öfke içte ve öfke kontrol puanlarının en yüksek büyükşehir, daha sonra il/ilçe ve köy/kasaba için en düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Evli katılımcıların bağlanma kaygısı puan ortalamasının diğer katılımcılara kıyasla en yüksek olduğu bulunmuştur. Bekar ve ilişkisi olmayan bireylerin en düşük öfke dışı puan ortalamasına sahip oldukları bulunmuştur. Benzer şekilde boşanmış ve dulların da partnerlerini bekar ve ilişkisi olanlara kıyasla daha fazla şiddete maruz bırakmakta olduğu bulunmuştur.

Bekar ve ilişkisi olmayan bireylerin da bekar ve ilişkisi olan bireylerden daha fazla kaçınan bağlanmaya sahip olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde aile veya akrabasıyla yaşayan bireylerin, romantik partneriyle yaşayan bireylerden daha kaçınan olduğu bulunmuştur.

Gelir düzeyinin bağlanma kaygısı, kaçınmacı bağlanma ve sürekli öfke, öfke dışı ve öfke kontrol değişkenlerine göre farklılaştığı bulunmuştur. Bağlanma kaygısı ve kaçınmacı bağlanma alt ölçekleri puan ortalamasının en yüksek düşük gelir düzeyi, daha sonra orta gelir düzey ve en yüksek düşük gelir düzeyine sahip katılımcılarda olduğu saptanmıştır.

Bağlanma kaygısı ile sürekli öfke, öfke içte ve öfke dışa değişkenleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda hem bağlanma kaygısı hem de kaçınmacı bağlanma değişkenlerinin yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkeni ile arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Öfke kontrol ve hem bağlanma kaygısı hem de kaçınmacı bağlanma değişkenleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bağlanma kaygısı ile yaş değişkeni arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Aracılık etkilerine bakıldığında bağlanma kaygısı ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenleri arasındaki ilişkide öfke içte ve öfke dışa değişkenlerinin anlamlı ve kısmi aracılık etkilerinin olduğu bulunmuştur. Ancak sürekli öfke ve öfke kontrol değişkenlerinin bağlanma kaygısı ile yakın partneri şiddete maruz bırakma arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde kaçınmacı bağlanma değişkeni ele alındığında, kaçınmacı bağlanma ile yakın partneri şiddete maruz bırakma değişkenleri arasındaki ilişkide öfke içte ve öfke dışa değişkenlerinin anlamlı ve kısmi aracılık etkilerine sahip olduğu bulunurken sürekli öfke ve öfke kontrol değişkenlerinin kaçınmacı bağlanma ile yakın partner şiddeti arasında bir aracı rolü bulunmadığı saptanmıştır.

6.2. ÖNERİLER

Bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler verilebilir.

6.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bağlanma kaygısının yaş grupları arasında farklılık gösterdiği bilindiğinden, bu alanda yapılacak çalışmalarda yaşı kategorik bir değişken olarak değerlendirerek farklı yaş gruplarının bağlanma türlerini ve bunun doğrultusunda öfke ve şiddetle nasıl ilişkilendikleri incelenebilir.

Bu çalışmada yakın partner şiddeti yalnızca yakın partnerini şiddete maruz bırakma değişkeni üzerinden incelenmiştir. Ancak yakın partner tarafından şiddete maruz kalma penceresinden bakmak literatüre oldukça anlamlı bulgular katabilecek bir potansiyel taşımaktadır.

Yakın partner şiddetinin ülkemizdeki ekonomik boyutu ile ilgili çalışmaların görece az olduğu bilinmektedir. Bu sebeple mevcut çalışma şiddetin ekonomik boyutunun da incelenmesi gerektiği gerçeğine ışık tutar niteliktedir. Aynı zamanda yakın partner şiddetinin yerleşim yerine göre farklılık göstermesi bulgusu Türkiye genelinde bu konu üzerinde çalışmaların neredeyse hiç olmaması ile birleşince oldukça ilgi çekici bir araştırma konusu değeri taşımaktadır. Aynı şekilde öfke değişkenlerinin yerleşim yerine göre farklılaşması da benzer bir anlam taşıyabilir.

Öfke değişkeninin pek çok farklı faktörler tarafından etkilenebileceği gözetildiğinde, öfke ve yakın partner şiddetinin bir arada olduğu bir çalışma söz konusu olduğunda bağlanma stillerinin yanı sıra kişilik özelliklerinin de önemi azımsanmayacak kadar çoktur. Bu doğrultuda kişilik özelliklerinin de bir değişken olarak kontrol edildiği bir öfke, yakın partner şiddeti ve bağlanma türleri araştırması literatüre oldukça verimli sonuçlar katacaktır.

Ayrıca bu çalışmada kullanılan bağlanma, çiftlerde öfke ve yakın şiddet ölçümleri tamamen anketlerden oluşmuştur. Bu nedenle, cevap hatası ve sosyal olarak arzu edilen cevapları sağlama isteği dikkate alınmalıdır. Benzer konuları incelemeyi amaçlayan gelecekteki çalışmalarda anketler, görüşmeler ve gözlem yöntemleri gibi kapsamlı bir dizi ölçümden toplanan verilerin kullanılması tavsiye edilir. Ayrıca, bir katılımcının bağlanma sisteminin bir öz bildirim anketi doldururken terk edilme veya yakınlaşma tehdidiyle etkinleştirilip etkinleştirilmeyeceği kesin değildir. Yakın ilişkide mevcut bir çatışma olmadığında bu ölçümün romantik bağlanma hakkında bilgi verme olasılığı daha yüksek olabilir. Gelecekteki araştırmalar için bağlanma sisteminin harekete geçişini aktive edebilecek negatif etkileşimlerin video kaydına alındığı gibi (Crowell vd., 1995) daha gözlemsel ölçüm yöntemlerine yönelmeleri tavsiye edilebilir.

Bir başka öneri, bu çalışmanın kesitsel doğasıyla ilgilidir. Romantik bağlanma ve yakın şiddet üzerine gelecekteki araştırmalar, çiftlerde romantik bağlanma ve öfkenin yakın şiddet üzerindeki zamansal etkisin gösterilebileceği boylamsal bir tasarımın kullanılmasından faydalanacaktır. Dahası, yeni evli çiftler gibi homojen bir örneklemin kullanıldığı boylamsal bir çalışma, güvensiz bağlanma ile karakterize edilen partnerler için şiddetin gelişimsel mekanizmalarına ilişkin anlayışı artıracaktır. Ayrıca, literatürde

psikolojik ve fiziksel yakın partner şiddetinin çeşitli bağınıtlarının rolünü incelemek için karmaşık boylamsal modellerin eksik olduğu görölmektedir.

6.2.2. Klinisyenlere Yönelik Öneriler

Klinik açıdan bakıldığında, bu çalışmanın ve literatürdeki diğler çalışmaların bulgularından erkeklerin ve kadınların yakın partner şiddetini kullanma yöntemlerinin farklı olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Şiddet uygulayan çiftlere yönelik terapilerde, bağlanmayı yeniden yapılandırmaya odaklanılabilir. (Johnson ve Greenberg, 1987). Ancak Johnson ve Greenberg (1987) tarafından belirtildiği gibi şiddet uygulayan çiftlere ancak kendilerini riske sokan şiddet içeren davranışlarda bulunduktan sonra terapi sunulduğu bulunmuştur. Tüm bu sonuçlar aynı zamanda yakın partner şiddetine yönelik terapötik müdahalelerin, ilişkideki öfkenin önemine ve bu öfkenin geçmişteki veya mevcut engellenmiş bağlanma ihtiyaçlarıyla nasıl ilişkili olduğuna özel bir vurgu yapılması gerektiğini göstermektedir.

Bununla birlikte, işlevsel olmayan öfkenin, bireyin belirli bir noktada terk edilmeye ve yakınlıktan kaçınmaya ilişkin kaygısının azaltılmasında olası geçici olumlu etkisini dikkate almak klinik ortamda anlamlı olabilir. Ayrıca bireyin işlevsiz öfkesinin uzun vadede onun güvensiz bağlanma stilinin daha da kötüleştirebileceği de göz önüne alınmalıdır. Bunun için kişinin partnerine yönelik günlük öfke örüntüleri günlük bir çizelge şeklinde kaydedilmesine yönelik terapötik müdahaleler, bu şekilde öfke deneyiminden önce ve sonra gelen duygusal, bilişsel ve davranışsal faktörleri değerlendirilerek bu konuya daha kapsamlı şekilde odaklanılabilmesini sağlayabilir.

KAYNAKLAR

Aba, Y. A., & Kulakaç, Ö. (2016). The revised Conflict Tactics Scales (CTS2): Validity and Reliability Study. *Bakirkoy Tip Dergisi / Medical Journal of Bakirkoy*, 33–43. <https://doi.org/10.5350/btdmjb201612106>

- Abraham, R. (1999). Emotional intelligence in organizations: A conceptualization. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 125(2), 209–224.
- Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A Psychological study of the strange situation*. Erlbaum.
- Allen, J. G., & Haccoun, D. M. (1976). Sex differences in emotionality: A multidimensional approach. *Human Relations*, 29(8), 711–722.
<https://doi.org/10.1177/001872677602900801>
- Anderson, K. L. (1997). Gender, status, and domestic violence: An integration of feminist and family violence approaches. *Journal of Marriage and the Family*, 59(3), 655. <https://doi.org/10.2307/353952>
- Anglin, K., & Holtzworth-Munroe, A. (1997). Comparing the responses of maritally violent and nonviolent spouses to problematic marital and nonmarital situations: Are the skill deficits of physically aggressive husbands and wives global? *Journal of Family Psychology*, 11(3), 301–313. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.11.3.301>
- APA 1996 Annual report. (1997). *American Psychologist*, 52(8), 761–792.
<https://doi.org/10.1037/0003-066x.52.8.761>
- Archer, J. (2004). Sex differences in aggression in real-world settings: A meta-analytic review. *Review of General Psychology*, 8(4), 291–322.
<https://doi.org/10.1037/1089-2680.8.4.291>
- Averill, J. R. (1983). Studies on anger and aggression: Implications for theories of emotion. *American Psychologist*, 38(11), 1145–1160.
<https://doi.org/10.1037/0003-066x.38.11.1145>
- Babcock, J. C., Jacobson, N. S., Gottman, J. M., & Yerington, T. P. (2000). *Journal of Family Violence*, 15(4), 391–409. <https://doi.org/10.1023/a:1007558330501>
- Balswick, J., & Avertt, C. P. (1977). Differences in expressiveness: Gender, interpersonal orientation, and perceived parental expressiveness as contributing factors. *Journal of Marriage and the Family*, 39(1), 121.
<https://doi.org/10.2307/351068>
- Bandura, A. (1973). *Aggression a social learning analysis*. Prentice-Hall.
- Barbour, K. A., Eckhardt, C. I., Davison, G. C., & Kassino, H. (1998). The experience and expression of anger in maritally violent and maritally discordant-nonviolent men. *Behavior Therapy*, 29(2), 173–191.
[https://doi.org/10.1016/s0005-7894\(98\)80001-4](https://doi.org/10.1016/s0005-7894(98)80001-4)

- Barefoot, J. C. (1992). Developments in the measurement of hostility. *Hostility, Coping, & Health*, 13–31. <https://doi.org/10.1037/10105-001>
- Barkley, R. A. (2002). Psychological Treatment for ADHD. *Journal of Clinical Psychology*, 63, 30–42.
- Barry, J. A., Newby, C., & Hadley, R. (2019). Anxious childhood attachment predicts childlessness in later life. *Psychreg Journal of Psychology*, 3(3), 7–27. <https://doi.org/DOI:10.5281/zenodo.3559165>
- Barry, R. A., & Lawrence, E. (2013). “Don’t stand so close to me”: An attachment perspective of disengagement and avoidance in marriage. *Journal of Family Psychology*, 27(3), 484–494. <https://doi.org/10.1037/a0032867>
- Bartholomew, Kim, & Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment: Do they converge? In *Attachment theory and close relationships* (pp. 25–45). essay, The Guilford Press.
- Bartholomew, Kim, & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226–244. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>
- Bartholomew, Kim. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2), 147–178. <https://doi.org/10.1177/0265407590072001>
- Bartholomew, Kim. (1997). Adult attachment processes: Individual and couple perspectives. *British Journal of Medical Psychology*, 70(3), 249–263. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8341.1997.tb01903.x>
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497–529. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
- Beck, A. T. (2000). *Prisoners of hate: The cognitive basis of anger, hostility, and violence*. HarperCollins.
- Beckham, J. C., Roodman, A. A., Barefoot, J. C., Haney, T. L., Helms, M. J., Fairbank, J. A., Hertzberg, M. A., & Kudler, H. S. (1996). Interpersonal and self-reported hostility among combat veterans with and without posttraumatic stress disorder. *Journal of Traumatic Stress*, 9(2), 335–342. <https://doi.org/10.1007/bf02110665>
- Beeble, M. L., Bybee, D., & Sullivan, C. M. (2007). Abusive men’s use of children to control their partners and Ex-Partners. *European Psychologist*, 12(1), 54–61. <https://doi.org/10.1027/1016-9040.12.1.54>
- Bem, S. L. (2015). *The lenses of gender transforming the debate on sexual inequality*. Access and Diversity, Crane Library, University of British Columbia.

- Berkowitz, L. (1989). Frustration-aggression hypothesis: Examination and reformulation. *Psychological Bulletin*, 106(1), 59–73.
<https://doi.org/10.1037/0033-2909.106.1.59>
- Berkowitz, L. (1990). On the formation and regulation of anger and aggression: A cognitive-neoassociationistic analysis. *American Psychologist*, 45(4), 494–503.
<https://doi.org/10.1037/0003-066x.45.4.494>
- Berman, W. H., & Sperling, M. B. (1994). *Attachment in adults: Clinical and developmental perspectives*. Guilford.
- Bettencourt, B. A., & Miller, N. (1996). Gender differences in aggression as a function of provocation: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 119(3), 422–447.
<https://doi.org/10.1037/0033-2909.119.3.422>
- Bond, R., & Smith, P. B. (1996). Culture and conformity: A meta-analysis of studies using Asch's (1952B, 1956) line judgment task. *Psychological Bulletin*, 119(1), 111–137. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.119.1.111>
- Bond, S. B., & Bond, M. (2004). Attachment styles and violence within couples. *Journal of Nervous & Mental Disease*, 192(12), 857–863.
<https://doi.org/10.1097/01.nmd.0000146879.33957.ec>
- Bookwala, J., & Zdaniuk, B. (1998). Adult attachment styles and aggressive behavior within dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(2), 175–190. <https://doi.org/10.1177/0265407598152003>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss*. Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss. vol. 2: Separation: Anxiety and anger*. Basic Books.
- Bowlby, J. (1977). The making and breaking of affectional bonds. *British Journal of Psychiatry*, 130(3), 201–210. <https://doi.org/10.1192/bjp.130.3.201>
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Sadness and Depression*. Basic Books.
- Bowlby, J. (1984). Violence in the family as a disorder of the attachment and Caregiving Systems. *The American Journal of Psychoanalysis*, 44(1), 9–27.
<https://doi.org/10.1007/bf01255416>
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and Healthy Human Development*. Basic Books.
- Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. In *Attachment theory and close relationships* (pp. 46–76). essay, The Guilford Press.

- Bretherton, I. (1985). Attachment theory: Retrospect and prospect. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50(1/2), 3.
<https://doi.org/10.2307/3333824>
- Brodie, Z. P., Goodall, K., Darling, S., & McVittie, C. (2018). Attachment insecurity and dispositional aggression: The mediating role of Maladaptive Anger Regulation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(6), 1831–1852.
<https://doi.org/10.1177/0265407518772937>
- Brody, C. L., Haaga, D. A., Kirk, L., & Solomon, A. (1999). Experiences of anger in people who have recovered from depression and never-depressed people. *The Journal of Nervous & Mental Disease*, 187(7), 400–405.
<https://doi.org/10.1097/00005053-199907000-00002>
- Brody, L. R. (1985). Gender differences in emotional development: A review of theories and research. *Journal of Personality*, 53(2), 102–149.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1985.tb00361.x>
- Brown, G. W., & Harris, T. (1978). Social origins of depression: A reply. *Psychological Medicine*, 8(4), 577–588. <https://doi.org/10.1017/s0033291700018791>
- Burns, J., Bruehl, S., & Chont, M. (2015). Anger regulation style, anger arousal and acute pain sensitivity: Evidence for an endogenous opioid “triggering” model. *Journal of Behavioral Medicine*, 37(4), 642–653. <https://doi.org/10.1007/s10865-013-9511-z>
- Buss, D. M. (1989). Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12(1), 1–49. <https://doi.org/10.1017/S0140525X00023992>
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with Amos: Basic Concepts, applications, and programming*. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Bükecik, E., & Özkan, B. (2018). Kadına yönelik şiddet: Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın sağlığına etkisi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(2), 33–37.
- Campbell, A., & Muncer, S. (1987). Models of anger and aggression in the social talk of women and men. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 17(4), 489–511.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-5914.1987.tb00110.x>
- Campbell, J. (1992). If I can't have you, no one can: Power and control in homicide of female partners. In *Femicide: The politics of woman killing*. essay, Open University Press.
- Camras, L. A. (1992). Expressive development and basic emotions. *Cognition and Emotion*, 6(3-4), 269–283. <https://doi.org/10.1080/02699939208411072>

- Carnelley, K. B., Pietromonaco, P. R., & Jaffe, K. (1994). Depression, working models of others, and relationship functioning. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(1), 127–140. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.66.1.127>
- Cassidy, J. (1999). *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*. The Guilford Press.
- Cassidy, J., & Berlin, L. J. (1994). The insecure/ambivalent pattern of attachment: Theory and research. *Child Development*, 65(4), 971. <https://doi.org/10.2307/1131298>
- Cassidello-Robbins, C., Conklin, L. R., Anakwenze, U., Gorman, J. M., Woods, S. W., Shear, M. K., & Barlow, D. H. (2015). The effects of aggression on symptom severity and treatment response in a trial of cognitive behavioral therapy for panic disorder. *Comprehensive Psychiatry*, 60, 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2015.04.012>
- Chon, K. K., Kim, K. H., & Ryoo, J. B. (2000). Experience and expression of anger in Korea and America. *Korean Journal of Rehabilitation Psychology*, 7(1), 61–75.
- Chopik, W. J., & Edelstein, R. S. (2014). Age differences in romantic attachment around the world. *Social Psychological and Personality Science*, 5(8), 892–900. <https://doi.org/10.1177/1948550614538460>
- Chopik, W. J., Edelstein, R. S., & Fraley, R. C. (2013). From the cradle to the grave: Age differences in attachment from early adulthood to old age. *Journal of Personality*, 81(2), 171–183. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2012.00793.x>
- Ciechanowski, P. S. (2002). Attachment theory: A model for health care utilization and somatization. *Psychosomatic Medicine*, 64(4), 660–667. <https://doi.org/10.1097/01.psy.0000021948.90613.76>
- Cleary, P. D., & Mechanic, D. (1983). Sex differences in psychological distress among married people. *Journal of Health and Social Behavior*, 24(2), 111. <https://doi.org/10.2307/2136638>
- Clements, K. A., Sprecher, M., Modica, S., Terrones, M., Gregory, K., & Sullivan, C. M. (2021). The use of children as a tactic of intimate partner violence and its relationship to survivors' mental health. *Journal of Family Violence*, 37(7), 1049–1055. <https://doi.org/10.1007/s10896-021-00330-0>
- Cloitre, M., Miranda, R., Stovall-McClough, K. C., & Han, H. (2005). Beyond PTSD: Emotion regulation and interpersonal problems as predictors of functional impairment in survivors of childhood abuse. *Behavior Therapy*, 36(2), 119–124. [https://doi.org/10.1016/s0005-7894\(05\)80060-7](https://doi.org/10.1016/s0005-7894(05)80060-7)

- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644–663. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.4.644>
- Conger, S. (2006). The life of a village. *Australian Journal of Career Development*, 15(2), 72–73. <https://doi.org/10.1177/103841620601500216>
- Cooper, M. L., Shaver, P. R., & Collins, N. L. (1998). Attachment styles, emotion regulation, and adjustment in adolescence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1380–1397. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.5.1380>
- Crane, C. A., & Easton, C. J. (2015). Physical Health Conditions and intimate partner violence perpetration among offenders with alcohol use diagnoses. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(11), 1678–1691. <https://doi.org/10.1177/0886260515590124>
- Crane, C. A., Hawes, S. W., Devine, S., & Easton, C. J. (2013). Axis I psychopathology and the perpetration of intimate partner violence. *Journal of Clinical Psychology*, 70(3), 238–247. <https://doi.org/10.1002/jclp.22013>
- Crawford, T. N., John Livesley, W., Jang, K. L., Shaver, P. R., Cohen, P., & Ganiban, J. (2007). Insecure attachment and personality disorder: A twin study of adults. *European Journal of Personality*, 21(2), 191–208. <https://doi.org/10.1002/per.602>
- Critchfield, K. L., Levy, K. N., Clarkin, J. F., & Kernberg, O. F. (2007). The relational context of aggression in borderline personality disorder: Using adult attachment style to predict forms of hostility. *Journal of Clinical Psychology*, 64(1), 67–82. <https://doi.org/10.1002/jclp.20434>
- Crittenden, P. M., & Ainsworth, M. D. (1989). Child maltreatment and attachment theory. *Child Maltreatment*, 432–463. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511665707.015>
- Crowell, J. A., Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (1999). Measurement of individual differences in adolescent and adult attachment. In *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 434–465). essay, The Guilford Press.
- Crowell, Judith A., & Treboux, D. (1995). A review of adult attachment measures: Implications for theory and research. *Social Development*, 4(3), 294–327. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.1995.tb00067.x>
- Cunha, O., & Gonçalves, R. A. (2017). Male perpetrators of intimate partner violence: A comparison between incarcerated and community offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 62(11), 3260–3277. <https://doi.org/10.1177/0306624x17741070>

- Dasgupta, P. (2001). *Human Well-Being and the Natural Environment*.
<https://doi.org/10.1093/0199247889.001.0001>
- Davey, L., Day, A., & Howells, K. (2005). Anger, over-control and serious violent offending. *Aggression and Violent Behavior*, 10(5), 624–635.
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2004.12.002>
- Davies, K. A., Macfarlane, G. J., McBeth, J., Morriss, R., & Dickens, C. (2009). Insecure attachment style is associated with chronic widespread pain. *Pain*, 143(3), 200–205. <https://doi.org/10.1016/j.pain.2009.02.013>
- De Mojá, C. A., & Spielberger, C. D. (1997). Anger and drug addiction. *Psychological Reports*, 81(1), 152–154. <https://doi.org/10.2466/pr0.1997.81.1.152>
- Dearing, E., McCartney, K., & Taylor, B. A. (2006). Within-child associations between family income and externalizing and internalizing problems. *Developmental Psychology*, 42(2), 237–252. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.2.237>
- Deffenbacher, J. L. (2011). Cognitive-behavioral conceptualization and treatment of anger. *Cognitive and Behavioral Practice*, 18(2), 212–221.
<https://doi.org/10.1016/j.cbpra.2009.12.004>
- Deffenbacher, J. L., Oetting, E. R., Lynch, R. S., & Morris, C. D. (1996). The expression of anger and its consequences. *Behaviour Research and Therapy*, 34(7), 575–590. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(96\)00018-6](https://doi.org/10.1016/0005-7967(96)00018-6)
- Del Giudice, M., & Belsky, J. (2010). Sex differences in attachment emerge in middle childhood: An evolutionary hypothesis. *Child Development Perspectives*, 4(2), 97–105. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2010.00125.x>
- Deschner, J. P., McNeil, J. S., & Moore, M. G. (1986). A treatment model for Batterers. *Social Casework*, 67(1), 55–60. <https://doi.org/10.1177/104438948606700107>
- Deshields, T. L., Jenkins, J. O., & Tait, R. C. (1990). The experience of anger in chronic illness: A preliminary investigation. *The International Journal of Psychiatry in Medicine*, 19(3), 299–309. <https://doi.org/10.2190/612b-ve14-qrnv-tarh>
- Dey, B. K., Rahman, A., Bairagi, A., & Roy, K. (2014). Stress and anger of rural and urban adolescents. *Psychology*, 05(03), 177–184.
<https://doi.org/10.4236/psych.2014.53028>
- Diehl, M., Elnick, A. B., Bourbeau, L. S., & Labouvie-Vief, G. (1998). Adult attachment styles: Their relations to family context and personality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1656–1669.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.6.1656>

- DiGiuseppe, R., Tafrate, R., & Eckhardt, C. (1994). Critical issues in the treatment of anger. *Cognitive and Behavioral Practice*, 1(1), 111–132.
[https://doi.org/10.1016/s1077-7229\(05\)80089-6](https://doi.org/10.1016/s1077-7229(05)80089-6)
- Dobash, R. E., & Dobash, R. (1983). *Violence against wives: A case against the Patriarchy*. The Free Press.
- Dosser, D. A., Balswick, J. O., & Halverson, C. F. (1983). Situational context of emotional expressiveness. *Journal of Counseling Psychology*, 30(3), 375–387.
<https://doi.org/10.1037/0022-0167.30.3.375>
- Doumas, D. M., Pearson, C. L., Elgin, J. E., & McKinley, L. L. (2008). Adult attachment as a risk factor for intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(5), 616–634. <https://doi.org/10.1177/0886260507313526>
- Dutton, D. G. (1988). Concern for power, fear of intimacy, and aversive stimuli for wife assault. In *Family abuse and its consequences: New directions in research* (pp. 163–175). essay, Sage Publications.
- Dutton, Don G. (2012). The prevention of intimate partner violence. *Prevention Science*, 13(4), 395–397. <https://doi.org/10.1007/s11121-012-0306-1>
- Dutton, Donald G. (1994). Behavioral and affective correlates of borderline personality organization in wife Assaulters. *International Journal of Law and Psychiatry*, 17(3), 265–277. [https://doi.org/10.1016/0160-2527\(94\)90030-2](https://doi.org/10.1016/0160-2527(94)90030-2)
- Dutton, Donald G. (1999). Traumatic origins of Intimate rage. *Aggression and Violent Behavior*, 4(4), 431–447. [https://doi.org/10.1016/s1359-1789\(98\)00027-5](https://doi.org/10.1016/s1359-1789(98)00027-5)
- Dutton, Donald G., Saunders, K., Starzomski, A., & Bartholomew, K. (1994). Intimacy-anger and insecure attachment as precursors of abuse in intimate relationships. *Journal of Applied Social Psychology*, 24(15), 1367–1386.
<https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1994.tb01554.x>
- Dutton, Donald G., Starzomski, A., & Ryan, L. (1996). Antecedents of abusive personality and abusive behavior in wife Assaulters. *Journal of Family Violence*, 11(2), 113–132. <https://doi.org/10.1007/bf02336665>
- Eagly, A. H. (1987). *Sex differences in social behavior: A social-role interpretation*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Eagly, A. H., & Steffen, V. J. (1986). Gender and aggressive behavior: A meta-analytic review of the Social Psychological Literature. *Psychological Bulletin*, 100(3), 309–330. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.100.3.309>
- Eckhardt, C I, Stuart, G. L., & Barbour, K. A. (1997). Anger and hostility in maritally violent men: Conceptual distinctions, measurement issues, and literature review.

Clinical Psychology Review, 17(4), 333–358. [https://doi.org/10.1016/s0272-7358\(96\)00003-7](https://doi.org/10.1016/s0272-7358(96)00003-7)

- Eckhardt, Christopher I. (2007). Effects of alcohol intoxication on anger experience and expression among partner assaultive men. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 75(1), 61–71. <https://doi.org/10.1037/0022-006x.75.1.61>
- Eckhardt, Christopher I., & Dye, M. L. (2000). The cognitive characteristics of maritally violent men: Theory and evidence. *Cognitive Therapy and Research*, 24(2), 139–158. <https://doi.org/10.1023/a:1005441924292>
- Eckhardt, C., & Norlander, B. (2005). Anger, hostility, and male perpetrators of intimate partner violence: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 25, 119–152.
- Edleson, J. L., & Tolman, R. M. (1992). *Intervention for men who batter: An ecological approach*. Sage.
- Edmunds, G., & Kendrick, D. C. (1980). *The measurement of human aggressiveness*. Ellis Horwood Limited.
- Edo, S., Torrents-Rodas, D., Rovira, T., & Fernandez-Castro, J. (2012). Impact when receiving a diagnosis: Additive and multiplicative effects between illness severity and perception of control. *Journal of Health Psychology*, 17(8), 1152–1160. <https://doi.org/10.1177/1359105311429727>
- Ellis, A. (1973). My philosophy of psychotherapy. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 6(1), 13–18. <https://doi.org/10.1007/bf01796028>
- Eray, S., Vural, P., & Çetinkaya, F. (2015). Relationship between expressed emotion and psychosomatic symptoms in adolescents. *Güncel Pediatri*, 13(2), 104–109. <https://doi.org/10.4274/jcp.77699>
- Feeny, N. C., Zoellner, L. A., & Foa, E. B. (2000). Anger, dissociation, and posttraumatic stress disorder among female assault victims. *Journal of Traumatic Stress*, 13(1), 89–100. <https://doi.org/10.1023/a:1007725015225>
- Fischer, A. H. (1993). Sex differences in emotionality: Fact or stereotype? *Feminism & Psychology*, 3(3), 303–318. <https://doi.org/10.1177/0959353593033002>
- Fischer, A. H., & Roseman, I. J. (2007). Beat them or ban them: The characteristics and social functions of anger and contempt. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93(1), 103–115. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.93.1.103>
- Follingstad, D. R., Bradley, R. G., Helff, C. M., & Laughlin, J. E. (2002). A model for predicting dating violence: Anxious attachment, angry temperament, and need for relationship control. *Violence and Victims*, 17(1), 35–47. <https://doi.org/10.1891/vivi.17.1.35.33639>

- Fonagy, P. (1999). Attachment, the development of the self, and its pathology in personality disorders. *Treatment of Personality Disorders*, 53–68. https://doi.org/10.1007/978-1-4757-6876-3_5
- Foo, L., & Margolin, G. (1995). A multivariate investigation of dating aggression. *Journal of Family Violence*, 10(4), 351–377. <https://doi.org/10.1007/bf02110711>
- Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 350–365. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.78.2.350>
- Freud, S. (1959). *The collected papers*. Basic Books.
- Fridhandler, B. M. (1986). Conceptual note on State, trait, and the state–trait distinction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(1), 169–174. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.50.1.169>
- Garcia-Moreno, C., Jansen, H. A., Ellsberg, M., Heise, L., & Watts, C. H. (2006). Prevalence of intimate partner violence: Findings from the who multi-country Study on Women’s Health and Domestic Violence. *The Lancet*, 368(9543), 1260–1269. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(06\)69523-8](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(06)69523-8)
- Gelles, R. J. (1974). *The Violent Home a study of physical aggression between husbands and wives*. Sage Publications.
- Giancola, P. R. (2000). Executive functioning: A conceptual framework for alcohol-related aggression. *Experimental and Clinical Psychopharmacology*, 8(4), 576–597. <https://doi.org/10.1037/1064-1297.8.4.576>
- Gilfus, M. E., Trabold, N., O’Brien, P., & Fleck-Henderson, A. (2010). Gender and intimate partner violence: Evaluating the evidence. *Journal of Social Work Education*, 46(2), 245–263. <https://doi.org/10.5175/jswe.2010.200900019>
- Glass, J., & Fujimoto, T. (1994). Housework, paid work, and depression among husbands and wives. *Journal of Health and Social Behavior*, 35(2), 179. <https://doi.org/10.2307/2137364>
- Gottlieb, A. S. (2014). Intimate partner violence. *Postgraduate Obstetrics & Gynecology*, 34(1), 1–7. <https://doi.org/10.1097/01.pgo.0000441212.44499.0b>
- Gove, W. R., & Geerken, M. R. (1977). The effect of children and employment on the mental health of married men and women. *Social Forces*, 56(1), 66. <https://doi.org/10.2307/2577413>
- Greenberg, J., Solomon, S., & Pyszczynski, T. (1997). Terror management theory of self-esteem and cultural worldviews: Empirical assessments and conceptual refinements. *Advances in Experimental Social Psychology*, 61–139. [https://doi.org/10.1016/s0065-2601\(08\)60016-7](https://doi.org/10.1016/s0065-2601(08)60016-7)

- Greenberg, L. S., & Johnson, S. M. (2010). *Emotionally focused therapy for couples*. Guildford Press.
- Greenberg, M. T., Cicchetti, D., & Cummings, E. M. (1993). *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention*. University of Chicago Press.
- Grey, R. (2014). Conflicting interpretations of 'sexual violence' in the International Criminal Court. *Australian Feminist Studies*, 29(81), 273–288. <https://doi.org/10.1080/08164649.2014.958123>
- Griffin, D. W., & Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(3), 430–445. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.67.3.430>
- Gross, J. J., & John, O. P. (1995). Facets of emotional expressivity: Three self-report factors and their correlates. *Personality and Individual Differences*, 19(4), 555–568. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(95\)00055-b](https://doi.org/10.1016/0191-8869(95)00055-b)
- Gross, J. J., Carstensen, L. L., Pasupathi, M., Tsai, J., Götestam Skorpen, C., & Hsu, A. Y. (1997). Emotion and aging: Experience, expression, and control. *Psychology and Aging*, 12(4), 590–599. <https://doi.org/10.1037//0882-7974.12.4.590>
- Hair, J. F., C., B. W., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. Pearson Prentice Hall.
- Hamarta, E. (2004). Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya*.
- Hamberger, L. K. (1997). Book reviews. *Violence Against Women*, 3(1), 84–87. <https://doi.org/10.1177/1077801297003001008>
- Hambleton, R. K., Swaminathan, H., & Rogers, H. J. (1991). *Fundamentals of item response theory*. Sage.
- Hardesty, J. L. (2002). Separation assault in the context of postdivorce parenting. *Violence Against Women*, 8(5), 597–625. <https://doi.org/10.1177/107780120200800505>
- Hardesty, J. L., Crossman, K. A., Khaw, L., & Raffaelli, M. (2016). Marital violence and coparenting quality after separation. *Journal of Family Psychology*, 30(3), 320–330. <https://doi.org/10.1037/fam0000132>
- Harlow, H. F., & Zimmermann, R. R. (1959). Affectional response in the infant monkey. *Science*, 130(3373), 421–432. <https://doi.org/10.1126/science.130.3373.421>

- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511–524. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511>
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1–22. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0501_1
- Hess, N. H., & Hagen, E. H. (2006). Sex differences in indirect aggression. *Evolution and Human Behavior*, 27(3), 231–245. <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2005.11.001>
- Holtzworth-Munroe, A., & Meehan, J. C. (2004). Typologies of men who are maritally violent. *Journal of Interpersonal Violence*, 19(12), 1369–1389. <https://doi.org/10.1177/0886260504269693>
- Holtzworth-Munroe, A., & Stuart, G. L. (1994). Typologies of male batterers: Three subtypes and the differences among them. *Psychological Bulletin*, 116(3), 476–497. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.116.3.476>
- Hyde, J. S. (1984). How large are gender differences in aggression? A developmental meta-analysis. *Developmental Psychology*, 20(4), 722–736. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.20.4.722>
- Illing, V., Tasca, G. A., Balfour, L., & Bissada, H. (2010). Attachment insecurity predicts eating disorder symptoms and treatment outcomes in a clinical sample of women. *Journal of Nervous & Mental Disease*, 198(9), 653–659. <https://doi.org/10.1097/nmd.0b013e3181ef34b2>
- Izard, C. E. (1991). *The Psychology of Emotions*. New York, NY: Plenum Press. <http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4899-0615-1>
- Jasinski, J. L. (2001). Theoretical explanations for violence against women. In *Sourcebook on violence against women* (pp. 5–21). essay, Sage Publications.
- Johnson, L., Chen, Y., Stylianou, A., & Arnold, A. (2022). Examining the impact of economic abuse on survivors of intimate partner violence: A scoping review. *BMC Public Health*, 22(1). <https://doi.org/10.1186/s12889-022-13297-4>
- Johnson, S. M., & Greenberg, L. S. (1987). Emotionally focused marital therapy: An overview. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 24(3S), 552–560. <https://doi.org/10.1037/h0085753>
- Kaptanoğlu, İ., Çavlin, A., & Ergöçmen, B. (2015, January 1). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi şiddet araştırması*. Hacettepe Üniversitesi. <https://openaccess.hacettepe.edu.tr/xmlui/handle/11655/23338>

- Karakurt, G., & Silver, K. E. (2013). Emotional abuse in intimate relationships: The role of gender and age. *Violence and Victims*, 28(5), 804–821. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.vv-d-12-00041>
- Kassinove, H. (1995). *Anger disorders: Definition, diagnosis, and treatment*. Taylor & Francis.
- Kesner, J. E., & McKenry, P. C. (1998). *Journal of Family Violence*, 13(4), 417–432. <https://doi.org/10.1023/a:1022879304255>
- Kessler, R. C., & McRae, J. A. (1982). The effect of wives' employment on the mental health of married men and women. *American Sociological Review*, 47(2), 216. <https://doi.org/10.2307/2094964>
- Kessler, R. C., Molnar, B. E., Feurer, I. D., & Appelbaum, M. (2001). Patterns and mental health predictors of domestic violence in the United States. *International Journal of Law and Psychiatry*, 24(4–5), 487–508. [https://doi.org/10.1016/s0160-2527\(01\)00080-2](https://doi.org/10.1016/s0160-2527(01)00080-2)
- Kimmel, M. S. (2002). “gender symmetry” in domestic violence: A substantive and Methodological Research Review. *Violence Against Women*, 8(11), 1332–1363. <https://doi.org/10.1177/107780102762478037>
- King, L. A., & Emmons, R. A. (1990). Conflict over emotional expression: Psychological and physical correlates. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(5), 864–877. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.5.864>
- Kirkpatrick, L. A., & Hazan, C. (1994). Attachment styles and close relationships: A four-year prospective study. *Personal Relationships*, 1(2), 123–142. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1994.tb00058.x>
- Kobak, R. R., & Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working Models, affect regulation, and representations of self and others. *Child Development*, 59(1), 135. <https://doi.org/10.2307/1130395>
- Kopper, B. A., & Epperson, D. L. (1991). Women and anger: Sex and sex-role comparisons in the expression of anger. *Psychology of Women Quarterly*, 15(1), 7–14. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1991.tb00474.x>
- Kring, A. M. (2000). Gender and anger. *Gender and Emotion*, 211–231. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511628191.011>
- Krug, E. G. (2002). *World Report on violence and health*. World Health Organization. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf
- Kurland, R. M., & Siegel, H. I. (2013). Attachment and student success during the transition to college. *NACADA Journal*, 33(2), 16–28. <https://doi.org/10.12930/nacada-12-252>

- Kurland, R. M., & Siegel, H. I. (2020). Attachment and college academic success: A Four-year longitudinal study. *Open Journal of Social Sciences*, 08(12), 45–55. <https://doi.org/10.4236/jss.2020.812005>
- Kurtz, D. M. (1989). The political family: A contemporary view. *Sociological Perspectives*, 32(3), 331–352. <https://doi.org/10.2307/1389121>
- Kurz, D. (1996). Separation, divorce, and woman abuse. *Violence Against Women*, 2(1), 63–81. <https://doi.org/10.1177/1077801296002001004>
- Lafontaine, M. F., & Lussier, Y. (2005). Does anger towards the partner mediate and moderate the link between romantic attachment and intimate violence? *Journal of Family Violence*, 20(6), 349–361. <https://doi.org/10.1007/s10896-005-7797-5>
- Laughrea, K., Wright, J., McDuff, P., & Belanger, C. (2000). A typology of anger profiles in Couples. *Journal of Couples Therapy*, 9(1–2), 85–107. https://doi.org/10.1300/j036v09n01_07
- Laursen, B., & Collins, W. A. (2004). Parent—child communication during adolescence. *Handbook of Adolescent Psychology*. <https://doi.org/10.1002/9780470479193.adlpsy002002>
- Lazarus, R. S. (1991). Progress on a cognitive-motivational-relational theory of emotion. *American Psychologist*, 46(8), 819–834. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.46.8.819>
- Lemerise, E. A., & Harper, B. D. (2010). The development of anger from preschool to middle childhood: Expressing, understanding, and regulating anger. *International Handbook of Anger*, 219–229. https://doi.org/10.1007/978-0-387-89676-2_13
- Lennon, M. C., & Rosenfield, S. (1994). Relative fairness and the division of housework: The importance of options. *American Journal of Sociology*, 100(2), 506–531. <https://doi.org/10.1086/230545>
- Lerner, R. M., & Steinberg, L. (2004). The Scientific Study of Adolescent Development: Past, present, and future. *Handbook of Adolescent Psychology*, 1–12. <https://doi.org/10.1002/9780471726746.ch1>
- Lewis, M. (2009). The development of anger. *International Handbook of Anger*, 177–191. https://doi.org/10.1007/978-0-387-89676-2_11
- Livesley, W. J. (1991). Classifying personality disorders: Ideal types, prototypes, or dimensions? *Journal of Personality Disorders*, 5(1), 52–59. <https://doi.org/10.1521/pedi.1991.5.1.52>
- Lopez-Zafra, E., & Gartzia, L. (2014). Perceptions of gender differences in self-report measures of Emotional Intelligence. *Sex Roles*, 70(11–12), 479–495. <https://doi.org/10.1007/s11199-014-0368-6>

- Lyons-Ruth, K., Alpern, L., & Repacholi, B. (1993). Disorganized infant attachment classification and maternal psychosocial problems as predictors of hostile-aggressive behavior in the preschool classroom. *Child Development*, 64(2), 572–585. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1993.tb02929.x>
- Maalouf, E., Salameh, P., Haddad, C., Sacre, H., Hallit, S., & Obeid, S. (2022). Attachment styles and their association with aggression, hostility, and anger in Lebanese adolescents: A national study. *BMC Psychology*, 10(1). <https://doi.org/10.1186/s40359-022-00813-9>
- Mackay, H. C., Barkham, M., & Stiles, W. B. (1998). Staying with the feeling: An anger event in psychodynamic–interpersonal therapy. *Journal of Counseling Psychology*, 45(3), 279–289. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.45.3.279>
- Magdol, L., Moffitt, T. E., Caspi, A., Newman, D. L., Fagan, J., & Silva, P. A. (1997). Gender differences in partner violence in a birth cohort of 21-year-olds: Bridging the gap between clinical and epidemiological approaches. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 65(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0022-006x.65.1.68>
- Mahalik, J. R., Aldarondo, E., Gilbert-Gokhale, S., & Shore, E. (2005). The role of insecure attachment and gender role stress in predicting controlling behaviors in men who batter. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(5), 617–631. <https://doi.org/10.1177/0886260504269688>
- Main, M., George, C., & Kaplan, N. (1985). Adult attachment interview. *PsycTESTS Dataset*. <https://doi.org/10.1037/t02879-000>
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50(1/2), 66. <https://doi.org/10.2307/3333827>
- Maiuro, R. D., Cahn, T. S., Vitaliano, P. P., Wagner, B. C., & Zegree, J. B. (1988). Anger, hostility, and depression in domestically violent versus generally assaultive men and nonviolent control subjects. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(1), 17–23. <https://doi.org/10.1037/0022-006x.56.1.17>
- Mansley, E. A. (2009). *Intimate partner violence race, social class, and masculinity*. LFB Scholarly Pub.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224–253. <https://doi.org/10.1037/0033-295x.98.2.224>
- Marsh, A. A., & Ambady, N. (2007). The influence of the fear facial expression on prosocial responding. *Cognition & Emotion*, 21(2), 225–247. <https://doi.org/10.1080/02699930600652234>

- Martin, R., Watson, D., & Wan, C. K. (2000). A three-factor model of Trait anger: Dimensions of affect, behavior, and cognition. *Journal of Personality*, 68(5), 869–897. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.00119>
- Mathew, A., Smith, L. S., Marsh, B., & Houry, D. (2013). Relationship of intimate partner violence to health status, chronic disease, and screening behaviors. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(12), 2581–2592. <https://doi.org/10.1177/0886260513497312>
- Matsumoto, D., Yoo, S. H., & Chung, J. (2010). The expression of anger across cultures. *International Handbook of Anger*, 125–137. https://doi.org/10.1007/978-0-387-89676-2_8
- Mayseless, O. (1991). Adult attachment patterns and courtship violence. *Family Relations*, 40(1), 21. <https://doi.org/10.2307/585654>
- McBeth, J., Silman, A. J., Gupta, A., Chiu, Y. H., Ray, D., Morriss, R., Dickens, C., King, Y., & Macfarlane, G. J. (2007). Moderation of psychosocial risk factors through dysfunction of the hypothalamic–pituitary–adrenal stress axis in the onset of chronic widespread musculoskeletal pain : Findings of a population-based prospective Cohort Study. *Arthritis & Rheumatism*, 56(1), 360–371. <https://doi.org/10.1002/art.22336>
- McNulty, J. K., & Hellmuth, J. C. (2008). Emotion regulation and intimate partner violence in newlyweds. *Journal of Family Psychology*, 22(5), 794–797. <https://doi.org/10.1037/a0013516>
- Melton, H. C., & Belknap, J. (2003). He hits, she hits. *Criminal Justice and Behavior*, 30(3), 328–348. <https://doi.org/10.1177/0093854803030003004>
- Meredith, P., Ownsworth, T., & Strong, J. (2008). A review of the evidence linking adult attachment theory and chronic pain: Presenting a conceptual model. *Clinical Psychology Review*, 28(3), 407–429. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2007.07.009>
- Messina, I., Maniglio, R., & Spataro, P. (2023). Attachment insecurity and depression: The mediating role of Interpersonal Emotion Regulation. *Cognitive Therapy and Research*, 47(4), 637–647. <https://doi.org/10.1007/s10608-023-10386-5>
- Meyer, B. (2005). *An Attachment Model of Personality Disorders*.
- Mikulincer, Mario, & Shaver, P. R. (2005). Attachment security, compassion, and altruism. *Current Directions in Psychological Science*, 14(1), 34–38. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2005.00330.x>
- Mikulincer, Mario, & Shaver, P. R. (2012). An attachment perspective on psychopathology. *World Psychiatry*, 11(1), 11–15. <https://doi.org/10.1016/j.wpsyc.2012.01.003>

- Mikulincer, Mario, & Shaver, P. R. (2012). Attachment theory expanded. *The Oxford Handbook of Personality and Social Psychology*, 466–492. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195398991.013.0019>
- Mikulincer, Mario, Shaver, P. R., & Pereg, D. (2003). *Motivation and Emotion*, 27(2), 77–102. <https://doi.org/10.1023/a:1024515519160>
- Mikulincer, Mario. (1998). Attachment working models and the sense of trust: An exploration of interaction goals and affect regulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1209–1224. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.5.1209>
- Mirowsky, J., & Ross, C. E. (2012). *Education, social status, and health*. AldineTransaction.
- Morsünbül, & Çok, F. (2011). Bağlanma ve ilişkili değişkenler [Attachment and related variables]. *Psikiyatri Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), 553–570.
- Moscovitch, D. A., McCabe, R. E., Antony, M. M., Rocca, L., & Swinson, R. P. (2008). Anger experience and expression across the anxiety disorders. *Depression and Anxiety*, 25(2), 107–113. <https://doi.org/10.1002/da.20280>
- Mrazek, P. J. (1994). Reducing risks for mental disorders: Frontiers for Preventive Intervention Research. *Institute of Medicine (US) Committee on Prevention of Mental Disorders*. <https://doi.org/10.17226/2139>
- Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı. 2021 Türkiye Uyuşturucu Raporu. (2021). <https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/2021-Turkiye-Uyusturucu-Raporu.pdf>
- Nisbett, R. E. (1993). Violence and U.S. regional culture. *American Psychologist*, 48(4), 441–449. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.48.4.441>
- Novaco, R. W. (1975). *Anger control: The development and evaluation of an experimental treatment*. Lexington.
- Novaco, R. W. (1997). Remediating anger and aggression with violent offenders. *Legal and Criminological Psychology*, 2(1), 77–88. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8333.1997.tb00334.x>
- Odegard, W. (2005). Chronic illness as a challenge to the attachment process. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 10(1), 13–22. <https://doi.org/10.1177/1359104505048787>
- Özer, A. K. (1994). Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçekleri ön çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 26–35.

- O’Leary, K. D., Tintle, N., & Bromet, E. (2014). Risk factors for physical violence against partners in the U.S. *Psychology of Violence*, 4(1), 65–77. <https://doi.org/10.1037/a0034537>
- Papps, B. P., & O’Carroll, R. E. (1998). Extremes of self-esteem and narcissism and the experience and expression of anger and aggression. *Aggressive Behavior*, 24(6), 421–438. [https://doi.org/10.1002/\(sici\)1098-2337\(1998\)24:6<421::aid-ab3>3.3.co;2-v](https://doi.org/10.1002/(sici)1098-2337(1998)24:6<421::aid-ab3>3.3.co;2-v)
- Park, J., Kitayama, S., Markus, H. R., Coe, C. L., Miyamoto, Y., Karasawa, M., Curhan, K. B., Love, G. D., Kawakami, N., Boylan, J. M., & Ryff, C. D. (2013). Social status and anger expression: The cultural moderation hypothesis. *Emotion*, 13(6), 1122–1131. <https://doi.org/10.1037/a0034273>
- Pearlin, L. I. (1975). Status inequality and stress in marriage. *American Sociological Review*, 40(3), 344. <https://doi.org/10.2307/2094462>
- Pearlin, L. I., Menaghan, E. G., Lieberman, M. A., & Mullan, J. T. (1981). The stress process. *Journal of Health and Social Behavior*, 22(4), 337. <https://doi.org/10.2307/2136676>
- Peek-Asa, C., Wallis, A., Harland, K., Beyer, K., Dickey, P., & Saftlas, A. (2011). Rural disparity in domestic violence prevalence and access to resources. *Journal of Women’s Health*, 20(11), 1743–1749. <https://doi.org/10.1089/jwh.2011.2891>
- Pehlivan Türk, B. (2004). Otistik bozukluğu olan çocuklarda bağlanma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, (15), 56–63.
- Pence, E., & Paymar, M. (1993). *Education Groups for Men Who Batter*. <https://doi.org/10.1891/9780826179913>
- Peñas-Lledó, E., Fernández, J. de, & Waller, G. (2004). Association of Anger with bulimic and other impulsive behaviours among non-clinical women and men. *European Eating Disorders Review*, 12(6), 392–397. <https://doi.org/10.1002/erv.588>
- Pietromonaco, P. R., & Barrett, L. F. (2000). The internal working models concept: What do we really know about the self in relation to others? *Review of General Psychology*, 4(2), 155–175. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.4.2.155>
- Pistole, C. M. (1994). Adult attachment styles: Some thoughts on closeness-distance struggles. *Family Process*, 33(2), 147–159. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1994.00147.x>
- Pollard, D. L., & Cantos, A. L. (2021). Attachment, emotion dysregulation, and physical IPV in predominantly Hispanic, young adult couples. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(14), 7241. <https://doi.org/10.3390/ijerph18147241>

- Reichel, D. (2017). Determinants of intimate partner violence in Europe: The role of socioeconomic status, inequality, and partner behavior. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(12), 1853–1873. <https://doi.org/10.1177/0886260517698951>
- Reiser, C. (2001). *Reflections on anger: Women and men in a changing society*. Praeger.
- Rholes, W. R., Simpson, J. A., Blakely, B. S., Lanigan, L., & Allen, E. A. (1997). Adult attachment styles, the desire to have children, and working models of parenthood. *Journal of Personality*, 65(2), 357–385. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1997.tb00958.x>
- Roberts, B. W., Wood, D., & Smith, J. L. (2005). Evaluating five factor theory and social investment perspectives on personality trait development. *Journal of Research in Personality*, 39(1), 166–184. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2004.08.002>
- Roseman, I. J., Dhawan, N., Rettke, S. I., Naidu, R. K., & Thapa, K. (1995). Cultural differences and cross-cultural similarities in appraisals and emotional responses. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 26(1), 23–48. <https://doi.org/10.1177/0022022195261003>
- Ross, C. E., & Huber, J. (1985). Hardship and depression. *Journal of Health and Social Behavior*, 26(4), 312. <https://doi.org/10.2307/2136655>
- Ross, C. E., & Mirowsky, J. (1988). Child care and emotional adjustment to wives' employment. *Journal of Health and Social Behavior*, 29(2), 127. <https://doi.org/10.2307/2137053>
- Ross, C. E., & Willigen, M. V. (1996). Gender, parenthood, and anger. *Journal of Marriage and the Family*, 58(3), 572. <https://doi.org/10.2307/353718>
- Roswiyani, R. (2011). Correlation Study on Anger and Academic Achievement. *Conference: The Asian Conference on Psychology and the Behavioral Sciences - The International Academic Forum*.
- Rotenberg, A. (1971). On anger. *American Journal of Psychiatry*, 128(4), 454–460. <https://doi.org/10.1176/ajp.128.4.454>
- Rubin, J. (1986). The emotion of anger: Some conceptual and theoretical issues. *Professional Psychology: Research and Practice*, 17(2), 115–124. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.17.2.115>
- Russell, J. A. (1994). Is there universal recognition of emotion from facial expression? A review of the cross-cultural studies. *Psychological Bulletin*, 115(1), 102–141. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.115.1.102>

- Ruvolo, A. P., Fabin, L. A., & Ruvolo, C. M. (2001). Relationship experiences and change in attachment characteristics of young adults: The role of relationship breakups and conflict avoidance. *Personal Relationships*, 8(3), 265–281. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2001.tb00040.x>
- Saltzman, L. E. (2002). *Intimate partner violence surveillance: Uniform definitions and recommended Data Elements*. Centers for disease control and prevention, National center for injury prevention and control.
- Sandberg, D. A., & Refrea, V. (2022). Adult attachment as a mediator of the link between interpersonal trauma and International Classification of Diseases (ICD)-11 complex posttraumatic stress disorder symptoms among college men and women. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(23–24). <https://doi.org/10.1177/08862605211072168>
- Savaş, N., & Ağrıdağ, G. (2010). The relationship between women's mental health and domestic violence in semirural areas: A study in Turkey. *Asia Pacific Journal of Public Health*, 23(3), 399–407. <https://doi.org/10.1177/1010539509346323>
- Scharfe, E., & Bartholomew, K. (1994). Reliability and stability of adult attachment patterns. *Personal Relationships*, 1(1), 23–43. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1994.tb00053.x>
- Schieman, S. (2010). The sociological study of anger: Basic social patterns and contexts. *International Handbook of Anger*, 329–347. https://doi.org/10.1007/978-0-387-89676-2_19
- Schmitt, D. P. (2003). Universal sex differences in the desire for sexual variety: Tests from 52 nations, 6 continents, and 13 islands. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(1), 85–104. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.1.85>
- Schore, J. R., & Schore, A. N. (2008). Modern attachment theory: The central role of affect regulation in development and treatment. *Clinical Social Work Journal*, 36(1), 9–20. <https://doi.org/10.1007/s10615-007-0111-7>
- Schumacher, J. A., Feldbau-Kohn, S., Smith Slep, A. M., & Heyman, R. E. (2001). Risk factors for male-to-female partner physical abuse. *Aggression and Violent Behavior*, 6(2–3), 281–352. [https://doi.org/10.1016/s1359-1789\(00\)00027-6](https://doi.org/10.1016/s1359-1789(00)00027-6)
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Yetişkin Bağlanma Boyutları İçin Yeni Bir Ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'nin Türk Örnekleminde Psikometrik Açıdan Değerlendirilmesi [A New Scale Developed to Measure Adult Attachment Dimensions: Experiences in Close Relationships-Revised (ECR-R) - Psychometric Evaluation in a Turkish Sample]. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1–11.
- Sharkin, B. S. (1996). Understanding anger: Comment on Deffenbacher, Oetting, et al. (1996), Deffenbacher, Lynch, et al. (1996), and Kopper and Epperson (1996).

- Journal of Counseling Psychology*, 43(2), 166–169. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.43.2.166>
- Shields, S. A. (1991). Gender and the Psychology of Emotion: A Selective Research Review. In *International Review of Studies on Emotion* (pp. 227–247). essay, Wiley.
- Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(5), 971–980. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.59.5.971>
- Simpson, J. A., Rholes, W. S., Oriña, M. M., & Grich, J. (2002). Working models of attachment, support giving, and support seeking in a stressful situation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(5), 598–608. <https://doi.org/10.1177/0146167202288004>
- Sloven, N., Williams, D. R., Fitzmaurice, G. M., & Gilman, S. E. (2011). Sex, stressful life events, and adult onset depression and alcohol dependence: Are men and women equally vulnerable? *Social Science & Medicine*, 73(4), 615–622. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2011.06.022>
- Smith, E. N., Romero, C., Donovan, B., Herter, R., Paunesku, D., Cohen, G. L., Dweck, C. S., & Gross, J. J. (2017). Emotion theories and adolescent well-being: Results of an online intervention. *Emotion*, 18(6), 781–788. <https://doi.org/10.1037/emo0000379>
- Smith, S. G., Gilbert, L. K., & Basile, K. C. (2017). *National intimate partner and sexual violence survey (NISVS): 2010-2012 state report*. Centers for Disease Control and Prevention. <https://stacks.cdc.gov/view/cdc/46305>
- Solomon, R. C. (1999). The philosophy of emotions. In *Handbook of Emotions* (pp. 3–15). essay, The Guilford Press.
- Solomon, S., Greenberg, J., & Pyszczynski, T. (1991). A terror management theory of social behavior: The psychological functions of self-esteem and cultural worldviews. *Advances in Experimental Social Psychology*, 93–159. [https://doi.org/10.1016/s0065-2601\(08\)60328-7](https://doi.org/10.1016/s0065-2601(08)60328-7)
- Sommer, I., Lukic, N., Rössler, W., & Ettlin, D. A. (2019). Measuring anger in patients experiencing chronic pain - A systematic review. *Journal of Psychosomatic Research*, 125, 109778. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2019.109778>
- Sonkin, D. J., Martin, D., & Walker, L. E. (1985). *The male batterer a treatment approach*. Springer.
- Spencer, C. M., Keilholtz, B. M., & Stith, S. M. (2020). The association between attachment styles and physical intimate partner violence perpetration and

- victimization: A meta-analysis. *Family Process*, 60(1), 270–284.
<https://doi.org/10.1111/famp.12545>
- Spertus, I. L., Yehuda, R., Wong, C. M., Halligan, S., & Seremetis, S. V. (2003). Childhood emotional abuse and neglect as predictors of psychological and physical symptoms in women presenting to a Primary Care Practice. *Child Abuse & Neglect*, 27(11), 1247–1258. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2003.05.001>
- Spielberger, C. D. (1985). Anxiety, cognition and affect: A state-trait perspective. In *Anxiety and the anxiety disorders* (pp. 171–182). essay, Erlbaum.
- Spielberger, C. (1988). State-Trait Anger Expression Inventory. *PsycTESTS Dataset*.
<https://doi.org/10.1037/t29496-000>
- Spielberger, C. D., Jacobs, G., Russell, S., & Crane, R. S. (1983). *Assessment of anger: The state-trait anger scale*. Lawrence Elbaum Associates, Publishers.
- Spielberger, Charles D. (1996). State-Trait Personality Inventory. *PsycTESTS Dataset*.
<https://doi.org/10.1037/t06498-000>
- Spielberger, Charles Donald. (1999). *Staxi-2: State-trait anger expression inventory-2: Professional manual*. Psychological Assessment Resources.
- Sprague, J., Verona, E., Kalkhoff, W., & Kilmer, A. (2011). Moderators and mediators of the stress-aggression relationship: Executive function and state anger. *Emotion*, 11(1), 61–73. <https://doi.org/10.1037/a0021788>
- Stewart, J. L., Levin-Silton, R., Sass, S. M., Heller, W., & Miller, G. A. (2008). Anger style, psychopathology, and regional brain activity. *Emotion*, 8(5), 701–713.
<https://doi.org/10.1037/a0013447>
- Stith, S. M., Smith, D. B., Penn, C. E., Ward, D. B., & Tritt, D. (2004). Intimate partner physical abuse perpetration and victimization risk factors: A meta-analytic review. *Aggression and Violent Behavior*, 10(1), 65–98.
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2003.09.001>
- Stoney, C. M. (2013). Potential Mediators of the Gender Difference in Coronary Heart Disease. In *Anger, Hostility, and the Heart* (pp. 200–215). essay, Erlbaum.
- Straus, M. A., Hamby, S. L., Boney-McCoy, S., & Sugarman, D. B. (1996). The revised conflict tactics scales (CTS2). *Journal of Family Issues*, 17(3), 283–316.
<https://doi.org/10.1177/019251396017003001>
- Swann, A. C., Pazzaglia, P., Nicholls, A., Dougherty, D. M., & Moeller, F. G. (2003). Impulsivity and phase of illness in bipolar disorder. *Journal of Affective Disorders*, 73(1–2), 105–111. [https://doi.org/10.1016/s0165-0327\(02\)00328-2](https://doi.org/10.1016/s0165-0327(02)00328-2)

- Szasz, P. L., Szentagotai, A., & Hofmann, S. G. (2011). The effect of emotion regulation strategies on anger. *Behaviour Research and Therapy*, 49(2), 114–119. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2010.11.011>
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Psychometric evaluation of adult attachment measures on Turkish samples and a cross-cultural comparison. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71–109.
- Tangney, J. P., Miller, R. S., Flicker, L., & Barlow, D. H. (1996). Are shame, guilt, and embarrassment distinct emotions?. *Journal of personality and social psychology*, 70(6), 1256–1269. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.70.6.1256>
- Taşkıran, H., & Özmete, E. (2019). Assessment of the relationship between attachment and mental health on women from the Social Work Perspective. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), 866–888. <https://doi.org/10.33417/tsh.622578>
- Toplu-Demirtaş, E., Hatipoğlu-Sümer, Z., & White, J. W. (2013). The Relation Between Dating Violence Victimization and Commitment Among Turkish College Women: Does the Investment Model Matter? *International Journal of Conflict and Violence*, 7(2), 203–215. <https://doi.org/https://doi.org/10.4119/ijcv-3019>
- Troisi, A. (2004). The concept of alternative strategies and its relevance to psychiatry and clinical psychology. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 29(1), 159–168. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2004.06.012>
- Tüzün, O., & Sayar, K. (2006). Attachment Theory and Psychopathology. *Dusunen Adam Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 19(1), 24–39.
- Umberson, D. (1989). Parenting and well-being. *Journal of Family Issues*, 10(4), 427–439. <https://doi.org/10.1177/019251389010004001>
- Van der Kolk, B. A. (2002). Posttraumatic therapy in the age of neuroscience. *Psychoanalytic Dialogues*, 12(3), 381–392. <https://doi.org/10.1080/10481881209348674>
- Venis, S., & Horton, R. (2002). Violence against women: A global burden. *The Lancet*, 359(9313), 1172. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(02\)08251-x](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(02)08251-x)
- Wallerstein, J. S., & Blakeslee, S. (2004). *Second chances: Men, women, and children a decade after divorce*. Houghton Mifflin.
- Waters, E., Weinfield, N. S., & Hamilton, C. E. (2000). The stability of attachment security from infancy to adolescence and early adulthood: General discussion. *Child Development*, 71(3), 703–706. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00179>

Watts, C., & Zimmerman, C. (2002). Violence against women: Global scope and magnitude. *The Lancet*, 359(9313), 1232–1237. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(02\)08221-1](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(02)08221-1)

WHO. (2012). *Intimate partner violence*. World Health Organization. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/77432/WHO_RHR_12.36_eng.pdf

Worthen, M., & Ahern, J. (2014). The causes, course, and consequences of anger problems in veterans returning to civilian life. *Journal of Loss and Trauma*, 19(4), 355–363. <https://doi.org/10.1080/15325024.2013.788945>

Yllö , K., & Bograd, M. L. (1990). *Feminist perspectives on wife abuse*. Sage Publications.

Zimmermann, P., Maier, M., Winter, M., & Grossmann, K. (2001). Attachment and adolescents' emotion regulation during a joint problem-solving task with a friend. *International Journal of Behavioral Development*, 25(4), 331–343. <https://doi.org/10.1080/01650250143000157>

EKLER

EK A. SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

- 1) Cinsiyetiniz
 - o Erkek
 - o Kadın
- 2) Yaşınız
- 3) Eğitim Durumunuz
 - o İlköğretim
 - o Lise
 - o Önlisans/Lisans
 - o Yüksek Lisans/Doktora
- 4) Medeni Durumunuz
 - o Bekar-ilişkisi var
 - o Bekar-ilişkisi yok
 - o Evli

- ☐ Boşanmış
 - ☐ Eşini kaybetmiş
- 5) Yaşadığınız yerleşim yeri
 - ☐ Köy/kasaba
 - ☐ İlçe
 - ☐ İl
 - ☐ Büyükşehir
- 6) Çocuğunuz var mı?
 - ☐ Evet
 - ☐ Hayır
- 7) Bir işte çalışıyor musunuz?
 - ☐ Evet
 - ☐ Hayır
- 8) Algılanan gelir düzeyi
 - ☐ Düşük
 - ☐ Orta
 - ☐ Yüksek
- 9) Kiminle yaşıyorsunuz?
 - ☐ Tek
 - ☐ Aile
 - ☐ Akraba
 - ☐ Ev arkadaşı
 - ☐ Romantik partner
- 10) Kronik bir rahatsızlığınız var mı?
 - ☐ Evet
 - ☐ Hayır
- 11) Daha önce psikolojik/psikiyatrik bir tanı aldınız mı veya psikiyatrik bir ilaç kullandınız mı?
 - ☐ Evet
 - ☐ Hayır

12) Cevabınız evet ise tanınız nedir?

EK B. SÜREKLİ ÖFKE-ÖFKE TARZ ÖLÇEĞİ (SÖÖTÖ)

Aşağıda, kişilerin kendilerine ait duyguların anlatırken kullandıkları bazı ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyunuz, sonra da genel olarak nasıl hissettiğinizi düşününüz ve ifadelerin sağ tarafındaki bölmede, sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman harcamadan, genel olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyiniz.

4	1	2	3
Hiç tanımlamıyor			Çok iyi tanımlıyor

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA

1	Çabuk parlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
2	Kızgın mizaçlıyım.	(1)	(2)	(3)	(4)
3	Öfkesi burnunda bir insanım.	(1)	(2)	(3)	(4)
4	Başkalarının hataları yaptığım işi yavaşlatınca kızarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
5	Yaptığım iyi bir işten sonra takdir edilmemek canımı sıkır.	(1)	(2)	(3)	(4)
6	Öfkelenince kontrolümü kaybederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
7	Öfkelenildiğimde ağızma geleni söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
8	Başkalarının önünde eleştirilmek beni çok hiddetlendirir.	(1)	(2)	(3)	(4)
9	Engellendiğimde içimden birilerine vurmak gelir.	(1)	(2)	(3)	(4)
10	Yaptığım iyi bir iş kötü değerlendirildiğinde çılgına dönerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
11	Öfkemi kontrol ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
12	Kızgınlığımı gösteririm	(1)	(2)	(3)	(4)
13	Öfkemi içime atarım	(1)	(2)	(3)	(4)
14	Başkalarına karşı sabırlıyım	(1)	(2)	(3)	(4)
15	Somurtur ya da surat asarım	(1)	(2)	(3)	(4)
16	İnsanlardan uzak dururum.	(1)	(2)	(3)	(4)

17	Başkalarına iğneli sözler söylerim	(1)	(2)	(3)	(4)
18	Soğukkanlılığımı korurum.	(1)	(2)	(3)	(4)
19	Kapıları çarpmak gibi şeyler yaparım	(1)	(2)	(3)	(4)
20	İçin için köpürürüm ama göstermem	(1)	(2)	(3)	(4)
21	Davranışlarımı kontrol ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
22	Başkalarıyla tartışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
23	İçimde, kimseye söyleyemediğim kinler beslerim	(1)	(2)	(3)	(4)
24	Beni çileden çıkaran her neyse, saldırırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
25	Öfkem kontrolden çıkmadan kendimi durdurabilirim	(1)	(2)	(3)	(4)
26	Gizliden gizliye insanları epeyce eleştiririm.	(1)	(2)	(3)	(4)
27	Belli ettiğimden daha öfkeliyimdir	(1)	(2)	(3)	(4)
28	Çoğu kimseye kıyasla daha çabuk sakinleşirim	(1)	(2)	(3)	(4)
29	Kötü şeyler söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
30	Hoşgörülü ve anlayışlı olmaya çalışırım	(1)	(2)	(3)	(4)
31	İçimden, insanların fark ettiğinden daha fazla sinirlenirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
32	Sinirlerime hakim olamam	(1)	(2)	(3)	(4)
33	Beni sinirlendirene, ne hissettiğimi söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
34	Kızgınlık duygularımı kontrol ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)

Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ)(The State-Trait Anger Scale/STAS) Öfke duygusu ve ifadesini ölçen, bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Spielberger (1983) tarafından geliştirilen, Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Özer (1994) tarafından yapılan Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı Ölçeği (The State-Trait Anger Scale/STAS) içe yönelik öfke, dışa yönelik öfke, öfke kontrol ve sürekli öfke olmak üzere 4 alt boyut ve 34 maddeden oluşmaktadır. Katılımcıların 4'lü likert 1 "Hiç tanımlamıyor", 2 "Biraz tanımlıyor", 3 "Oldukça tanımlıyor", 4 "Tümüyle tanımlıyor" seçenek aralığında cevap vermeleri istenmiştir. Sürekli öfke boyutundan alınan yüksek puanlar öfke düzeyinin yüksek olduğunu, öfke kontrol boyutundan alınan yüksek puanlar öfkenin kontrol edilebildiğini, dışa yönelik öfke boyutundan alınan yüksek puanlar öfkenin kolayca ifade edildiğini, içe yönelik öfke boyutundan alınan yüksek puanlar ise öfkenin bastırılmış olduğunu göstermektedir. Kontrol altına alınmış öfke (8 madde), 11, 14, 18, 21, 25, 28, 30 ve 34 no'lu maddelerin toplanmasıyla, dışavurulan öfke (8 madde) 12, 17, 19, 22, 24, 29, 32 ve 33 no'lu maddelerin toplanmasıyla, içte tutulan öfke (8 madde). 13, 15, 16, 20, 23, 26, 27 ve 31 no'lu maddelerin toplanmasıyla elde edilmektedir.

EK C. ÇATIŞMALARIN ÇÖZÜMÜNE YAKLAŞIM ÖLÇEĞİ (ÇÇYÖ)

	1 Kez	2 Kez	3-5 Kez	6-10 Kez	11-20 Kez	20'den fazla	Son Bir Yıldan Daha Önce	Hiç
1. Erkek/Kız arkadaşımla görüş ayrılığımız olmasına karşın ona ilgi gösterdim.								
2. Erkek/Kız arkadaşımla görüş ayrılığımız olsa bile bana ilgi gösterdi.								
3. Erkek/Kız arkadaşımınla anlaşamadığımız konularda beni rahatsız eden durumu ona açıkladım.								
4. Erkek/Kız arkadaşım da bana açıkladı.								
5. Erkek/Kız arkadaşımın bana hakaret ya da küfür etti.								
6. Erkek/Kız arkadaşım bana hakaret ya da küfür etti								
7. Erkek/Kız arkadaşımın beni yaralayabilecek bir eşya fırlattı.								
8. Erkek/Kız arkadaşım bana, beni yaralayabilecek bir eşya fırlattı.								
9. Erkek/Kız arkadaşımın kolunu burktum ya da saçını çektim.								
10. Erkek/kız arkadaşım da benim kolumu burktu ya da saçımı çekti.								
11. Kavgamızın sonucunda erkek/kız arkadaşımın vücudunda incinme, çürük ya da ufak kesikler oldu.								
12. Kavgamızın sonucunda vücudumda incinme, çürük ya da ufak kesikler oldu.								
13. Herhangi bir durum/olay karşısında erkek/kız arkadaşımın duygularına saygı gösterdim.								
14. Herhangi bir durum/olay karşısında erkek/kız arkadaşım benim duygularıma saygı gösterdi.								
15. Erkek/kız arkadaşımı prezervatif kullanmadan ilişkiye girmek için zorladım.								
16. Erkek/kız arkadaşım prezervatif kullanmadan ilişkiye girmek için beni zorladı.								
17. Erkek/Kız arkadaşımı ittim ya da sarstım.								
18. Erkek/Kız arkadaşım beni itti ya da sarstı.								
19. Oral ya da anal ilişkiye girmek için erkek/kız arkadaşımınla karşı güç kullandım (vurmak, yere çalmak, silah kullanmak gibi).								
20. Oral ya da anal ilişkiye girmek için erkek/kız arkadaşım bana karşı güç kullandı (vurmak, yere çalmak, silah kullanmak gibi).								
21. Erkek/Kız arkadaşımın silah ya da bıçak çekti.								
22. Erkek/kız arkadaşım bana silah ya da bıçak çekti.								

	1 Kez	2 Kez	3-5 Kez	6-10 Kez	11-20 Kez	20'den fazla	Son Bir Yıldan Daha Önce	Hiç
23. Kavga sırasında erkek/kız arkadaşım başıma vurduğu için aygınlık geçirdim.								
24. Kavga sırasında erkek/kız arkadaşımın başına vurduğum için aygınlık geçirdi.								
25. Erkek/kız arkadaşımı şişko ya da çirkin diye çağırdım.								
26. Erkek/Kız arkadaşım beni şişko ya da çirkin diye çağırdı.								
27. Erkek/kız arkadaşımı yumrukladım ya da onu yaralayabilecek bir eşya ile vurdum.								
28. Erkek/kız arkadaşım beni yumrukladı ya da beni yaralayabilecek bir eşya ile vurdu.								
29. Erkek/kız arkadaşım a ait herhangi bir eşyaya zarar verdim.								
30. Erkek/kız arkadaşım bana ait herhangi bir eşyaya zarar verdi.								
31. Erkek/kız arkadaşım a kavgamızın sonucunda doktora gitmem gerekti.								
32. Erkek/kız arkadaşım a kavgamızın sonucunda onun doktora gitmem gerekti.								
33. Erkek/kız arkadaşımın boğazını sıktım.								
34. Erkek/kız arkadaşım benim boğazımı sıktı.								
35. Erkek/kız arkadaşım a karşı sesimi yükselttim/bağırdım.								
36. Erkek/kız arkadaşım bana karşı sesini yükseltti/bağırdı.								
37. Erkek/kız arkadaşımı duvara vurdum/çarptım.								
38. Erkek/kız arkadaşım beni duvara vurdu/çarptı.								
39. Erkek/kız arkadaşım a aramızdaki sorunu çözebileceğimizden emin olduğumu söyledim.								
40. Erkek/kız arkadaşım bana aramızdaki sorunu çözebileceğimizden emin olduğunu söyledi.								
41. Erkek/kız arkadaşım a yaşadığımız bir kavga sonucunda doktora gitmem gerekti ama gitmedim.								
42. Erkek/kız arkadaşım a yaşadığımız bir kavga sonucunda onun gitmesi gerekti ama gitmedi.								
43. Erkek/kız arkadaşımı dövdüm.								
44. Erkek/kız arkadaşım beni dövdü.								

	1 Kez	2 Kez	3-5 Kez	6-10 Kez	11-20 Kez	20'den fazla	Son Bir Yıldan Daha Önce	Hiç
45. Erkek/kız arkadaşımı zorla alıkoydum.								
46. Erkek/kız arkadaşım beni zorla alıkoydu.								
47. Cinsel ilişkiye girmesi için erkek/kız arkadaşım a karşı güç kullandım (vurmak, yere çalmak, silah kullanmak gibi).								
48. Cinsel ilişkiye girmem için erkek/kız arkadaşım bana karşı güç kullandı (vurmak, yere çalmak, silah kullanmak gibi).								
49. Tartışma sırasında odayı, evi ya da bulunduğumuz mekanı terk ettim.								
50. Tartışma sırasında odayı, evi ya da bulunduğumuz mekanı terk etti.								
51. Erkek/kız arkadaşım istemediği zaman cinsel ilişkiye girmesi için ısrar ettim (fiziksel güç kullanmadan).								
52. Erkek/kız arkadaşım istemediği zaman cinsel ilişkiye girmem için bana ısrar etti (fiziksel güç kullanmadan).								
53. Erkek/kız arkadaşım a tokat attım.								
54. Erkek/kız arkadaşım bana tokat attı.								
55. Erkek/kız arkadaşım a kavgamız sonucunda kemiğim kırıldı.								
56. Erkek/kız arkadaşım a kavgamız sonucunda onun kemiği kırıldı.								
57. Erkek/kız arkadaşımı oral ya da anal ilişkiye girmesi için zarar vermekle tehdit ettim.								
58. Erkek/kız arkadaşım oral ya da anal ilişkiye girmek için zarar vermekle tehdit etti.								
59. Arkadaşım a anlaşılamadığımız bir durumda alttan alarak ona uzlaşmayı önerdim.								
60. Arkadaşım, anlaşılamadığımız bir durumda alttan alarak bana uzlaşmayı önerdi.								
61. Erkek/kız arkadaşımı bilerek yaktım / haşladım.								
62. Erkek/kız arkadaşımı beni bilerek yaktı / haşladı.								
63. Erkek/kız arkadaşım a, oral ya da anal cinsel ilişki kurması için ikna ettim (fiziksel güç kullanmadan).								
64. Erkek/kız arkadaşım, oral ya da anal cinsel ilişki kurmak için beni ikna etti (fiziksel güç kullanmadan).								

	1 Kez	2 Kez	3-5 Kez	6-10 Kez	11-20 Kez	20'den fazla	Son Bir Yıdan Daha Önce	Hiç
65. Erkek/kız arkadaşımı kötü bir sevgili olmakla suçladım.								
66. Erkek/kız arkadaşımı beni kötü bir sevgili olmakla suçladı.								
67. Erkek/kız arkadaşımı üzmemek için bir şey yaptım.								
68. Erkek/kız arkadaşım beni üzmemek için bir şey yaptı.								
69. Erkek/kız arkadaşımı dövmek ya da ona bir eşya fırlatmakla tehdit ettim.								
70. Erkek/kız arkadaşım beni dövmek ya da bana bir eşya fırlatmakla tehdit etti.								
71. Erkek/kız arkadaşım kavgamızdan dolayı bedenimde ertesi gün de devam eden fiziksel acı hissetti.								
72. Erkek/kız arkadaşım kavgamızdan dolayı bedenimde ertesi gün de devam eden fiziksel acı hissettim.								
73. Erkek/kız arkadaşımı tekmeledim.								
74. Erkek/kız arkadaşım beni tekmeledi.								
75. Erkek/kız arkadaşımı cinsel ilişkiye girmesi için tehdit ettim.								
76. Erkek/kız arkadaşım cinsel ilişkiye girmek için beni tehdit etti.								
77. Yaptığımız bir tartışma sonrasında erkek/kız arkadaşımın getirdiği barış önerisini kabul ettim.								
78. Yaptığımız bir tartışma sonrasında erkek/kız arkadaşım getirdiğim barış önerisini kabul etti.								

EK D. YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ II (YİYE-II)

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer hâlihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşısındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Hiç Tamamen
katılmıyorum katılıyorum

	Hiç katılmıyorum						Tamamen katılıyorum
1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemsedığım kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7
11. İlişkilerimi kafama çok takarım.	1	2	3	4	5	6	7
12. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7

13. Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
14. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
15. Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
16. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
17. Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.	1	2	3	4	5	6	7
18. Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.	1	2	3	4	5	6	7
19. Romantik ilişkide olduğum kişi kendimden şüphe etmeme neden olur.	1	2	3	4	5	6	7
20. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
21. Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
22. Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.	1	2	3	4	5	6	7
23. Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
24. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
25. Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularını sebepsiz yere değiştirirler.	1	2	3	4	5	6	7
26. Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.	1	2	3	4	5	6	7
27. Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
28. Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
29. Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıkça, "gerçek ben"den hoşlanmayacağından korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
30. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
31. Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkeler.	1	2	3	4	5	6	7
32. Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
33. Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
34. Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
35. Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğumda önemser.	1	2	3	4	5	6	7
36. Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.	1	2	3	4	5	6	7

İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL KARARI

Toplantı Tarihi: 10.01.2024

Toplantı Sayısı: 172

Toplantıya Katılanlar:

Prof. Dr. Mazhar Semih Başkan	(Başkan)
Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik	(Üye)
Prof. Dr. Ayşe Demet Kaya	(Üye)
Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar	(Üye)
Prof. Dr. Arif Haldun Soygür	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Deniz Sönmez	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Aylin Seylam Küşümler	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yazıcı	(Üye)

Okan Üniversitesi Etik Kurulu 10.01.2024 tarihinde toplandı.

Yapılan görüşmeler sonucunda;

Karar 17-Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü – Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı’ndan **Gülçe ÇAKIR**’ın Düzce Üniversitesi’nden **Dr. Öğr. Üyesi Ahmet SAPANCI**’nın danışmanlığında “Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Yakın Partner Şiddeti Arasındaki İlişkide Öfke İfade Tarzı ve Öfke Kontrolünün Aracı Rolü” başlıklı çalışmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliğiyle karar verildi.

Prof. Dr. Mazhar Semih Başkan
(Başkan)

Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik
(Üye)

Prof. Dr. Ayşe Demet Kaya
(Üye)

Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar
(Üye)

Prof. Dr. Arif Haldun Soygür
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Deniz Sönmez
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Aylin Seylam Küşümler
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yazıcı
(Üye)